

Luonnos

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, ulkomaalaislakia, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia sekä poliisilakia.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain säännöksiä biometristen tietojen käsittelystä muutettaisiin siten, että tietoja olisi mahdollista käyttää ja luovuttaa nykyistä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Muutokset koskisivat poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Tietoja saisi käyttää muun muassa eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Lisäksi poliisilain säännöstä henkilöllisyyden selvittämisestä henkilötuntomerkkien avulla täsmennettäisiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman tavoitetta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT.....	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu.....	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Tietosuojaan yleislainsäädäntö ja muu sovellettava yleislainsäädäntö	6
2.1.1 Yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuoja laki	6
2.1.2 Rikosasioiden tietosuojadirektiivi ja rikosasioiden tietosuoja laki.....	7
2.1.3 EU:n tekoälyasetus	9
2.1.4 Julkisuuslaki ja tiedonhallintalaki	10
2.2 Passia ja henkilökorttia koskeva sääntely	11
2.2.1 EU:n passiasetus.....	11
2.2.2 Passilaki	13
2.2.3 EU:n ID-asetus	14
2.2.4 Henkilökorttilaki	16
2.3 Ulkomaalaislaki ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki	17
2.3.1 Poliisin rekisteriin tallennettavat tiedot	17
2.3.2 Maahanmuuttoviraston rekisteriin tallennettavat tiedot.....	19
2.3.2.1 Tietojen käyttäminen maahantulokielto- ja palauttamiskuulutuksissa.....	20
2.3.2.2 Tietojen käyttäminen rikostorjunnassa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisissa kuulutuksissa.....	22
2.4 Poliisin henkilötietolaki	22
2.4.1 Henkilötietojen käsittely passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä	23
2.4.2 Henkilötietojen käsittely tutkinta- ja valvontatehtävissä sekä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi.....	24
2.4.3 Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen	24
2.4.4 Henkilötietojen luovuttaminen	26
2.4.5 Henkilötietojen poistaminen	27
3 Tavoitteet	28
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	28
4.1 Keskeiset ehdotukset	28
4.2 Pääasialliset vaikutukset	29
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	29
4.2.1.1 Poliisi	29
4.2.1.2 Maahanmuuttovirasto	30
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	30
4.2.2.1 Poliisi, Maahanmuuttovirasto ja muut toimivaltaiset viranomaiset.....	30
4.2.2.2 Tietosuojavaltuutetun toimisto	30
4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan.....	30
4.2.4 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan	31
4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	33
4.2.5.1 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	33
4.2.5.2 Vaikutukset lapsiin	34

Luonnos

4.2.5.3	Vaikutukset turvallisuuteen.....	35
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	37
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	37
5.1.1	Biometrinen tietojen käsittely EU:n yhteisiä tietojärjestelmiä vastaavassa laajuudessa.....	37
5.1.2	Päätöksentekomenettely.....	38
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	39
5.2.1	Passin ja henkilökortin biometrinen tietojen tallentaminen ja käyttö rikostorjunnassa.....	39
5.2.2	Ulkomaalaisten biometrinen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa ja SIS-kuulutuksissa.....	40
6	Lausuntopalaute.....	41
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	41
7.1	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	41
7.2	Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa.....	55
7.3	Ulkomaalaislaki.....	58
7.4	Poliisilaki.....	58
8	Voimaantulo.....	59
9	Toimeenpano ja seuranta.....	59
10	Suhde muihin esityksiin.....	59
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	60
11.1	Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.....	60
11.2	Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja.....	61
11.2.1	Henkilötietojen käsittelyä koskeva erityissääntelyn välttämättömyys.....	62
11.2.2	Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely.....	64
11.2.3	Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.....	66
11.2.4	Henkilötietojen luovuttaminen.....	70
11.3	Liikkumisvapaus.....	72
11.4	Yhdenvertaisuus.....	73
11.5	Säätämisyjärjestyksen arviointi.....	75
LAKIEHDOTUKSET.....		76
1.	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta.....	76
2.	Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.....	82
3.	Laki ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta.....	84
4.	Laki poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	85
LIITE.....		86
RINNAKKAISTEKSTIT.....		86
1.	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta.....	86
2.	Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.....	96
3.	Laki ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta.....	100
4.	Laki poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	102

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Nykyinen laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019, *poliisin henkilötietolaki*) tuli voimaan 1.6.2019. Poliisin henkilötietolaki sisältää tietosuojan yleislainsäädäntöä täydentäviä säännöksiä, joita sovelletaan poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen poliisille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelyyn. Laissa säädetään muun muassa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietojen käyttämisestä, luovuttamisesta ja poistamisesta. Laissa on säännöksiä myös poliisin rekisteriin talletettavien ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen henkilötuntomerkkien käsittelystä. Poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten tietoja koskevaa sääntelyä on lisäksi ulkomaalaislaissa (301/2004) ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020, *maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki*).

Poliisin henkilötietolain voimaantulon jälkeen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen sallittuja käyttötarkoituksia on käsitelty muun muassa henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 206/2020 vp) yhteydessä. Hallintovaliokunta antoi mietintönsä esityksestä 27.5.2021 (HaVM 8/2021 vp). Valiokunta piti mietinnössään tärkeänä, että passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista myös ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi (esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön kohdistuneen törkeän seksuaalirikoksen ja siihen liittyvän henkirikoksen selvittämiseksi).

Eduskunta hyväksyi esitystä käsitellessään hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 8/2021 vp) ehdotetun lausuman. Eduskunta edellytti, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä (EV 81/2021 vp).

Sisäministeriössä valmisteltiin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä erillinen selvitys, joka annettiin hallintovaliokunnalle 6.9.2022 (O 42/2022 vp). Selvityksen johtopäätösten mukaan jatkoarvioinnissa olisi punnittava esimerkiksi matkustusasiakirjojen merkitystä henkilön liikkumisvapauden kannalta sekä alun perin matkustusasiakirjaa varten kerättyjen tietojen käyttämisellä saatavaa rikostorjunnallista hyötyä. Selvityksessä arvioitiin, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen hyödyt korostuisivat erityisesti vakavimpien rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on poliisin henkilötietolain voimaantulon jälkeen arvioinut käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista muun muassa Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentävän lainsäädännön yhteydessä (HE 35/2021 vp; PeVL 40/2021 vp ja PeVL 23/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä varsin vakiintuneesta käyttötarkoitussidonnaisuutta koskevasta tulkintakäytännöstä ei ole syytä irtaantua etenkin sääntelyn perusteiden osalta ilman riittäviä perusteluja ja huolellista harkintaa. Mahdollinen käyttötarkoitussidonnaisuutta rajaava sääntely olisi hyväksyttävien perusteluiden vallitessa perusteltava ja laadittava huolellisesti asianmukaisin vaikutusarvioin ja arvioin yhteensopivuudesta sekä perustettua ihmisoikeuksiin ottaen huomioon myös EU:n tietosuojasääntelyn vaikutukset.

Luonnos

Perustuslakivaliokunnan mielestä erityisen vakavien rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen voi liittyä sellaisia painavia, perusoikeusjärjestelmäänkin palautuvia yhteiskunnallisia intressejä, jotka riittävästi perustelevat käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista. Näiltä osin on valtiosääntöisesti mahdollista tehdä rajattuja poikkeuksia käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen, mikäli huolellisesti laadittu sääntely kokonaisuutena arvioiden täyttää perus- ja ihmisoikeuksien vaatimukset ja on yhteensopivaa EU-oikeuden asettamien vaatimusten kanssa. Perustuslakivaliokunnan mielestä sanottu on syytä ottaa huomioon valtioneuvoston piirissä tehtävässä lainvalmistelussa ja selvitystyössä. Valiokunta nosti tässä yhteydessä esiin myös selvityksen passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttämisestä rikostorjunnassa (ks. PeVL 23/2022 vp).

Eduskunta edellytti esityksestä antamassaan vastauksessa, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometristen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometristen tietojen käyttämiselle SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi (HE 35/2021 vp - EV 92/2022 vp).

Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettavien biometristen tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä on vuonna 2024 muutettu siten, että tietoja voidaan luovuttaa aiempaa laajemmin Schengenin tietojärjestelmään (HE 26/2024 vp). Hallintovaliokunta piti esitystä koskevassa mietinnössään tarpeellisena, että sisäministeriö selvittää ja arvioi, onko ulkomaalaislain 131 §:n perusteella otettujen henkilötietojen luovuttaminen esityksen mukaisessa laajuudessa riittävä vai tulisiko sitä laajentaa. Sisäministeriön tulisi myös selvittää ja arvioida, olisiko poliisin ja rajavartiolaitoksen SIS-asetusten mukaisten lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi tarpeen, että ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin tallennettujen tietojen lisäksi voisi luovuttaa esimerkiksi ulkomaalaislain 60 d §:n nojalla oleskelulupakorttia varten otettuja biometrisiä tietoja käytettäväksi SIS-järjestelmään tallennettaviin kuulutuksiin, sekä ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin (ks. HaVM 13/2024 vp).

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Osana tätä hallitus muun muassa arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Esityksessä ehdotetuilla poliisin henkilötietolain muutoksilla parannettaisiin poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten mahdollisuuksia hyödyntää poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereissä olevia biometrisiä tietoja vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 25.9.2023 lainsäädäntöhankkeen valmistelevaan ehdotuksen passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometristen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometristen tietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamiseksi. Hankkeessa tuli valmistella myös muut välttämättömät ehdotukset hankkeeseen liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Esitys on valmisteltu sisäministeriön poliisi-osastolla yhteistyössä maahanmuutto-osaston ja kansallisen turvallisuuden yksikön, Poliisihallituksen, keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin kanssa.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros xx.xx.–xx.xx.2025. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi-sivustolla.

Luonnos

Hankkeen asettamispäätös, lausunnot, lausuntotiivistelmä ja muut hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla sisäministeriön verkkosivustolta osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet> tunnuksella [SM048:00/2023](https://intermin.fi/hankkeet).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Tietosuojaan yleislainsäädäntö ja muu sovellettava yleislainsäädäntö

2.1.1 Yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki

EU:n yleistä tietosuoja-asetusta¹ alettiin soveltaa 25.5.2018. Asetusta täydentää kansallisesti 1.1.2019 voimaan tullut tietosuojalaki (1050/2018). Tietosuoja-asetus sisältää säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, käsittelyn oikeusperusteista, rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuista sekä rekisteröidyn oikeuksista. Tietosuojalaissa on tietosuoja-asetusta täydentäviä yleisesti sovellettavia säännöksiä muun muassa käsittelyn lainmukaisuudesta, erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä, valvontaviranomaisesta ja tämän tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä oikeusturvasta ja seuraamuksista.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Niitä ovat henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus-, kohtuullisuus- ja läpinäkyvyysvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuus, tietojen minimointi, henkilötietojen täsmällisyys ja henkilötietojen säilytyksen rajoittaminen. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate pohjautuu EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklaan. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa vahvistetun käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla.

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta säädetään tarkemmin tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa. Henkilötietojen käsittely poliisin passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä perustuu 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Henkilökorttirekisterin ja passirekisterin tietojen käyttöä koskevan kansallisen sääntelyn on arvioitu olevan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisen liikkumavaran puitteissa annettavaa kansallista lainsäädäntöä. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Mikäli henkilötietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Sääntelyn on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Näihin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa kansallinen turvallisuus, yleinen turvallisuus sekä rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeleminen tai tällaisten uhkien ehkäisy.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus).

Luonnos

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 14 kohdan määritelmän mukaan biometrisillä tiedoilla tarkoitetaan asetuksessa kaikkia luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, kuten kasvokuvia tai sormenjälkitietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Asetuksen johdanto-osan 51 kappaleen mukaan valokuvien käsittelyä ei olisi automaattisesti katsottava henkilötietojen erityisryhmien käsitteeksi, koska valokuvat kuuluvat biometristen tietojen määritelmän piiriin ainoastaan siinä tapauksessa, että niitä käsitellään erityisin teknisin menetelmin, jotka mahdollistavat luonnollisen henkilön kyseisen henkilön tunnistamisen tai todentamisen.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten on kiellettyä. Poikkeamisperusteista säädetään asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely poliisin lupahallinnollisissa tehtävissä perustuu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometriset tiedot kerätään passilaissa (671/2006) ja henkilökorttilaissa (663/2016) poliisille, ulkoministeriölle Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Esityksessä ehdotetussa sääntelyssä olisi siten kyse tietojen käyttämisestä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Vastaavasti myös poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettujen ulkomaalaisten biometristen tietojen ehdotetut käyttötarkoitukset poikkeaisivat monelta osin tietojen alkuperäisistä käsittelytarkoituksista, joista säädetään ulkomaalaislaissa ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa.

Tietosuoja-asetuksen näkökulmasta käyttötarkoituksen muutosta on arvioitava erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen valossa. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista koskevan kansallisen sääntelyn olisi oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

2.1.2 Rikosasioiden tietosuojadirektiivi ja rikosasioiden tietosuojalaki

Henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislainsäädäntö määräytyy tietojen käyttötarkoituksen mukaan. Tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten. Henkilötietojen käsittelyyn mainittuihin tarkoituksiin sovelletaan ns. rikosasioiden tietosuojadirektiiviä (EU) 2016/680².

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta.

Luonnos

Yleistä tietosuoja-asetusta täydentävän tietosuojalain kanssa samanaikaisesti 1.1.2019 tuli voimaan laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, *rikosasioiden tietosuojalaki*), jolla rikosasioiden tietosuojadirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön. Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan lain 1 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaisten viranomaisten käsitellessä henkilötietoja, kun kyse on: 1) rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta; 2) syyteharkinnasta ja muusta rikokseen liittyvästä syyttäjän toiminnasta; 3) rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa; 4) rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanemisesta; tai 5) yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä 1–4 kohdassa tarkoitetun toiminnan yhteydessä. Lisäksi 1 §:n 2 momentissa säädetään kansallisena laajenuksena rikosasioiden tietosuojalain soveltamisesta myös Puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyyn tehtävissä, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

Rikosasioiden tietosuojalaki sisältää säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, rekisterinpitäjästä ja henkilötietojen käsittelijästä, rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta, tietosuojavastaavasta, henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille, valvontaviranomaisesta ja oikeusturvasta, vahingonkorvauksesta, rangaistuksista ja vaihtelovollisuudesta. Lakia on täydennetty eri hallinnonalojen erityislainsäädännöllä, jossa säädetään tarvittavilta osin esimerkiksi rekisteröitävistä henkilötiedoista, niiden käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovuttamisesta ja tietojen säilytysajoista.

Rikosasioiden tietosuojalain 2 luvussa säädetty henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet vastaavat pitkälti tietosuoja-asetuksen mukaisia periaatteita. Esimerkiksi käyttötarkoituksen noudattamista koskevan 5 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun 5 §:n 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa.

Biometriset tiedot määritellään rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa. Biometrisillä tiedoilla tarkoitetaan yleistä tietosuoja-asetusta vastaavasti luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä säädetään lain 11 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä. Lisäksi edellytetään, että rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen edellyttämät suojatoimet on toteutettu ja 1) käsittelystä säädetään laissa; 2) kyse on rikosasian käsittelystä syyttäjän toimimessa tai tuomioistuimessa; 3) rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaaminen edellyttää sitä; tai 4) käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi.

Suurin osa esityksessä ehdotetusta henkilötietojen käsittelyä koskevasta sääntelystä kuuluu rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Ehdotetussa henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava rikosasioiden tietosuojalaissa biometrinen tietojen käsittelylle asetettuja edellytyksiä.

Luonnos

2.1.3 EU:n tekoälyasetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja eräiden unionin säädösten muuttamisesta (*tekoälyasetus*)³ annettiin 13.6.2024. Asetus tuli voimaan 1.8.2024 ja sen soveltaminen alkaa vaiheittain. Asetus on suoraan sovellettava, mutta se vaatii tietyiltä osin myös täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Asetuksessa säädetään muun muassa siitä, millä edellytyksillä lainvalvontaviranomaiset voivat käyttää biometristä etätunnistamista.

Tekoälyasetuksen 3 artiklan 35 kohdan määritelmän mukaan biometrisellä tunnistuksella tarkoitetaan ihmisen fyysisten, fysiologisten, käyttäytymiseen liittyvien tai psykologisten ominaisuuksien automaattista tunnistamista luonnollisen henkilön henkilöllisyyden toteamiseksi vertaamalla kyseisen henkilön biometrisiä tietoja tietokantaan tallennettuihin toisten yksilöiden biometrisiin tietoihin. Artiklan 36 kohdan mukaan biometrisellä todennuksella tarkoitetaan luonnollisten henkilöiden henkilöllisyyden automaattista yksi yhteen -todentamista, tunnistautuminen mukaan lukien, vertaamalla näiden biometrisiä tietoja aiemmin annettuihin biometrisiin tietoihin.

Biometrisellä etätunnistusjärjestelmällä tarkoitetaan tekoälyasetuksessa tekoälyjärjestelmää, jonka avulla luonnolliset henkilöt voidaan tunnistaa ilman heidän aktiivista osallistumistaan – tyypillisesti etäältä – vertaamalla henkilön biometrisiä tietoja viitetietokantaan sisältyviin biometrisiin tietoihin (3 artiklan 41 kohta). Reaaliaikaisissa järjestelmissä biometrinen tietojen kerääminen, vertailu ja tunnistaminen tapahtuvat välittömästi, lähes välittömästi tai joka tapauksessa ilman merkittävää viivettä. Reaaliaikaisissa järjestelmissä käytetään kameran tai muun toiminnoltaan samankaltaisen laitteen tuottamaa suoraa tai lähes suoraa materiaalia, kuten videokuva. Jälkikäteisissä järjestelmissä biometriset tiedot on sitä vastoin jo kerätty, ja vertailu ja tunnistaminen tapahtuvat vasta merkittävän viiveen jälkeen. Kyse on kameravalvontajärjestelmien tai yksityisten laitteiden tuottamien kuvien tai videokuvan kaltaisesta materiaalista, joka on luotu ennen kuin järjestelmää käytetään asianomaisiin luonnollisiin henkilöihin (ks. tekoälyasetuksen johdanto-osan 17 kohta ja 3 artikla).

Tekoälyasetuksen johdanto-osan 32 ja 33 kappaleen mukaan tekoälyjärjestelmien käyttäminen luonnollisten henkilöiden reaaliaikaiseen biometriseen etätunnistukseen julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa puuttuu erityisen pitkälle menevällä tavalla asianomaisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin, sillä tämä voi vaikuttaa suuren väestöosan yksityiselämään, synnyttää tunteen jatkuvasta valvonnasta ja estää välillisesti kokoontumisvapauden ja muiden perusoikeuksien käyttämisen. Tekoälyjärjestelmien tekniset epätarkkuudet voivat myös johtaa vinoutuneisiin tuloksiin ja aiheuttaa syrjiviä vaikutuksia. Lisäksi reaaliaikaisten järjestelmien käyttöön liittyvien vaikutusten välittömyys ja rajalliset mahdollisuudet lisätarkastuksiin tai korjauksiin lisäävät henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvia riskejä. Järjestelmien käyttö lainvalvontatarkoituksiin on sen vuoksi kielletty lukuun ottamatta tyhjentyvästi lueteltuja ja kapeasti määriteltyjä tilanteita, joissa käyttö on ehdottoman välttämätöntä sellaisen tärkeän yleisen edun saavuttamiseksi, jonka merkitys on riskejä suurempi.

Jäsenvaltioilla on kansallinen liikkumavara sallia reaaliaikaisten biometrinen etätunnistusjärjestelmien käyttäminen julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa tekoälyasetuksen

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös)

Luonnos

edellytysten täytyessä. Reaaliaikaisten biometrinen etätunnistusjärjestelmien käyttö julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa on asetuksen 5 artiklan mukaan kiellettyä, paitsi jos se on ehdottoman välttämätöntä jonkin seuraavista tavoitteista saavuttamiseksi: 1) kaappauksen, ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhrien kohdennettu etsintä sekä kadonneiden henkilöiden etsiminen; 2) luonnollisten henkilöiden henkeen tai fyysiseen turvallisuuteen kohdistuvan erityisen, merkittävän ja välittömän uhan taikka aidon ja välittömän tai aidon ja ennakoitavissa olevan terrori-iskun uhan ehkäiseminen; 3) rikoksesta epäillyn henkilön paikantaminen tai tunnistaminen asetuksen liitteessä II tarkoitettujen rikosten tutkintaa, syytteenpanoa tai rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanoa varten ja joista voi asianomaisessa jäsenvaltiossa seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään neljä vuotta.

Kun reaaliaikaisia biometrisiä etätunnistusjärjestelmiä käytetään julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa, on otettava huomioon mm. tilanteen luonne ja järjestelmän käytön seuraukset kaikkien asianomaisten henkilöiden oikeuksille ja vapauksille. Lisäksi on noudatettava käyttöön liittyviä välttämättömiä ja oikeasuhteisia suoja-toimia ja edellytyksiä kansallisen lainsäädännön mukaisesti, erityisesti ajallisia, maantieteellisiä ja henkilötason rajoituksia. Päätöstä, jolla on henkilöön kohdistuvia kielteisiä oikeusvaikutuksia, ei saa tehdä pelkästään reaaliaikaisen biometrisen etätunnistusjärjestelmän tuotosten perusteella.

Pääsääntöisesti reaaliaikaisen etätunnistusjärjestelmän käyttö sallitaan vain, jos lainvalvontaviranomainen on tehnyt perusoikeuksia koskevan vaikutustenselvityksen ja rekisteröinyt järjestelmän EU:n tietokantaan. Käyttö edellyttää lisäksi ennakkolupaa oikeusviranomaiselta tai riippumattomalta hallintoviranomaiselta, jonka päätös on sitova. Kiireellisissä tapauksissa käyttö voidaan kuitenkin aloittaa ilman rekisteröintiä EU:n tietokantaan tai ilman ennakkolupaa.

Jälkikäteiselle etätunnistamiselle ei ole tekoälyasetuksessa asetettu yhtä tiukkoja edellytyksiä kuin reaaliaikaiselle etätunnistamiselle. Myös jälkikäteiseen biometriseen tunnistamiseen käytettävät järjestelmät luokitellaan kuitenkin tekoälyasetuksessa niin sanotuiksi suuririskisiksi tekoälyjärjestelmiksi, joiden käyttöönottajien velvollisuuksista säädetään asetuksen 26 artiklassa. Jälkikäteiseen etätunnistamiseen tarkoitettujen järjestelmien käyttöönottoon on muun muassa pyydetty lupa oikeusviranomaiselta tai hallintoviranomaiselta, jonka päätös on sitova ja johon sovelletaan tuomioistuINVALVONTAA. Järjestelmää voidaan kuitenkin käyttää ilman lupaa mahdollisen epäillyn alustavaan tunnistamiseen rikokseen suoraan liittyvien objektiivisten ja todennettävissä olevien tosiseikkojen perusteella. Käyttö on rajoitettava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä kyseessä olevan rikoksen tutkintaa varten.

Suomessa voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei tällä hetkellä mahdollista reaaliaikaista biometristä etätunnistamista poliisin lainvalvontatehtävissä. Poliisi käyttää kuitenkin jälkikäteistä biometristä etätunnistamista nykyisen kansallisen toimivaltuussääntelyn puitteissa. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia poliisin oikeuteen käyttää biometristä etätunnistamista tehtäviensä suorittamiseksi. Esityksessä on kuitenkin pyritty huomioimaan EU:n tekoälyasetuksesta seuraavat reunaehdot siten, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sekä ulkomaalaisten biometriset tiedot olisivat asianmukaisessa laajuudessa lainvalvontaviranomaisten käytettävissä myös tekoälyasetuksen mukaisessa biometrisessä etätunnistamisessa. Ehdotetussa biometrinen tietojen käsittelyssä on noudatettava tekoälyasetuksen ja sitä jatkossa mahdollisesti täydentävän kansallisen sääntelyn vaatimuksia.

2.1.4 Julkisuuslaki ja tiedonhallintalaki

Tietosuojan yleislainsäädännön lisäksi poliisin henkilötietojen käsittelyyn vaikuttavat keskeisesti myös muun muassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999,

Luonnos

julkisuuslaki) sekä laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019, *tiedonhallintalaki*). Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista. Henkilötietojen käsittelyssä merkityksellisiä ovat erityisesti julkisuuslain tietojen salassapitoa koskevat säännökset. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat muun muassa henkilöllisyyden tai matkustusoikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkitiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet. Mainitun 4 kohdan perusteluiden mukaan kohta on sovellettavissa poliisin lisäksi myös muun viranomaisen henkilöllisyyden tai matkustusoikeuden todentamista ja varmentamista koskevassa hallintoasiassa saamiin henkilötuntemerkki- ja erityisiin henkilön tai asiakirjan tunnistetietoihin, kuten ulkoasiainhallinnon passiasioiden käsittelyssä saatuihin henkilötuntemerkkeihin (HE 30/1998 vp, s. 91). Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdassa puolestaan säädetään salassa pidettäväksi asiakirjat, jotka koskevat kansainvälisen suojelun tarvetta, ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ja maassa oleskeluoikeutta tai niiden perustetta taikka Suomen kansalaisuuden saamista tai menettämistä taikka kansalaisuusaseman määrittämistä, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuutta.

Luovutettaessa tietoja viranomaisten henkilörekistereistä on otettava huomioon julkisuusperiaate ja salassapitosäännökset siten kuin julkisuuslaissa säädetään. Julkisuuslain nojalla määräytyy myös asianosaisen oikeus tiedonsaantiin, joka koskee usein samoja tietoja kuin henkilötietolainsäädännön takaama rekisteröidyn tarkastusoikeus.

Tiedonhallintalaki on yleislaki, joka koskee laajasti viranomaistoiminnassa tapahtuvaa tiedonhallintaa. Laki tuli voimaan 1.1.2020 ja sillä kumottiin eräiden julkisuuslain ja muiden lakien yksittäisten säännösten lisäksi julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annettu laki (634/2011) kokonaisuudessaan. Laissa säädetään julkisuusperiaatteen ja hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamisesta viranomaisten tiedonhallinnassa. Laissa säädetään myös tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisesta. Yleislakina tiedonhallintalaki sisältää koko julkista hallintoa koskevat säännökset tiedonhallinnan järjestämisestä ja kuvaamisesta, tietovarantojen yhteentoimivuudesta, teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien toteuttamisesta sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten tiedonhallinnan laatua, tietoturvallisuutta sekä viranomaisten tietoaineistojen tietoturvallista ja vastuullista hyödyntämistä. Tiedonhallintalain säännökset on huomioitava myös esityksessä ehdotetussa biometristen tietojen käsittelyssä.

2.2 Passia ja henkilökorttia koskeva sääntely

2.2.1 EU:n passiasetus

Neuvoston asetuksessa (EY) 2252/2004 jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista (*EU:n passiasetus*) säännelään biometristen tunnisteiden käyttöönottamista passeissa ja muissa matkustusasiakirjoissa. EU:n passiasetusta on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 444/2009. EU:n passiasetuksen tarkoituksena on lisätä EU-passin turvallisuutta antamalla oikeudellisesti sitova säädös yhdenmukaistettuja turvatekijöitä koskevista vähimmäisvaatimuksista ja luoda samalla luotettava yhteys matkustusasiakirjan ja sen oikean haltijan välille liittämällä asiakirjaan biometrisia tunnisteita.

EU:n passiasetuksessa edellytetään biometristen tietojen ottamista passin hakijalta ja tietojen tallettamista asiakirjan tekniseen osaan eli sirulle. Asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan

Luonnos

passeissa ja matkustusasiakirjoissa on oltava erittäin turvallinen tallennusväline, johon on tallennettu kasvokuva. Jäsenvaltioiden on tallennettava niihin myös kaksi sormenjälkeä, jotka otetaan alas painetuista sormista yhteentoimivassa muodossa. Sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta ei asetuksen 2 a artiklan mukaan sovelleta alle 12-vuotiaisiin lapsiin eikä henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä.

Asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan passien ja matkustusasiakirjojen sisältämiä biometrisiä tunnisteita saa käyttää passiasetuksen soveltamiseksi ainoastaan passin tai matkustusasiakirjan aitouden toteamiseksi sekä haltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi vertaamalla biometrisiä tunnisteita suoraan saatavilla oleviin tunnisteesiin tilanteessa, jossa passi tai matkustusasiakirja on lain mukaan esitettävä.

Passiasetuksen johdanto-osan 8 kappaleen mukaan passeihin ja matkustusasiakirjoihin liittyviä henkilötietoja käsiteltäessä sovelletaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 95/46/EY, joka on kumottu EU:n yleisellä tietosuoja-asetuksella. Tietosuoja-asetuksen 94 artiklan 2 kohdan mukaan viittauksia kumottuun direktiiviin pidetään viittauksina tietosuoja-asetukseen. Henkilötietojen käsittely passiasetuksen ja kansallisen passilain mukaisissa poliisin tehtävissä kuuluu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan.

EU:n passiasetuksessa ei säädetä biometrinen tietojen tallettamisesta kansalliseen rekisteriin tai niiden muusta käsittelystä jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Asetus ei sanamuotonsa mukaan rajoita passinhakijalta kerättyjen biometrinen tietojen tallentamista kansallisiin tietokantoihin eikä kansallisiin tietokantoihin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyä muihin kuin passiasetuksen mukaisiin tarkoituksiin. EU:n passiasetuksen muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 444/2009 johdanto-osan 5 kappaleen mukaan EU:n passiasetuksella ei rajoiteta passien ja matkustusasiakirjojen tallennusvälineeseen kerättävien biometrinen tietojen muuta käyttöä tai tallentamista jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Asetus ei muodosta oikeusperustaa näiden tietojen tallentamiseen käytettävien tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle jäsenvaltioissa, mikä on yksinomaan kansallisen lainsäädännön piiriin kuuluva asia. Kansallisen tason tietokantojen perustamista ja käyttöä koskevan kansallisen lainsäädännön on noudatettava tietosuojalainsäädännön vaatimuksia.

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) on käsitellyt passisormenjälkien ottamista asiassa C-291/12 (*Schwarz vs. Stadt Bochum*), jossa oli kyse EU:n passiasetuksen 1 artiklan 2 kohdan pätevydestä. Saksalainen Schwarz oli kieltäytynyt passin myöntämisen yhteydessä antamasta sormenjälkiään. Koska Bochumin kaupunki hylkäsi Schwarzin pyynnön, tämä nosti kanteen ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa vaatien, että kyseinen kaupunki velvoitettaisiin antamaan hänelle passi ilman, että häneltä otettaisiin sormenjäljet. EUT huomauttaa ratkaisussaan, että perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa suodut oikeudet eivät ole ehdottomia, vaan ne on suhteutettava siihen tehtävään, joka niillä on yhteiskunnassa. Tuomioistuin vahvistaa, että perusoikeuskirjan oikeuksien rajoittaminen sallitaan 52 artiklassa, kunhan näistä rajoituksista säädetään lailla kyseisten oikeuksien keskeistä sisältöä kunnioittaen ja kunhan ne suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ovat tarpeellisia ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. EU:n passiasetuksen 1 artiklan 2 kohdan säännöksellä on erityisesti kaksi tavoitetta, joista ensimmäisenä on passien väärentämisen ehkäiseminen ja toisena niiden väärinkäytön estäminen. Tällä pyritään unionin hyväksymään yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen. Tuomioistuimen mukaan passiasetuksen 1 artiklan 2 kohdasta aiheutuva yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeva loukkaaminen on perusteltavissa tavoitteella, joka on passien suojaaminen väärinkäyttöä vastaan.

Luonnos

Ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin kysyi asiassa myös, onko EU:n passiasetuksen 1 artiklan 2 kohta oikeassa suhteessa siihen riskiin, että sormenjäljet tallennetaan mahdollisesti keskitetysti ja että niitä käytetään muihin tarkoituksiin kuin asetuksessa säädetään. Tältä osin EUT toteaa, että EU:n passiasetusta ei voida tulkita siten, että se yksin muodostaisi oikeusperustan sen perusteella kerättyjen tietojen keskittämiseksi tai käyttämiseksi muihin tarkoituksiin kuin estämään henkilöiden laiton pääsy unionin alueelle. Keskittämismahdollisuuden liittyvät riskit eivät siten vaikuta EU:n passiasetuksen pätevyyteen, vaan ne pitäisi tarvittaessa tutkia sormenjälkien keskitetystä tietokannasta annettua lainsäädäntöä koskevan kanteen yhteydessä.

2.2.2 Passilaki

Kansallisesti passien hakemisesta, myöntämisestä ja peruuttamisesta säädetään passilaissa. Ensimmäinen passiin liitetty biometrinen tunniste, kasvokuva, otettiin Suomessa käyttöön elokuussa 2006 voimaan tulleella uudella passilailla. Vuodesta 2006 lähtien passeissa on vastavasti ollut koneellisesti luettava tekninen osa eli siru. Kesäkuussa 2009 voimaan tulleella passilain muutoksella (456/2009) passeihin lisättiin toinen biometrinen tunniste, sormenjäljet. Tavallisen passin lisäksi sormenjäljet otetaan myös väliaikaisen passin ja merimiespassin hakijalta. Näissä asiakirjoissa ei ole sormenjäljet sisältävää sirua, vaan tiedot talletetaan ainoastaan passirekisteriin. Passirekisteriin talletetaan myös diplomaattipassin ja virkapassin hakijan biometriset tiedot.

Sormenjälkien lukemisesta säädetään passilain 5 b §:ssä, jonka mukaan passin siruun talletettuja sormenjälkiä saa lukea vain EU:n passiasetuksessa säädetyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea lain 10 §:ssä tarkoitettu passiviranomainen sekä poliisi- tai rajatarkastusviranomainen. Sormenjälkiä luettaessa passinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet ja verrata niitä passin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin passin aitouden toteamiseksi ja passinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Lainkohdan perusteluiden (HE 234/2008 vp, s. 44) mukaan poliisi voi lukea siruun talletettuja sormenjälkiä henkilöllisyyden varmistamiseksi myös esitutkintaan ja muuhun poliisitutkintaan liittyvien toimivaltuuksiensa nojalla. Poliisin oikeus lukea siruun talletetut sormenjäljet rajoittuu EU:n passiasetuksen mukaisesti vain asiakirjan aitouden toteamiseen ja henkilöllisyyden varmistamiseen. Säännös ei mahdollista esimerkiksi rikosten selvittämistä siruun talletettujen sormenjälkien avulla. Passilaki ei sisällä erityisiä säännöksiä kasvokuvien lukemisesta.

Vuoden 2009 lainmuutoksella säädettiin kansallisesti myös sormenjälkien lisäämisestä poliisin rekisteriin. Sormenjäljet talletetaan passilain 6 a §:n 3 momentin mukaan passin tekniseen osaan sekä passirekisteriin. Passirekisteriin talletetut sormenjäljet on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä. Passirekisteristä säädetään passilain 29 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan poliisi pitää passirekisteriä passilaissa poliisille, ulkoministeriölle ja lain 10 §:ssä tarkoitettulle Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Rekisteriin talletetaan muiden 29 §:n 1 momentissa lueteltujen tietojen ohella passinhakijalta passin hakutilanteessa otetut sormenjäljet sekä henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle passia hakiessaan.

Biometrinen tietojen tallettamisen pääasiallisena tavoitteena on taata asiakirjan hakuprosessin turvallisuus ja henkilöllisyyden luotettava varmistaminen. Passirekisterin tietojen käytöstä säädetään 29 §:n 2 momentin mukaan poliisin henkilötietolain 11–15 §:ssä. Passirekisterin tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä. Passirekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käyttöedellytysten muuttamisesta ei arvioida seuraavan muutostarpeita passilakiin.

2.2.3 EU:n ID-asetus

Unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1157 (*EU:n ID-asetus*) tuli voimaan elokuun alussa 2019. Asetusta alettiin soveltaa 2.8.2021. EU:n ID-asetuksen tavoitteena oli parantaa EU-kansalaisille myönnettävien henkilökorttien sekä EU:n kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen luotettavuutta ja turvallisuutta. Lisäämällä henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen luotettavuutta edistetään vapaata liikkuvuutta koskevien oikeuksien käyttöä turvallisessa ympäristössä.

EU:n ID-asetusta sovelletaan matkustusoikeudelliseen henkilökorttiin. Vastaavasti kuin EU:n passiasetuksessa, myös EU:n ID-asetuksessa edellytetään biometrinen tietojen ottamista asiakirjan hakijalta ja tietojen tallettamista asiakirjan tekniseen osaan eli sirulle. Henkilökortteihin on asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaan sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällyttävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvokuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Asetuksen 3 artiklan 7 kohdan mukaan sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta ei tarvitse soveltaa alle 12-vuotiaisiin lapsiin. Vaatimusta ei sovelleta alle 6-vuotiaisiin lapsiin eikä henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä.

Asetuksen 10 artiklassa säädetään biometrinen tunnisteen keräämisestä. Artiklan 3 kohdan mukaan lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä, henkilökorttien tai oleskeluasiakirjojen yksilöintiä varten tallennetut biometriset tunnistet on säilytettävä erittäin turvallisesti ja ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä.

Asetuksen 11 artiklassa säädetään henkilötietojen suojasta sekä vastuusta. Artiklan 6 kohdan mukaan henkilökorttien tallennusvälineeseen tallennettuja biometrisiä tietoja saa käyttää ainoastaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten ja unionin virastojen asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti a) henkilökortin aitouden todentamiseen; b) asiakirjan haltijan henkilöllisyyden todentamiseen vertaamalla biometrisiä tunnisteita suoraan saatavilla ja verrattavissa oleviin tunnisteesiin tilanteessa, jossa henkilökortti on lain mukaan esitettävä.

EU:n ID-asetusehdotusta käsittelevässä lausunnossaan Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdotti, että asetuksessa säädettäisiin nimenomaisesti suojatoimista, joilla estetään jäsenvaltioita perustamasta kansallisia sormenjälkitietokantoja asetuksen täytäntöönpanon yhteydessä. Lausunnon mukaan asetuksen olisi tullut lisätä säännös, jossa todetaan nimenomaisesti, että asianmukaisessa yhteydessä käsiteltävät biometriset tiedot on poistettava heti mikrosiruun sisällyttämisen jälkeen eikä niitä saa myöhemmin käsitellä muihin kuin ehdotuksessa nimenomaisesti säädettyihin tarkoituksiin. Tällaista säännöstä ei kuitenkaan otettu lopulliseen asetukseen. EU:n ID-asetus ei asetuksen johdanto-osan 21 kappaleen mukaan anna oikeusperustaa kansallisen tason tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle biometrinen tietojen tallentamista varten jäsenvaltioissa, mikä kuuluu kansallisen lainsäädännön piiriin, jonka on oltava tietosuojaa koskevan unionin oikeuden mukainen. Sanamuotonsa mukaisesti ID-asetus säätelee vain henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen tallennusvälineeseen eli asiakirjan sirulle tallennettujen biometrinen tietojen sallittuja käyttötarkoituksia (11 artikla). Vastaavasti esimerkiksi tietojen säilytysajan osalta asetuksessa todetaan, että biometriset tunnistet on säilytettävä ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä (10 artikla).

Luonnos

Euroopan unionin tuomioistuin antoi 21.3.2024 ratkaisun asiassa C-61/22 (*RL vs. Landeshauptstadt Wiesbaden*). EUT vahvistaa ratkaisussaan, että asiakirjapetosten torjuminen, joka kattaa muun muassa väärin henkilökorttien valmistuksen ja identiteettipetosten torjumisen, on unionin tunnustama yleisen edun mukainen tavoite (ks. myös C-291/12 (*Schwarz vs. Stadt Bochum*)). Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattujen perusoikeuksien rajoitukset, jotka johtuvat velvollisuudesta sisällyttää tallennusvälineeseen kaksi täydellistä sormenjälkeä, tapahtuvat EUT:n mukaan täysin välttämättömän rajoissa. EUT toteaa kuitenkin EU:n ID-asetuksen pätevämmäksi, koska se on annettu virheellisesti SEUT-sopimuksen 21 artiklan 2 kohdan nojalla ja tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. EUT:n mukaan EU:n ID-asetus on toimi, joka kuuluu SEUT-sopimuksen 77 artiklan 3 kohdan erityiseen soveltamisalaan. Siinä määrätään erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä ja ennen kaikkea neuvoston yksimielisyydestä. Asetuksen vaikutukset on pysyttävä siihen saakka, kunnes sen korvaava SEUT 77 artiklan 3 kohtaan perustuva uusi asetus tulee voimaan kohtuullisessa ajassa, joka ei voi olla pidempi kuin kaksi vuotta tämän tuomion julistamispäivää seuraavan vuoden tammikuun ensimmäisestä päivästä. Uuden asetuksen on siten tultava voimaan viimeistään 1.1.2027.

Julkisasiamies viittaa asiassa C-61/22 antamassaan ratkaisuehdotuksessa (29.6.2023) EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan alussa esitettyyn varaukseen. Mainitussa kohdassa säädetään, että viranomaiset säilyttävät sormenjälkiä väliaikaisesti ja että ne ovat velvollisia säilyttämään nämä biometriset tunnistetiedot erittäin turvallisesti ”lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä”. Julkisasiamiehen mukaan kyseinen varaus ei muodosta oikeusperustaa muuhun kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti säädettyyn tarkoitukseen. Kyseisellä varauksella viitataan nimenomaisesti joko unionin tai sen jäsenvaltioiden antamaan lisälainsäädäntöön, mikä tarkoittaa, että perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuja oikeuksia koskevaa rajoitusta on tutkittava vain suhteessa kyseiseen muuhun lainsäädäntöön. EUT ei käsittele varauksia ratkaisussaan vaan toteaa, että 10 artiklan 3 kohdassa ei sallita jäsenvaltioiden käsittelevän biometrisiä tietoja muihin kuin ID-asetuksessa säädettyihin tarkoituksiin. Lisäksi säännös on esteenä sormenjälkien keskitetyille säilyttämiselle, joka ylittää niiden väliaikaisen tallentamisen henkilökorttien yksilöintiä varten. EUT:n ratkaisusta ei ole johdettavissa estettä kansallisten tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle, koska ratkaisussa käsitellään biometrinen tietojen säilyttämistä ainoastaan EU:n ID-asetuksessa säädetyn oikeusperustan kannalta. Asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön on oltava tietosuojaa koskevan unionin oikeuden mukainen.

Euroopan komissio on 23.7.2024 antanut ehdotuksen kumotun ID-asetuksen korvaavaksi neuvoston asetukseksi unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä (COM(2024) 316 final). Asetusehdotuksen tarkoituksena on käynnistää menettely unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämistä koskevan uuden asetuksen antamiseksi asianmukaista oikeusperustaa eli SEUT-sopimuksen 77 artiklan 3 kohtaa käyttäen. Ehdotuksessa toistetaan olennaisilta osin asetuksen (EU) 2019/1157 teksti sellaisena kuin parlamentti ja neuvosto ovat sen hyväksyneet. Asetusehdotuksessa todetusti unionin tuomioistuin katsoi ratkaisussa C-61/22 erityisesti, että perusoikeuskirjan 7 artiklaan kirjatun yksityiselämän kunnioittamista koskevan oikeuden ja 8 artiklaan kirjatun henkilötietojen suoja koskevan oikeuden rajoitukset, jotka juontuvat velvollisuudesta sisällyttää kaksi sormenjälkeä henkilökorttien tallennusvälineeseen, eivät ole suhteellisuusperiaatteen vastaisia. Uudessa asetusehdotuksessa biometrisiä tietoja koskevat säännökset ja johdanto-osan kappaleet on pidetty pääosin kumottua asetusta vastaavassa muodossa. Kansallisten biometrinen tietokantojen perustaminen jätetään siten asetusehdotuksessa edelleen kansallisen sääntelyn piiriin.

Luonnos

Kuten EU:n passiasetuksesta, myöskään EU:n ID-asetuksesta ei arvioida seuraavan esteitä biometristen tietojen tallentamiselle kansallisiin tietokantoihin tai tallennettujen tietojen käyttämiseen muihin kuin ID-asetuksen mukaisiin tarkoituksiin. Kansallisen tason tietokantojen perustamista ja käyttöä koskevan kansallisen lainsäädännön on noudatettava tietosuojalainsäädännön vaatimuksia.

2.2.4 Henkilökorttilaki

Kansallisesti henkilökorttien hakemisesta, myöntämisestä ja peruuttamisesta säädetään henkilökorttilaissa. Henkilökorttilailla säädetään EU:n ID-asetusta täydentävästi muun muassa sormenjälkien ottamisesta, henkilökortin teknisestä osasta ja sen tietoturvasta sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta. ID-asetusta täydentävä sääntely annettiin 2.8.2021 voimaan tulleella henkilökorttilain muutoksella (694/2021). Henkilökorttilain 5 a §:n mukaan henkilökortin tekniiseen osaan talletetut sormenjäljet ja kasvokuvan saa lukea vain EU:n ID-asetuksessa säädettyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttiviranomainen, poliisi ja Rajavartiolaitos. Lisäksi sormenjälkiä saa lukea Tulli silloin, kun se toimii esitutkintaviranomaisena tai hoitaa rajatarkastusviranomaisen tehtäviä. Poliisi voi lukea siruun talletettuja sormenjälkiä henkilöllisyyden varmistamiseksi myös esitutkintaan ja muuhun poliisitutkintaan liittyvien toimivaltuuksiensa nojalla vastaavasti kuin passin siruun talletettuja sormenjälkiä. Säännöksessä on huomioitu myös esitutkintaviranomaisiin kuuluvien Rajavartiolaitoksen ja Tullin tarve lukea henkilökortin siruun talletettuja sormenjälkiä henkilöllisyyden varmistamiseksi omien toimivaltuuksiensa puitteissa.

Henkilökortti voidaan myöntää huoltajien suostumuksella myös alaikäiselle hakijalle (16 §). Alle 12-vuotiaalta hakijalta ei oteta sormenjälkiä (9 a §). Alaikäiselle hakijalle voidaan myös ilman huoltajien suostumusta myöntää erityinen alaikäisen henkilökortti. Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole lainkaan teknistä osaa eli sirua, joten niihin ei myöskään talleteta sormenjälkiä ja biometrisiä kasvokuvia.

Henkilökortti voidaan myöntää Suomen kansalaisen lisäksi myös Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle. Edellytyksenä on henkilökorttilain 14 §:n mukaan, että 1) hakijalla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hakijan oleskeluoikeus on rekisteröity; 2) hakijalla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa; ja 3) hakijan tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään.

Henkilötietojen käsittely henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä kuuluu EU:n yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan. Kansallisesta henkilökorttirekisteristä säädetään henkilökorttilain 31 §:ssä. Poliisi pitää henkilökorttirekisteriä henkilökorttilaissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Henkilökorttirekisteriin talletetaan vastaavat tiedot kuin passirekisteriin, josta säädetään passilain 29 §:ssä. Rekisteriin talletetaan siten muiden tietojen ohella henkilökortin hakijan henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet sekä henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan. Kansallisista syistä ehdotettu säännös sormenjälkien tallettamisesta rekisteriin lisättiin henkilökorttilakiin EU:n ID-asetusta täydentävän sääntelyn yhteydessä. Sormenjälkitietojen tallettamista koskevan säännöksen on hallituksen esityksessä todettu olevan yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaisen liikkumavaran puitteissa annettavaa lainsäädäntöä (HE 206/2020 p, s. 14).

Henkilökorttilain 31 §:n 2 momentin mukaan henkilökorttirekisterin tietojen käytöstä säädetään poliisin henkilötietolain 11–15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään

Luonnos

mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä. Sääntely vastaa siten myös tältä osin passilakia eikä henkilökorttilakiin ole arvioitu tarpeelliseksi esittää muutoksia.

2.3 Ulkomaalaislaki ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki

2.3.1 Poliisin rekisteriin tallennettavat tiedot

Ulkomaalaislain 131 §:n 1 momentin mukaan poliisi tai rajatarkastusviranomainen saa ottaa sormenjäljet, valokuvan ja muut henkilötuntemerkit ulkomaalaisesta, 1) joka on hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella; 2) joka on hakenut oleskelulupaa perhesiteen perusteella; 3) joka on saanut oleskeluluvan pakolaiskiintiössä Suomeen otettuna ulkomaalaisena; 4) joka on päätetty käännättää tai maasta karkottaa; tai 5) jonka henkilöllisyys on epäselvä. Henkilötuntemerkit tallennetaan poliisin ylläpitämään rekisteriin. Henkilötuntemerkit voidaan ottaa henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi.

Edellä tarkoitetut henkilötuntemerkit tallennetaan 131 §:n 2 momentin mukaan poliisin ylläpitämään rekisteriin. Tiedot on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntemerkeistä ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n mukaisesti tallennettavista oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetuista sormenjäljistä. Pykälän 3 momentissa säädetään henkilötuntemerkkeihin sisältyvien sormenjälkitietojen vertailusta muihin rekistereihin. Sormenjälkitietoja saa vertailla poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviä varten käsiteltäviin sormenjälkitietoihin sekä Maahanmuuttoviraston rekistereissä oleviin muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten tallennettuihin sormenjälkitietoihin sekä oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten tallennettuihin sormenjälkitietoihin. Lisäksi sormenjälkitietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata poliisin rekisterissä oleviin pakkokeinolain (806/2011) mukaisiin henkilötuntemerkkeihin kuuluviin sormenjälkiin, kun rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Ulkomaalaislain 131 §:ssä on myös säännökset poliisin rekisteriin tallennettujen henkilötuntemerkkien luovuttamisesta ulkomaille. Tiedot voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkomaan viranomaiselle ja Euroopan raja- ja merivartiostolle ulkomaalaisen tunnistamista varten ottaen huomioon, mitä yleisessä tietosuojasetuksessa, rikosasioiden tietosuojalaissa ja poliisin henkilötietolaissa säädetään. Lisäksi tiedot voidaan salassapitosäännösten ja poliisin henkilötietolain 15 §:n 4 momentin estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1862 tarkoitettuun SIS-järjestelmään seuraavien kuulutusten tekemiseksi: 1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1860 3 artiklassa tarkoitetut palauttamista koskevat kuulutukset; 2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitettun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevat kuulutukset; 3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetut kuulutukset.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle SIS-järjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 35/2021 vp) ei ehdotettu biometristen tietojen luovuttamista SIS-järjestelmään tallennettaviin kuulutuksiin lukuun ottamatta rikosperusteisesti kerättäviä

Luonnos

tuntomerkitietoja. Muihin käsittelytarkoituksiin kerättyjen biometristen tietojen käyttämisen SIS-kuulutuksissa katsottiin valmistelussa rikkovan tietosuojasääntelyyn ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneeseen käytäntöön perustuvaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta. SIS-palauttamisasetuksen (EU) 2018/1860 4 artiklan sekä SIS-rajatarkastusasetuksen (EU) 2018/1861 ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen (EU) 2018/1862 20 ja 22 artiklan mukaan tiedot on tallennettava SIS-järjestelmään, jos ne ovat saatavilla. Asetuksissa ei ole määritelty, mitä tietojen saatavilla oleminen tarkoittaa tässä yhteydessä. Kansallisissa henkilötietolaeissa on asetettu kuulutusten tallentamisen kannalta merkityksellisiä rajoituksia erityisesti biometrisiin tietoihin kuuluvien tietojen käsittelylle ja luovuttamiselle. Esityksessä katsottiin, etteivät kansallisesti kerätyt biometriset tiedot olleet saatavilla SIS-asetusten tarkoittamalla tavalla.

Esityksen eduskuntakäsittelyn aikana ulkomaalaislain 131 §:ään lisättiin kuitenkin uusi 5 momentti tietojen luovuttamisesta SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitettuihin kuulutuksiin kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, joiden matka olisi estettävä. Eduskunta edellytti lisäksi esityksestä antamassaan vastauksessa (EV 92/2022 vp), että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometristen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometristen tietojen käyttämiseksi SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi. Myös komissio kiinnitti huomiota kansallisesti kerättyjen biometristen tietojen luovuttamiseen SIS-järjestelmään Suomen Schengen-arvioinnin yhteydessä kesällä 2023. Neuvoston asetuksen (EU) 2022/922 mukaisen arviointikertomuksen mukaan Suomen käytäntö olla luovuttamatta biometrisiä tietoja palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin SIS-kuulutuksiin ei ole SIS-palauttamisasetuksen ja SIS-rajatarkastusasetuksen oikeudellisesti sitovan sääntelyn mukainen. Komissio on painottanut täytäntöönpanopäätöksellä [C\(2024\) 1960 final](#) 23.7.2024 hyväksytyissä suosituksissaan, että Suomen tulisi mahdollistaa kansallisessa lainsäädännössään biometristen tietojen luovuttaminen palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin SIS-kuulutuksiin (liite 2, suositus nro 13).

Ulkomaalaislain 131 §:n 5 momenttia muutettiin 1.9.2024 voimaan tulleella lailla (472/2024), siten, että momenttiin lisättiin säännös oikeudesta luovuttaa poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennetut biometriset tiedot SIS-järjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin. Voimassa olevassa 131 §:ssä ei kuitenkaan säädetä mahdollisuudesta luovuttaa ulkomaalaisten henkilötuntomerkkejä muihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin kuin asetuksen 32 artiklassa tarkoitettuihin kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä koskeviin kuulutuksiin. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättävien biometristen tietojen avulla arvioidaan voitavan merkittävästi parantaa mahdollisuuksia tallentaa henkilöiden luotettavan tunnistamisen kannalta olennaiset biometriset tiedot myös eräisiin muihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin, joihin tarvittavia biometrisiä tietoja ei useissa tapauksissa ole saatavissa muista käytettävissä olevista rekistereistä. Muutostarpeita on arvioitu liittyvän erityisesti SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitettuihin kiinniottoa ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen tai luovutus sopimuksen perusteella tapahtuvaa luovuttamista varten tehtäviin kuulutuksiin sekä 36 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisiin salaista tarkkailua, tiedustelutarkastuksia ja erityistarkastuksia koskeviin kuulutuksiin. SIS-asetusten mukaisia kuulutuksia ja niiden tallentamisen edellytyksiä on kuvattu laajemmin hallituksen esityksessä Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 35/2021 vp).

Muilta osin ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen henkilötuntomerkkien käyttämisestä, poistamisesta ja luovuttamisesta säädetään poliisin henkilötietolaissa, jota käsitellään esityksen jaksossa 2.5. Poliisin henkilötietolakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 242/2018 vp) on arvioitu, että ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettut sormenjäljet, valokuva sekä muut

Luonnos

henkilötuntemerkit kuuluvat poliisin henkilötietolain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuihin tutkinta- ja valvontatehtävissä käsiteltäviin henkilötietoihin.

2.3.2 Maahanmuuttoviraston rekisteriin tallennettavat tiedot

Ulkomaalaislain 8 luvussa säädetään ulkomaalaisille Suomessa myönnettävistä matkustusasiakirjoista; muukalaispassista ja pakolaisen matkustusasiakirjasta. Lain 133 a § sisältää viittauksen passilain säännöksiin sormenjälkien ottamisesta. Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittelystä säädetään maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 §:ssä. Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettavien sormenjälkien alkuperäisiä käsittelytarkoituksia ovat henkilöllisyyden varmistaminen ja muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan valmistaminen. Poliisi voi käsitellä tietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen samoin edellytyksin kuin passin ja henkilökortin biometrisia tietoja eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi.

Ulkomaalaislain 60 d §:ssä säädetään oleskelulupakorttia varten kerättävistä biometrisistä tunnistuksista, sormenjäljistä ja kasvokuvasta. Ulkomaalaislain 161 §:n mukaan 60 d §:ää sovelletaan myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttiin. Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittelystä säädetään maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:ssä. Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettavien sormenjälkien alkuperäisiä käsittelytarkoituksia ovat oleskelulupakortin aitouden toteaminen ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentaminen, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittely ja niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta sekä kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Lisäksi säännöksessä edellytetään, että sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien sekä turvallisuusselvityksissä (726/2014) tarkoitetun turvallisuusselvityksen tekemiseksi säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisia käsittelytarkoituksia ovat ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittely sekä niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta. Poliisi voi käsitellä myös ulkomaalaislain 60 d §:n nojalla kerättyjä sormenjälkitietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen samoin edellytyksin kuin passin ja henkilökortin biometrisia tietoja eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n nojalla ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetaan sormenjäljet laajemmasta joukosta ulkomaalaisia kuin poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla. Osin kyse on kuitenkin samoista ihmisistä, joiden tiedot on joko jo tallennettu kansainvälisen suojelun tarpeen, tilapäisen suojelun tai perhesiteen perusteella, tai joiden tiedot voidaan myöhemmin tallentaa henkilön henkilöllisyyden selvittämiseksi tai kääntämisen- tai karkottamispäätöksen eli palauttamispäätöksen nojalla ulkomaalaislain 131 §:n mukaisesti poliisin rekisteriin.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:n mukaan rekisterinpitäjä saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Lakiin ei sisälly erityisiä säännöksiä ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettavien valokuvien käsittelyedellytyksistä.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 14 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto, ulkoministeriö, edustusto, poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli saavat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun nojalla annetuilla asetuksilla perustettuihin Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin henkilötietoja sen mukaan kuin mainituissa asetuksissa säädetään. Hallintovaliokunnan mietinnön mukaan

Luonnos

maahantulokieltokuulutuksiin ja palauttamiskuulutuksiin sisällytettävät tiedot ovat Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 3 §:n mukaisesti 1 §:n 1 24 momentin 1 kohdan käsittelytarkoituksessa käsittelemiä ulkomaalaislain 9 luvun mukaisten tehtävien hoitamiseksi tarvittavia tietoja (HaVM 10/2020 vp, s. 45).

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 §:ssä tarkoitettujen muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjan biometrinen tietojen käsittelyedellytyksissä ei ole havaittu poliisin tehtäviin liittyviä muutostarpeita. Tietoja olisi jatkossakin tarkoituksenmukaista voida käsitellä nykyistä vastaavasti tunnistamattoman uhrin tunnistamiseksi.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain osalta merkittävämät muutostarpeet liittyvät lain 10 §:ssä tarkoitettuihin oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten kerättyihin biometrisiin tietoihin. Tietoja ei voimassa olevan sääntelyn mukaan voida käsitellä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi eikä käyttää Schengenin tietojärjestelmään (SIS) tehtävissä kuulutuksissa. Valtion turvallisuuteen liittyvien ja muiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi välttämättömiä biometrisia tietoja tai SIS-kuulutuksiin liitettäviä biometrisia tietoja ei kaikissa tapauksissa ole saatavissa poliisin rekistereistä, vaan tiedot on joiltain osin talletettu ainoastaan ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään.

2.3.2.1 Tietojen käyttäminen maahantulokielt- ja palauttamiskuulutuksissa

Palauttamispäätöksellä tarkoitetaan SIS-palauttamisasetuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan päätöstä, jolla kolmannen maan kansalaisen oleskelu todetaan laittomaksi ja jolla asetetaan tai todetaan jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY (jäljempänä *paluudirektiivi*) mukainen velvollisuus poistua maasta. SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa säädetään edellytyksistä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevien kuulutusten tallentamiselle. Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltion on tallennettava maahantuloa ja maassa oleskelun epäämistä koskeva kuulutus silloin kun jäsenvaltio on määrännyt kolmannen maan kansalaiselle maahantulokiellon paluudirektiivin mukaisia menettelyjä noudattaen. Paluudirektiivin palauttamista ja maahantulokiellon määräämistä koskevat säännökset on pantu kansallisesti täytäntöön ulkomaalaislain 9 lukuun lisätyin säännöksin. Ulkomaalaislain 151 ja 152 §:n nojalla toimivaltaisia palauttamista ja maahantulokieltä koskevia päätöksiä tekeviä viranomaisia ovat poliisi ja rajatarkastusviranomainen sekä Maahanmuuttovirasto. Tosiasiallisesti palauttamista ja maahantulokieltä koskevia päätöksiä tekevät Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos.

SIS-palauttamisasetuksen 3 artiklan mukaan palauttamispäätöksen tekemisen jälkeen SIS-järjestelmään on tallennettava viipymättä palauttamista koskeva kuulutus. Maahanmuuttovirasto, poliisi tai Rajavartiolaitos voi laatia palauttamista koskevan kuulutuksen ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä, josta se lähetetään automaattisesti SIS-järjestelmään.

SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklan 3 kohdan mukaan maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekevän jäsenvaltion on varmistettava, että kuulutus tulee voimaan SIS-järjestelmässä heti, kun asianomainen kolmannen maan kansalainen on poistunut jäsenvaltioiden alueelta tai mahdollisimman pian, jos kuulutuksen tehnyt jäsenvaltio on saanut selviä viitteitä siitä, että kolmannen maan kansalainen on poistunut jäsenvaltioiden alueelta, jotta kyseisen kolmannen maan kansalaisen paluu voidaan estää. SIS-palauttamisasetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan kuulutuksen tehneen jäsenvaltion on poistettava palauttamista koskeva kuulutus viipymättä sen jälkeen, kun se on saanut vahvistuksen paluusta.

Luonnos

Maahantulokieltoa ja oleskelukieltoa koskeva kuulutus on tarvittaessa tallennettava viipymättä SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla.

Paluudirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä ei sovelleta henkilöihin, joilla on Schengenin rajasäännöstön 2 artiklan 5 kohdassa määritelty oikeus vapaaseen liikkumiseen unionissa. Schengenin rajasäännöstön (EU) 2016/399 2 artiklan 5 alakohdan mukaan unionin oikeuden mukaisen vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvilla henkilöillä tarkoitetaan SEUT 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja unionin kansalaisia sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/38/EY Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta (jäljempänä *vapaan liikkuvuuden direktiivi*) tarkoitettuja kolmansien maiden kansalaisia, jotka ovat oikeutetaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttävän unionin kansalaisen perheenjäseniä. SIS-palauttamisasetusta ei sovelleta sellaisiin kolmansien maiden kansalaisiin, joilla on oikeus vapaaseen liikkuvuuteen unionissa, koska SIS-palauttamisasetuksen mukainen palauttamiskuulutus tulee laatia sellaisista kolmansien maiden kansalaisista, joista jäsenvaltio on tehnyt paluudirektiivin mukaisen palauttamispäätöksen.

Vapaan liikkuvuuden direktiivissä säädetään edellytyksistä, jotka koskevat sitä, miten unionin kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä voivat käyttää oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella sekä unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeus oleskella pysyvästi jäsenvaltioiden alueella. Lisäksi direktiivissä säädetään edellä mainittuja vahvistettuja oikeuksia koskevista rajoituksista, jotka perustuvat yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen taikka kansanterveyteen (1 artikla).

SIS-rajatarkastusasetuksen 26 artiklassa säädetään sellaisia kolmansien maiden kansalaisia, joilla on oikeus vapaaseen liikkuvuuteen unionissa, koskevien kuulutusten tallentamisen edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan mukaan sellaista kolmannen maan kansalaista, jolla on vapaan liikkuvuuden direktiivin 2004/38/EY mukainen tai unionin taikka unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden välillä tehdyssä sopimuksessa tarkoitettu oikeus vapaaseen liikkuvuuteen unionissa, koskevan kuulutuksen on oltava mainitun direktiivin tai sopimuksen täytäntöönpanemiseksi hyväksytyjen sääntöjen mukainen. Vapaan liikkuvuuden direktiivin maahantulokiellon määräämistä koskevat säännökset on pantu kansallisesti täytäntöön ulkomaalaislain 10 lukuun lisätyin säännöksin. Ulkomaalaislain 171 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto päättää maahantulokiellon määräämisestä 170 §:n perusteella.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle SIS-järjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 35/2021 vp) katsottiin, että oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen biometristen tietojen luovuttamista maahantulokielto- ja palauttamiskuulutuksiin voitaisiin pitää tietojen luovuttamisena maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä ja niitä koskevaa päätöksentekoa ja valvontaa varten. Kyse olisi siten tietojen luovuttamisesta niiden alkuperäistä käsittelytarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Esityksessä ei kuitenkaan ehdotettu mahdollisuutta tietojen luovuttamiseen, koska SIS-järjestelmään luovutettuja sormenjälkitietoja on mahdollista käyttää rikostorjunnassa laajemmin kuin kansallinen lainsäädäntö sallii. Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen valokuvien luovuttamista SIS-järjestelmään ei puolestaan esityksessä pidetty perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:ssä edellytetyllä tavalla välttämättömänä.

Luonnos

Ulkomaalaislain 131 §:n 5 momenttia on edellä todetusti muutettu 1.9.2024 voimaan tulleella lailla (472/2024) siten, että poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennetut biometriset tiedot voidaan luovuttaa SIS-järjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin. Lisäksi komissio on painottanut, että Suomen tulisi mahdollistaa kansallisessa lainsäädännössään biometrinen tietojen luovuttaminen palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin SIS-kuulutuksiin (ks. jakso 2.3.1). Oleskelulupahakemusta ja oleskelulupakorttihakemusta varten otettujen biometrinen tietojen luovuttamista maahantulokiello- ja palauttamiskuulutuksiin voidaan pitää välttämättömänä, jotta luotettava tunnistaminen voidaan varmistaa myös niiden henkilöiden osalta, joiden tietoja ei ole talletettu poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla. Oikeudella käyttää sekä poliisin että Maahanmuuttoviraston rekistereissä olevia biometrisia tietoja kuulutuksissa mahdollistettaisiin myös biometrinen tietojen liittäminen kuulutuksiin siitä rekisteristä, jossa ne ovat teknisen toteutuksen kannalta tarkoituksenmukaisimmin käytettävissä. Unionin kansalaisen perheenjäsenen sormenjälkitietojen luovuttamisesta palauttamiskuulutuksiin ei kuitenkaan ole tarpeen säätää, koska SIS-palauttamisasetusta ei sovelleta sellaisiin kolmansien maiden kansalaisiin, joilla on oikeus vapaaseen liikkuvuuteen unionissa.

2.3.2.2 Tietojen käyttäminen rikostorjunnassa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisissa kuulutuksissa

Ulkomaalaislain 131 §:n 5 momentissa säädetään tietojen luovuttamisesta SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitettuihin kuulutuksiin kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, joiden matka olisi estettävä. Haavoittuvassa asemassa olevien suojaamiseksi näihin kuulutuksiin tulisi voida liittää tarvittaessa myös oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettuja biometrisia tietoja.

Muiden SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisten kuulutusten osalta edellytykset Maahanmuuttoviraston rekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käyttämiselle vaihtelevat sen mukaan, onko kyse oleskelulupahakemusta tai oleskelulupakorttihakemusta varten otetuista tiedoista vai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetuista tiedoista. Unionin kansalaisen perheenjäseneltä otettuja tietoja arvioidaan olevan perusteltua käyttää rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja. Näin ollen tietoja olisi mahdollista myös luovuttaa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin, tarkoitukseltaan ensisijaisesti lainvalvonnallisiin kuulutuksiin samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja. Oleskelulupahakemusta tai oleskelulupakorttihakemusta varten otettuja tietoja puolestaan tulisi voida käsitellä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi samoin edellytyksin kuin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla otettuja henkilötuntemerkkejä.

2.4 Poliisin henkilötietolaki

Poliisin henkilötietolaki sisältää tietosuojan yleislainsäädäntöä täydentäviä säännöksiä, joita sovelletaan poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen poliisille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietojen käsittelyssä on lain 2 §:n mukaan noudatettava poliisilain 1 luvussa säädettyjä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimusta, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Laki sisältää myös yleistä syrjintäkieltoa koskevan säännöksen.

2.4.1 Henkilötietojen käsittely passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tiedot kuuluvat tietoihin, joita poliisi saa poliisin henkilötietolain 11 §:n mukaan käsitellä lupahallintoon liittyvien tehtävien ja tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien valvontatehtävien suorittamiseksi. Käsiteltävien tietojen sisältö on täsmennetty 12 §:ssä, jonka 1 momentin 5 kohdan mukaan poliisi saa käsitellä henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökortin tai passin hakijalta hakutilanteessa otettuja biometrisia sormenjälkitietoja ja kasvokuvaa. Lisäksi 1 momentin 4 kohdassa säädetään valokuvan käsittelystä muussa kuin biometrisessä muodossa. Mainitun 4 kohdan mukaan poliisi saa käsitellä 11 §:n mukaisiin tarkoituksiin henkilön valokuvaa ja nimikirjoitusnäytettä, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle hakiessaan sellaista lupaa tai päätöstä, jonka valmistamiseen henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte ovat tarpeen.

Henkilötietojen käsittely poliisin passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä perustuu edellä jaksossa 2.2.1 kuvatusti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Henkilökorttirekisterin ja passirekisterin tietojen käyttöä koskevan kansallisen sääntelyn on arvioitu olevan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisen liikkumavaran puitteissa annettavaa kansallista lainsäädäntöä. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittely passilain ja henkilökorttilain mukaisissa poliisin tehtävissä perustuu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhteista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Poliisi voi käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tehtäviensä suorittamiseksi poliisin henkilötietolaissa säädetyin edellytyksin. Näihin tietoihin kuuluvat esimerkiksi poliisin henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettut henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökortin tai passin hakijalta hakutilanteessa otetut biometriset sormenjälkitiedot ja kasvokuva. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn on poliisin henkilötietolain 15 §:n 1 momentin mukaan oltava käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Sormenjälkien rekisteröinnin sekä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen avulla tapahtuvan hakijan tunnistamisen on arvioitu suojaavan henkilöiden oikeutta omiin henkilötietoihinsa ja niiden asianmukaiseen käyttöön. Esimerkiksi vertaamalla passihakijan sormenjälkiä tietokannassa oleviin sormenjälkiin voidaan varmistua siitä, ettei henkilö hae passia tai henkilökorttia useammalla henkilöllisyydellä ja että asiakirja myönnetään hakijan tiedoilla vain yhdelle henkilölle. Tietokantaan talletetuilla sormenjäljillä voidaan varmistaa myös henkilöllisyys esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilön esittämänsä asiakirjan siru on rikki tai rikottu. Lisäksi henkilöllisyys kyetään varmistamaan siinä tapauksessa, että henkilöllä ei ole asiakirjan katoamisen tai muun syyn vuoksi esittää asiakirjaa todistukseksi henkilöllisyydestään. Luotettavilla ja turvallisilla matkustusasiakirjoilla ehkäistään myös sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia, jotka liittyvät erityisesti rajat ylittävään rikollisuuteen. Sormenjälkien rekisteröinnillä ja biometristen tietojen käsittelyllä on siten arvioitu lisättävän sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuutta (ks. esim. HE 234/2008 vp ja HE 206/2020 vp). Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käsittelyyn niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa ei ole arvioitu tarpeelliseksi esittää muutoksia.

Luonnos

2.4.2 Henkilötietojen käsittely tutkinta- ja valvontatehtävissä sekä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi

Poliisin henkilötietolain 5 ja 6 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä esitutkinnan, poliisitutkinnan tai muun rikoksen selvittämiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvän tehtävän, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän tehtävän ja muun poliisille säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi. Lain 7 ja 8 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Säännöksissä tarkoitettu henkilötietojen käsittely kuuluu rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan.

Lain 5 ja 7 §:ssä säädetään henkilöryhmistä, joiden tietoja poliisi saa käsitellä tutkinta- ja valvontatehtävien sekä rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Käsiteltävien henkilötietojen sisältö on täsmennetty 6 ja 8 §:ssä. Poliisi saa sekä 6 että 8 §:n mukaan käsitellä muiden tietojen ohella tuntoerkkietoja henkilöllisyyden toteamiseksi, mukaan lukien biometrisia tietoja. Biometrinen tietojen ja muiden erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on lain 15 §:n 1 momentin mukaan oltava käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Esityksessä ei ole arvioitu tarpeelliseksi ehdottaa muutoksia henkilötietojen käsittelyyn tutkinta- ja valvontatehtävissä sekä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi, koska säännökset mahdollistavat jo nykyisellään biometrinen tietojen käsittelyn.

2.4.3 Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Poliisin henkilötietolain 13 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Poliisi saa 13 §:n 1 momentin mukaan käyttää lain 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja seuraaviin tarkoituksiin: 1) rikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi; 2) sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankaran rangaistus on vankeutta; 3) etsintäkuulutetun tavoittamiseksi; 4) syyttömyyttä tukevana selvityksenä; 5) hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi; 6) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi; 7) henkilöllisyyden selvittämiseksi suoritettaessa sellaista poliisin toimenpidettä, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista; sekä 8) poliisin toiminnan suuntaamiseksi. Tietoja saa lisäksi käsitellä laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa, koulutustoiminnassa sekä hallintoluvan tai päätöksen valmistamisessa pykälän 2 ja 3 momentin mukaisin edellytyksin. Lain 14 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa ja -valvonnassa.

Esimerkiksi passirekisterin ja henkilökorttirekisterien valokuvia sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin tallennettuja valokuvia voidaan käsitellä 13 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin, kun kyse on tietojen käsittelystä muussa kuin biometrisessä muodossa. Säännös mahdollistaa siten valokuvien silmämääräisen vertailun rikosten ennalta estämiseksi tai vankeusuhkaisen rikoksen selvittämiseksi. Säännös ei kuitenkaan kata esimerkiksi rikosten selvittämistä automaattisen kasvokuvavertailun avulla biometrisia passi- ja henkilökorttivalokuvia tai ulkomaalaisten henkilötuntemerkkeihin kuuluvia valokuvia hyödyntäen, koska biometrinen tietojen käsittelyyn sovelletaan 15 §:ssä säädettyjä tiukempia rajoituksia. Sormenjälkitietojen käsittely puolestaan katsotaan tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti aina biometrinen tietojen käsittelyksi, joten 13 §:n säännökset eivät sovellu sormenjälkivertailuun.

Biometrinen tietojen käsittelyyn sovelletaan poliisin henkilötietolain 15 §:n säännöksiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Rikosterusteisesti poliisin tuntoerkkirekisteriin talletettujen biometrinen

Luonnos

tietojen käsittelylle muuhun kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen ei ole asetettu käsittelyn välttämättömyyden lisäksi muita erityisedellytyksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään tarkemmasta rajoituksesta, joka koskee henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käyttöä. Tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. EU:n ID-asetusta täydentävän sääntelyn yhteydessä täsmennetyn 3 momentin mukaan henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen. Hakijan tunnistamiseksi biometrisiä tietoja voidaan esimerkiksi verrata automaattisesti passirekisterissä ja henkilökorttirekisterissä oleviin tietoihin. Vertaamisella pyritään estämään muun muassa oikeudeton esiintyminen toisena henkilönä sekä henkilökortin hakeminen usealla eri henkilöllisyydellä.

Passilain valmistelun yhteydessä vuonna 2009 oli esityksen lausuntokierrokseen saakka esillä mahdollisuus käyttää passin sormenjälkitietoja myös vakavimpien rikosten selvittämiseksi. Ehdotusta perusteltiin sillä, että erityisen törkeiden ja yhteiskunnallisesti vakavien rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tehostettaisiin mahdollistamalla passihakijoiden rekisteröityjen sormenjälkitietojen käyttö. Poliisi olisi ehdotetun mukaan voinut käyttää hakijalta rekisteröityjä sormenjälkitietoja voimassa olleen pakkokeinolain 5 a §:n luvun 3 §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi. Säännöksessä olisi edellytetty, että tiedolla voitiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Kyseeseen olisivat tulleet muun muassa rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Mainittu ehdotus poistettiin hallituksen esityksestä ennen sen antamista. Hallituksen esitys passilain uudistamiseksi (HE 234/2008 vp) ei siten sisältänyt ehdotusta passien sormenjälkien käyttämisestä vakavimpien rikosten torjunnassa. Sen sijaan esitys sisälsi ehdotuksen siitä, että poliisi olisi saanut käyttää passin sormenjälkitietoja henkilöllisyyden selvittämiseksi suorittaessa sellaista poliisin yksittäistä tehtävää, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista.

Perustuslakivaliokunta ei pitänyt poliisin henkilötietolakiin ehdotettua säännöstä asianmukaisena etenkin käyttötarkoituksen määrittelyltä edellytettävän täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta (PeVL 14/2009 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta säännös hyväksyttiin eduskuntakäsittelyssä muutettuna (HaVM 9/2009 vp). Muutetun säännöksen mukaan poliisi sai käyttää passin sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Vuonna 2019 voimaan tulleen uuden poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 momenttiin otettiin sisällöltään vastaava säännös, joka laajennettiin koskemaan passin sormenjälkitietojen lisäksi kaikkia passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja.

Pykälän 3 momentissa säädetään asiakirjan hakemisen ja valmistamisen yhteydessä välttämättömästä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lailla 696/2021 muutetun momentin mukaan henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa. Säännöksellä on mahdollistettu henkilökortin hakutilanteessa otettujen biometristen tietojen hyödyntäminen passia haettaessa

Luonnos

ja passirekisteriin talletettujen biometrinen tietojen hyödyntäminen henkilökortin hakemisen yhteydessä (ks. HE 206/2020 vp, s. 35–36).

Ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettuja henkilötuntemerkkejä voidaan poliisin henkilötietolain 15 §:n 4 momentin mukaan käsitellä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Lisäksi tietoja voidaan käyttää, jos se on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Näiden rikosten on katsottu olevan kiinteässä yhteydessä tietojen alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin kuuluvaan valtion turvallisuuden suojaamiseen (ks. HaVM 39/2018 vp, s. 40). Tietojen käsittely lainvalvonnallisissa tarkoituksissa on siten rajoitetusti sallittua toisin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen.

Esityksen tavoitteiden kannalta merkittävimmät muutostarpeet kohdistuvat poliisin henkilötietolain voimassa olevan 15 §:n 2 ja 4 momenttiin. Pykälän 2 momentissa säädetyt rajoitukset passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttämiselle estävät kokonaisuudessaan näiden tietojen käsittelyn vakavimpienkin rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Pykälän 4 momentissa puolestaan rajoitetaan ulkomaalaislain 131 §:n nojalla rekisteröityjen biometrinen tietojen käyttötarkoitusten ulkopuolelle kaikki sellaiset vakavimmatkin rikokset, joilla ei ole katsottu olevan kiinteää yhteyttä valtion turvallisuuden suojaamiseen. Lisäksi voimassa olevan 15 §:n 3 momenttia arvioidaan tarpeelliseksi täsmentää siten, että laissa säädettäisiin nimenomaisesti poliisin oikeudesta verrata henkilökortin tai passin hakijalta otettuja biometrisia tietoja passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sisältämiin biometrisiin tietoihin.

2.4.4 Henkilötietojen luovuttaminen

Poliisin henkilötietolain 4 luvussa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta. Henkilötietojen muuta luovuttamista viranomaisille koskevassa 22 §:n 2 momentissa on passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja koskeva erityissäännös, jonka mukaan mainittuja tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan Rajavartiolaitokselle, Tullille, ulkoministeriölle ja Maahanmuuttovirastolle henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi silloin, kun se on tarpeen henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten. Lisäksi henkilötietojen muuta luovuttamista ulkomaille koskevan 31 §:n 3 momentissa on säännös, jonka mukaan henkilökorttilaissa ja passi-laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa vain 15 §:n 2 momentin mukaisiin tarkoituksiin eli luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Ulkomaalaislain 131 §:ssä on edellä kuvatusti säännökset poliisin rekisteriin tallennettujen henkilötuntemerkkien luovuttamisesta ulkomaille (ks. jakso 2.3.1). Poliisin henkilötietolaissa ei ole erityissäännöksiä ulkomaalaislain nojalla talletettujen biometrinen tietojen luovuttamisesta.

Tietojen luovutusedellytyksiä arvioitaessa on huomioitava 15 §:n säännökset passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen sallituista käsittelytarkoituksista. Biometrisia tietoja ei siten nykyisen sääntelyn perusteella voida luovuttaa esimerkiksi 21 ja 25 §:n mukaisesti muille rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille tai Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisille. On kuitenkin huomioitava, että 15 §:n 2–4 momentissa käsittelytarkoituksille asetetut rajoitukset eivät koske kasvokuvien käsittelyä muussa kuin biometrisessä muodossa eivätkä

Luonnos

biometrinen tietojen luovuttamista niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi ulkomaalaisten henkilötuntomerkkien osalta valtion turvallisuuden suojaaminen on yksi tietojen alkuperäisistä ulkomaalaislain 131 §:n mukaisista käsittelytarkoituksista, eivätkä 15 §:n rajoitukset siten estä tietojen luovuttamista esimerkiksi suojelupoliisille, kun se on välttämätöntä valtion turvallisuuden suojaamiseksi.

Poliisin rekistereissä olevien tietojen luovuttamisesta Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin, kuten Schengenin tietojärjestelmään, säädetään lain 27 §:ssä. Pykälässä ei ole nimenomaisia säännöksiä biometrinen tietojen luovuttamisesta. Poliisin rekisteriin rikosperusteisesti talletettuja tuntomerkkitietoja voidaan käyttää Schengenin tietojärjestelmään tehtävissä kuulutuksissa SIS-asetuksia noudattaen, kun se on 15 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla välttämätöntä. Sen sijaan poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 ja 4 momentin rajoitusten on arvioitu estävän passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla rekisteröityjen biometrinen tietojen käyttämisen SIS-kuulutuksissa (ks. HE 35/2021 vp, s. 22) lukuun ottamatta ulkomaalaisten tietojen käyttämistä tietyissä kuulutusluokissa, joihin tietoja voidaan ulkomaalaislain 131 §:n mukaan luovuttaa poliisin henkilötietolain 15 §:n estämättä. Poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereissä olevien biometrinen tietojen käyttämistä Schengenin tietojärjestelmään tehtävissä kuulutuksissa on arvioitu laajasti hallintovaliokunnan mietinnössä Schengenin tietojärjestelmää koskevasta kansallisesta sääntelystä (HaVM 14/2022 vp).

Esityksessä on arvioitu tarpeelliseksi ehdottaa poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 ja 4 momenttiin muutoksia, joilla mahdollistetaan passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen tuntomerkkitietojen käyttäminen eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Esitettyjen muutosten takia myös edellytykset tietojen luovuttamiselle muuttuvat. Esityksen tavoitteiden kannalta on arvioitu tarkoituksenmukaiseksi varmistaa, että tietoja voitaisiin jatkossa luovuttaa uusien käsittelytarkoitusten puitteissa myös muille toimivaltaisille kansallisille viranomaisille sekä Schengenin tietojärjestelmään. Muutokset tarkoittaisivat, että tietoja voitaisiin lisäksi saatavuusperiaatteen mukaisesti luovuttaa myös muun Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisille.

2.4.5 Henkilötietojen poistaminen

Henkilökorttirekisterin ja passirekisterin tietojen poistamisesta säädetään poliisin henkilötietolain 38 §:ssä. Tietojen sallittua säilytysaikaa pidennettiin lain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot on poistettava viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä. Kyse on enimmäissäilytysajasta. Tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Hallintovaliokunta on mietinnössään HaVM 8/2021 vp pitänyt kahdenkymmenen vuoden enimmäissäilytysaikaa välttämättömänä myös biometrinen tunnisteiden osalta, jotta henkilökortin ja passin hakijoiden luotettava tunnistaminen voidaan varmistaa. Henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettujen ilman matkustusoikeutta myönnetyn henkilökortin sormenjälkitiedot poistetaan kuitenkin viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä.

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien henkilötuntomerkkien poistamisesta säädetään poliisin henkilötietolain 34 §:ssä. Tiedot poistetaan pääsääntöisesti kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rekisteröityä koskevan merkinnän tekemisestä.

Luonnos

Jos rekisteröity on saanut Suomen kansalaisuuden, tiedot poistetaan kuitenkin yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon kyseisestä kansalaisuuden saamisesta. Lisäksi tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tiedot saadaan säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on tällöin arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Biometrinen tietojen nykyinen säilytysaika on arvioitu edelleen välttämättömäksi erityisesti henkilöiden luotettavan tunnistamisen varmistamiseksi tietojen alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa. Tietojen käyttöä rikostorjunnallisessa tarkoituksessa katsotaan kuitenkin tarpeelliseksi rajoittaa tiukemmin kuin niiden käyttöä muihin käsittelytarkoituksiin. Lyhyempi käyttöaika toimisi osaltaan tietojen asianmukaista käsittelyä varmistavana suojatoimena.

3 Tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Osana tätä hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikostorjuntatarkoituksissa. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman tavoitetta. Tavoitteena on erityisesti, että poliisin ja Maahanmuuttoviraston hallussa olevia biometrisiä tietoja olisi mahdollista käyttää nykyistä laajemmin vakavimpien rikosten torjunnassa Näiden rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen arvioidaan liittyvän painava yhteiskunnallinen intressi. Rikostorjunnan tehokkuuden sekä yhteiskunnan ja yksilöiden turvallisuuden lisäksi sääntelyssä olisi huomioitava myös muiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen sekä henkilötietojen käsittelyyn sovellettavan yleislainsäädännön vaatimukset.

Esityksen tavoitteena on myös täydentää suoraan sovellettavien SIS-asetusten sääntelyä mahdollistamalla poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettujen biometrinen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tehtäviin kuulutuksiin nykyistä laajemmin. Näin tuettaisiin SIS-palauttamisasetuksen tavoitetta vahvistaa EU:n palautuspolitiikan täytäntöönpanoa ja tehokkuutta sekä SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa Schengenin tietojärjestelmälle säädettyä tavoitetta varmistaa turvallisuuden korkea taso unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, mukaan lukien yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä turvallisuuden takaaminen jäsenvaltioiden alueella, ja varmistaa niiden alueella henkilöiden liikkuvuutta koskevien SEUT-sopimuksen kolmannen osan V osaston 2, 4 ja 5 luvun määräysten soveltaminen kyseisellä järjestelmällä toimitettujen tietojen avulla.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin henkilötietolain ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain säännöksiä biometrinen tietojen käyttämisestä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Tietoja voitaisiin ehdotuksen mukaan käsitellä muun muassa henkilöllisyyden selvittämiseksi viranomaisten toimivaltuuksia koskevan sääntelyn puitteissa, merkittävän vaaran torjumiseksi sekä eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Rikostorjunnan osalta mahdollisuus tietojen käyttöön rajattaisiin sellaisiin säännöksissä yksilöityihin rikoksiin, joiden tehokasta estämistä, paljastamista ja selvittämistä voidaan pitää erityisen tärkeänä sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Kyse olisi muun muassa vakavalaatuisista maanpetos- ja vakoilurikoksista sekä terrorismirikoksista,

Luonnos

yleisvaarallisista rikoksista, järjestäytyneeseen rikollisuuteen tyypillisesti kytkeytyvistä rikoksista sekä rikoksista, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta.

Poliisin henkilötietolakia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että kansallisen turvallisuuden suojaamisesta vastaavat viranomaiset eli suojelupoliisi ja Puolustusvoimat voisivat saada passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavalla toiminnalla viitataan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustointoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavaan toimintaan. Muutos ei koskisi poliisin tai Maahanmuuttoviraston rekisteriin ulkomaalaislain nojalla kerättäviä biometrisia tietoja, koska valtion turvallisuuden suojaaminen kuuluu jo näiden tietojen alkuperäisiin ulkomaalaislaissa ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa säädettyihin käsittelytarkoituksiin. Ulkomaalaisten tietoja voisi siten jatkossakin käyttää valtion turvallisuuden suojaamiseksi nykyistä vastaavasti.

Poliisin henkilötietolakiin ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen sekä Maahanmuuttoviraston rekisteriin talletettujen biometristen tietojen luovuttamisesta tiettyihin SIS-järjestelmään tehtäviin kuulutuksiin. Ulkomaalaislain 131 §:n säännöstä tietojen luovuttamisesta SIS-kuulutuksiin täydennettäisiin siten, että tietoja voitaisiin luovuttaa nykyistä laajemmin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin. Poliisin henkilötietolaissa säädettäisiin myös edellytyksistä, joilla poliisi voi luovuttaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja muille viranomaisille. Lisäksi selvennettäisiin poliisilain säännöksiä henkilöllisyyden selvittämisestä rekisteritietojen avulla sekä poliisin henkilötietolain säännöksiä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä asiakirjojen hakuprosessin yhteydessä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Muuttuva sääntely edellyttää muutoksia poliisin ja Maahanmuuttoviraston käytössä oleviin tietojärjestelmiin. Esityksessä ei kuitenkaan edellytetä tietojärjestelmämuutosten toteuttamista välittömästi sääntelyn tullessa voimaan, vaan muutoksia voidaan toteuttaa käytettävissä olevien resurssien puitteissa esimerkiksi muiden tietojärjestelmähankkeiden yhteydessä. Kertaluonteisia tietojärjestelmäkustannuksia ja tietojärjestelmien ylläpidosta aiheutuvia vuosittaisia lisäkustannuksia tarkastellaan tarvittaessa jatkossa erikseen talousarvioprosessin yhteydessä.

4.2.1.1 Poliisi

Poliisin tuntomerkkijärjestelmiin sekä passi- ja henkilökorttijärjestelmiin aiheutuisi muutostarpeita erityisesti uusien sormenjälkivertailujen toteuttamisesta. Kertaluonteiset tietojärjestelmäkustannukset olisivat poliisin arvion mukaan noin 430 000 euroa. Arvio sisältää uusien käsittelytarkoitusten ohella myös voimassa olevan sääntelyn mukaisten lupaprosessin yhteydessä tehtävien vertailujen toteuttamisen (n. 380 000 euroa). Lisäksi muutoksista aiheutuisi noin 40 000 euron vuosittaiset ylläpitokustannukset.

Automaattisen kasvokuvavertailun osalta kustannukset olisivat sormenjälkivertailuja pienemmät. Toteutuksen kertaluonteinen kustannus olisi poliisin arvion mukaan noin 25 000 euroa, eivätkä järjestelmien ylläpitokustannukset lisääntyisi merkittävästi muutoksen takia.

Luonnos

Järjestelmäkustannuksia aiheutuisi sormenjälki- ja kasvokuvavertailujen lisäksi myös SIS-kuulutuksiin liittyvän automaation mahdollisesta kehittämisestä, joka toisaalta vähentäisi SIRENE-toimiston työmäärää.

4.2.1.2 Maahanmuuttovirasto

Uusien toiminnallisuuksien täysimääräinen toteuttaminen aiheuttaisi Maahanmuuttoviraston arvon mukaan merkittäviä muutostarpeita ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään. Kustannuksia aiheutuisi erityisesti ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tarvittavista uusista liittymistä ja automaation lisäämisestä. Automaation avulla voitaisiin toisaalta pitkällä aikavälillä saavuttaa kustannussäästöjä, koska se vähentäisi viranomaisten työmäärää ja ylläpito-kustannuksia. Tarkemmat kustannukset riippuvat valittavasta toteutustavasta ja tietojärjestelmämuutosten kustannusarvio täsmennyty toteutuksen suunnittelun edetessä.

Ehdotettuja uusia käyttömahdollisuuksia voitaisiin joiltain osin ottaa käyttöön jo nykyisen tietojärjestelmätoteutuksen puitteissa. Esimerkiksi Maahanmuuttoviraston rekisterissä olevia sormenjälkitietoja voidaan liittää SIS-kuulutuksiin manuaalisesti SIRENE-toimistossa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.2.1 Poliisi, Maahanmuuttovirasto ja muut toimivaltaiset viranomaiset

Ehdotetulla biometrinen tietojen käsittelyä koskevalla sääntelyllä on työmäärää lisäävä vaikutus. Hallinnollista taakkaa aiheutuu erityisesti poliisille ja Maahanmuuttovirastolle esimerkiksi tietosuojan yleislainsäädännön mukaisten rekisterinpitäjien velvollisuuksien noudattamisesta. Lisäksi biometrinen tietojen manuaalinen liittäminen SIS-kuulutuksiin lisää keskusrikospoliisissa toimivan SIRENE-toimiston työmäärää. Jonkin verran työmäärää lisääviä vaikutuksia aiheutuisi myös niille viranomaisille, joille tietoja voitaisiin luovuttaa uusiin käsittelytarkoituksiin. Muutoksilla voidaan toisaalta arvioida olevan myös toimintaa tehostavaa vaikutusta, koska mahdollisuudet rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen paransivat nykytilaan verrattuna etenkin kasvokuvien laajemman vertailun ansiosta.

Ehdotettu sääntely ei ole luonteeltaan velvoittavaa, vaan säännökset mahdollistaisivat uusien toiminnallisuuksien ottamisen käyttöön käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Uuden sääntelyn soveltaminen operatiivisessa toiminnassa ei edellytä välittömiä lisäyksiä viranomaisten henkilöresursseihin. Resurssivaikutuksia tarkastellaan tarvittaessa jatkossa erikseen talousarvioprosessin yhteydessä.

Muuttuva sääntely edellyttää myös henkilöstön koulutusta. Koulutuksesta aiheutuvat kustannukset katetaan talousarviorahoituksella.

4.2.2.2 Tietosuojavaltuutetun toimisto

Ehdotettu nykyistä laajempi henkilötietojen käsittely lisääisi valvonnan tarvetta ja vaikuttaisi siten tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärään. Kansallisena valvontaviranomaisena toimivan tietosuojavaltuutetun olisi valvottava henkilötietojen käsittelyä tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain mukaisesti.

4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan

Tiedonhallintalaissa säädetään muun muassa tiedonhallinnan järjestämisestä ja kuvaamisesta, tietovarantojen yhteentoimivuudesta, teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien

Luonnos

toteuttamisesta sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta. Tiedonhallintalain varmistetaan viranomaisten tietoaineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi.

Ehdotetusta sääntelystä ei aiheudu merkittäviä muutoksia tiedonhallintalain ja muun yleislainsäädännön mukaisten tietoturvallisuutta koskevien vaatimusten toteutumiseen. Muutoksista ei myöskään arvioida aiheutuvan tarvetta säätää tietoturvaluustoimenpiteistä nykyistä laajemmin henkilötietojen käsittelyä koskevassa sektorikohtaisessa erityislainsäädännössä. Esityksen tietoturvaan liittyviä riskejä arvioitaessa on huomioitava, että poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin ei ehdoteta kerättäväksi nykytilaan nähden uusia tietoja. Ehdotukset koskevat jo voimassa olevan sääntelyn perusteella rekisteriin talletettavien tietojen käyttämistä uusiin käsittelytarkoituksiin ja luovuttamista muille viranomaisille sekä SIS-järjestelmään. Poliisi ja muut lainvalvontaviranomaiset käsittelevät biometrisia tietoja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi myös nykyisen sääntelyn puitteissa. Poliisin, ja Maahanmuuttoviraston sekä poliisilta tietoja vastaanottavien viranomaisten on jatkossakin noudatettava biometrinen tietojen käsittelyssä samoja tiukkoja vaatimuksia, joita jo nykyään edellytetään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien ja arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Sääntelyllä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia myöskään tietojen luovuttamisen toteutustapaan nykytilaan verrattuna. Tietojen luovuttamisessa noudatettaisiin viranomaiskohtaisten henkilötietolakien lisäksi tietosuojan yleislainsäädännössä, julkisuuslaissa ja tiedonhallintalain asettuja vaatimuksia. SIS-järjestelmän osalta tietojen luovuttamisessa ja muussa käsittelyssä on lisäksi noudatettava suoraan sovellettavissa SIS-asetuksissa säädettyjä edellytyksiä.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tietojärjestelmien ylläpitoa ja rekisterinpitoa koskevaan vastuunjakoon. Poliisin, muiden tiedonhallintalain tarkoitetuina tiedonhallintayksiköinä toimivien toimivaltaisten viranomaisten ja Maahanmuuttoviraston on arvioitava tiedonhallinnan muutosvaikutukset tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukaisesti ja päivitettävä tarvittaessa tiedonhallintamallinsa, asiakirjajulkisuuskuvauksen sekä muu tarvittava dokumentaatio vastamaan uuden sääntelyn mukaisia toimintamalleja. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia myöskään voimassa olevaan asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskevaan sääntelyyn.

4.2.4 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan

Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jonka nojalla poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin kerättyjä biometrisia tietoja voitaisiin käsitellä nykyistä laajemmin muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon tiedot on alun perin kerätty. Biometriset tiedot kuuluvat yleisessä tietosuojasetuksessa ja rikosasioiden tietosuojalain tarkoitetuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn liittyviä tietosuojalainsäädännön vaatimuksia ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä käsitellään tarkemmin nykytilan arvioinnin yhteydessä (jakso 2.1.1 ja 2.1.2) sekä jäljempänä esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa osiossa (jakso 11).

Esitetyt säännökset mahdollistaisivat lähes kaikkien Suomen kansalaisten ja Suomessa ulkomaalaislain nojalla rekisteröityjen ulkomaalaisten biometrinen tietojen käyttämisen vertailuaineistona tilanteissa, joissa uusien säännösten edellytykset täytyisivät. Ehdotetut muutokset koskevat ensinnäkin Suomen kansalaisia, joille on myönnetty passi tai henkilökortti. Henkilökortteja myönnetään myös ulkomaalaiselle, jolla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka rekisteröity oleskeluoikeus. Esitys koskee myös ulkomaalaisia, joiden biometriset tiedot kerätään ulkomaalaislain nojalla Maahanmuuttoviraston tai poliisin rekisteriin. Tämä tarkoittaa oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijoita sekä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijoita sekä ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettuja henkilöryhmiä kuten

Luonnos

turvapaikanhakijoita sekä ulkomaalaisia, jotka on päätetty käännyttää tai maasta karkottaa ja ulkomaalaisia, joiden henkilöllisyys on epäselvä.

Passirekisterissä ja henkilökorttirekisterissä on yhteensä noin neljän miljoonan henkilön tiedot. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla rekisteröityjä henkilöitä on poliisilta saadun tiedon mukaan noin 79 000 (Poliisin tulostietojärjestelmä Polstat). Maahanmuuttovirastolta saadun tiedon mukaan ulkomaalaislain 60 d §:n voimaantulosta huhtikuusta 2018 lähtien pykälän nojalla on kerätty biometriset tunnisteet noin 260 000 henkilöltä. Vuodesta 2012 lähtien, josta asti biometrisiä tietoja on kerätty oleskelulupakortteja varten, biometriset tiedot on kerätty yhteensä noin 457 000 henkilöltä. Vuonna 2024 biometriset tunnisteet kerättiin yli 50 000 henkilöltä. Luvut sisältävät henkilöt, joilta oleskelulupaa tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttia varten on kerätty jokin biometrinen tunniste, joka voi olla mikä tahansa yhdistelmä kasvokuvasta, allekirjoituksesta ja sormenjäljistä. Kaikille, joilta biometriset tiedot on kerätty, ei lopulta ole myönnetty oleskelulupaa, jolloin tiedot eivät ole päätyneet oleskelulupa- tai oleskelukortille.

Esityksen mukaan passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin sekä poliisiin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuihin biometrisiin tietoihin voitaisiin tehdä vertailuja muun muassa eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä merkittävän vaaran estämiseksi. Rekisterien nykyistä tietosisältöä ei ehdoteta laajennettavaksi. Erityisesti sormenjälkitietojen osalta on myös huomattava, että vertailut tulisivat käytännössä kyseeseen erittäin harvoissa tapauksissa. Poliisihallitus on vuonna 2024 selvittänyt eräiden rikosnimikkeiden osalta, miten monissa selvittämättömissä tapauksissa olisi käytettävissä tunnistamattomia sormenjälkiä (liikennetuhotyö, murha, murhan yritys, raiskaus, tapon yritys, tappo, terveyden vaarantaminen, tuhotyö, törkeä huumausainerikos, törkeä kiristys, törkeä pahoinpityä, törkeä ryöstö, törkeä vapaudenriisto). Näihin rikosnimikkeisiin liittyvistä yhteensä 8118 rikosilmoituksesta ainoastaan 70 ilmoituksen yhteydessä on taltioitu sellaisia tunnistamattomia sormenjälkiä, jotka voisivat olla tunnistettavissa. Kasvokuvien osalta vastaavia tilastoja ei ole saatavissa, mutta kasvokuvavertailuiden arvioidaan olevan käyttökelpoisia useammassa tapauksissa kuin sormenjälkivertailuiden. Rikosten selvittämiseksi tehtävien vertailujen ei kuitenkaan voida katsoa johtavan siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuisi rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 15/2018 vp).

Uusista käsittelytarkoituksista henkilö tietojen suojalle aiheutuvia riskejä vähennettäisiin säätämällä täsmällisesti ja yksityiskohtaisesti käsittelyn edellytyksistä ja käsittelyyn sovellettavasta menettelystä. Ehdotetut vertailut hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi sekä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi edellyttäisivät pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystään kuuluvan poliisimiehen pyyntöä. Mahdollisuus tietojen käyttöön rikostorjunnassa rajattaisiin sellaisiin säännöksissä yksilöityihin rikoksiin, joiden tehokkaan estämisen, paljastamisen ja selvittämisen voidaan arvioida olevan erityisen tärkeää sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Vertailut toteutettaisiin aina keskusrikospoliisissa, joka tarkistaisi ennen vertailun suorittamista pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttymisen. Ennen vertailun suorittamista tulisi säännösten mukaan myös aina varmistaa, ettei henkilöä ole mahdollista tunnistaa poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviä varten tai rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten käsiteltävien tietojen, kuten ns. rikosperusteisten tuntomerkkietojen avulla. Muilla poliisin yksiköillä ja tietojen saantiin oikeutetuilla viranomaisilla ei olisi oikeutta saada pääsyä passirekisteriin, henkilökorttirekisteriin tai ulkomaalaislain nojalla kerättyihin biometrisiin tietoihin automatisoitujen vertailujen tekemiseksi. Laissa säädettäisiin lisäksi edellytyksistä, joilla poliisi saisi käsitellä keskusrikospoliisin suorittaman vertailun tuloksia sekä tarkoituksista, joihin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tehtyjen vertailujen tuloksia voitaisiin luovuttaa muille lainvalvontaviranomaisille.

Luonnos

Voimassa olevaa poliisin henkilötietolain sääntelyä biometrinen tietojen käsittelyä uhrin tunnistamiseksi täsmennettäisiin nykyiseen verrattuna siten, että oikeus tietojen vertaamiseen olisi vain erikseen nimetyllä, asianmukaisen koulutuksen saaneella poliisin palveluksessa olevalla virkamiehellä. Vertailu edellyttäisi lisäksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystään kuuluvan poliisimiehen pyyntöä.

Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käyttäminen ja luovuttaminen eräiden valtion turvallisuuteen kiinteästi kytkeytyvien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi olisi edelleen mahdollista nykyistä sääntelyä vastaavin edellytyksin. Myöskään ulkomaalaislain nojalla poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin kerättyjen biometrinen tietojen käyttöön valtion turvallisuuden suojaamiseksi ei ehdoteta muutoksia. Esityksessä mahdollistettaisiin sen sijaan vertailujen tekeminen myös passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Vertailu passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin toteutettaisiin näissäkin tapauksissa käsittelyyn liittyvien riskien vähentämiseksi aina keskusrikospoliisissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä vastaavalla menettelyllä kuin rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tehtävät vertailut.

Yleisen tietosuojasetuksen 35 artiklassa ja rikosasioiden tietosuojalain 20 §:ssä säädetään rekisterinpitäjälle velvoite tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi silloin, kun henkilötietojen käsittely aiheuttaa todennäköisesti korkean, tai rikosasioiden tietosuojalain osalta merkittävän, riskin ihmisten oikeuksille ja vapauksille. Yleisessä tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa on lisäksi yksityiskohtaiset säännökset myös muista rekisterinpitäjän velvollisuuksista sekä rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta, henkilötietojen käsittelyn valvonnasta ja lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn seuraamuksista. Vastaavasti rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään muun muassa rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta, valvontaviranomaisesta ja oikeusturvasta, vahingonkorvauksesta, rangaistuksista ja vaitiolovelvollisuudesta. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia voimassa olevaan rekisteröidyn oikeuksia ja oikeussuojakeinoja koskevaan sääntelyyn, joka turvaa henkilötietojen suojan toteutumista. Luovutettaessa tietoja Schengenin tietojärjestelmään on noudatettava myös suoraan sovellettavien SIS-asetusten säännöksiä tietojen luovuttamisen edellytyksistä ja henkilötietojen suojasta.

4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.5.1 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan passirekisteriin, henkilökorttirekisteriin ja Maahanmuuttoviraston rekisteriin talletettuja biometrisia tietoja ei ole mahdollista käyttää lainkaan rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettuja tietoja voidaan käyttää rikostorjunnassa, mutta ainoastaan eräiden valtion turvallisuuteen kiinteästi liittyvien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Lisäksi esityksessä tarkoitetuista tiedoista ainoastaan ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättyjä biometrisia tietoja voidaan rajoitetusti käyttää eräissä SIS-kuulutuksissa. Ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän yhdenvertaisuutta, koska lakimuutoksilla mahdollistettaisiin nykyistä laajemmin sekä Suomen kansalaisten että ulkomaalaislain nojalla rekisteröityjen henkilöiden biometrinen tietojen käyttäminen eri käsittelytarkoituksiin.

Eri henkilöryhmät olisivat kuitenkin jatkossakin jossain määrin erilaisessa asemassa suhteessa rikosvastuun toteutumiseen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyn laajuuteen. Ulkomaalaisista lakiesityksen vaikutusten ulkopuolelle jäävät pääasiassa Suomessa oleskelevat muiden EU-maiden kansalaiset. Alle kolme kuukautta maassa oleskelevien EU-kansalaisten ei tarvitse

Luonnos

rekisteröidä oleskeluaan. Unionin kansalaisen rekisteröidessä oleskeluoikeutensa häneltä ei niinkään oteta biometrisiä tietoja.⁴ Muun EU-valtion kansalaisella voi siten olla Suomessa pienempi riski jäädä kiinni rikoksesta ja joutua siitä vastuuseen kuin suurimmalla osalla Suomen kansalaisista tai ulkomaalaislain mukaisesti rekisteröidyillä ulkomaalaisilla. Osalla unionin kansalaisista voi kuitenkin olla Suomessa myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jolloin heidänkin tietonsa ovat henkilökorttirekisterissä ja siten esityksen vaikutusten piirissä.

Henkilöryhmien välisiä eroja syntyy myös siitä, että passirekisterin, henkilökorttirekisterin ja unionin kansalaisten perheenjäsenten oleskelukortin hakijoiden biometrinen tietojen käyttöä rikostorjunnassa ehdotetaan rajoitettavaksi jonkin verran tiukemmin kuin muiden ulkomaalaislain nojalla rekisteröityjen henkilöiden. Suomen kansalaisen ei myöskään ole pakko hakea passia eikä henkilökorttia eikä siten tulla rekisteröidyksi passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin, kun taas Suomessa oleskellakseen muiden ulkomaalaisten kuin EU-kansalaisten on annettava biometrisiä tietojaan rekisteröitäväksi ulkomaalaislain nojalla. Toisaalta Suomen kansalaisenkin on tosiasiallisesti tarpeen hankkia itselleen passi tai henkilökortti viralliseksi henkilöllisyystodistukseksi voidakseen hoitaa oikeustoimiaan, joten tosiasiallinen valinnanvapaus ei ole kovin suuri eikä siten muodosta tässä suhteessa yhdenvertaisuuden kannalta merkittävää eroa suhteessa ulkomaalaisten rekisteröintiin.

Vaikutusten yhdenvertaisuuteen ja rikosvastuun toteutumiseen ei arvioida muodostuvan merkittäväksi ongelmaksi, koska erot ihmisryhmien välillä ovat verraten pieniä eikä erilainen asema muodostu yksinomaan yhdelle ihmisryhmälle esimerkiksi etnisen taustan perusteella. Esityksellä ei myöskään arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

4.2.5.2 Vaikutukset lapsiin

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25/2021 lasten oikeuksista digitaalisessa ympäristössä on nostettu esiin lasten oikeus yksityisyyteen. Lasten tietoja käsitellessä tulee kiinnittää huomiota tietojen lailliseen käsittelytarkoitukseen, tietojen minimointiin ja käsittelyn oikeasuhtaisuuteen sekä otettava huomioon lapsen etu. Lasten oikeutta yksityisyyteen voidaan rajoittaa vain lailla, jossa säädetään lisäksi vahvoista suojakeinoista, läpinäkyvyydestä, riippumattomasta valvonnasta sekä oikeusturvasta.⁵

Esityksellä on vaikutusta lapsiin, koska myös lasten arkaluonteisia tietoja käsiteltäisiin ehdotettujen muutosten johdosta aiempaa laajemmin. Passi ja henkilökortti voidaan myöntää myös alaikäiselle. Alle 12-vuotiaalta ei kuitenkaan oteta asiakirjaa varten sormenjälkiä, vaan ainoastaan kasvokuva. Ulkomaalaislain 60 d §:n nojalla kerättävien sormenjälkien osalta kansallisessa laissa ei ole säädetty alaikärajasta, mutta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta 4 b artiklan mukaan oleskelulupakortin tallennusvälineelle tallennettavien sormenjälkien rekisteröinti on pakollista kuuden vuoden iästä alkaen. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättävien henkilötuntemerkkien osalta ei ole säädetty alaikärajasta tai kerättävien biometrinen tunnisteen keräämistavasta. Käytännössä pieniltä lapsilta ei oteta sormenjälkiä, sillä ne eivät yleensä ole kehittyneet riittävästi niin, että ne täyttäisivät jälkien laadulle asetetut edellytykset. Rekisterissä on kuitenkin myös alaikäisten ulkomaalaisten biometrisiä tietoja.

⁴ Tilastokeskuksen mukaan Suomeen on rekisteröitynyt vuosina 2019–2023 keskimäärin 6900 EU-maan kansalaista vuosittain.

⁵ General comment No. 25 (2021) on children’s rights in relation to the digital environment.

Luonnos

Alaikäisen biometrisia tietoja voitaisiin yksittäisissä tehtävissä joutua vertaamaan rekisteritietoihin esimerkiksi, kun kysymys on rikoksen tai katastrofin uhrin tunnistamisesta tai vaaran estämisestä. Erityisesti mahdollisuuden käyttää alaikäisten uhrien biometrisia kuvatietoja myös rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi arvioidaan tehostavan mahdollisuuksia puuttua esimerkiksi verkkomaailmassa tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Alaikäinen voi myös olla epäilty rikollisesta teosta, joten alaikäisten tietoja voitaisiin joutua käyttämään myös epäillyn tunnistamiseksi. Alaikäisten osalta ei ole kysymys pelkästään rikosvastuun selvittämisestä, vaan myös rikollisesta teosta epäillyn alaikäisen tunnistamisesta ja saamisesta nopeasti lastensuojelun piiriin. Lapsen edun kannalta on tärkeää, että teko, jossa hän voi olla epäilty, uhrina tai muuten osallisena, selvitetään nopeasti ja myös mahdollinen syyttömyys ratkeaa nopeasti, jotta esitutkimamennettely ei aiheuta tarpeetonta haittaa lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille.

SIS-asetuksissa ei ole säädetty alaikärajaa kuulutusten tallentamiselle, joten SIS-kuulutuksia voidaan tallentaa myös alaikäisistä. SIS-asetusten biometrinen tietojen käsittelyä koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuus on arvioitu asetusten valmistelun yhteydessä. SIS-asetuksissa säädetään lisäksi EU:n perusoikeuskirjan henkilö tietojen suojan ja yleisen tietosuojasetuksen edellyttämällä tavalla SIS-järjestelmään tallennettujen henkilö tietojen muusta käsittelystä, rekisteröidyn oikeuksista ja oikeussuojakeinoista sekä valvontaviranomaisista. Suoraan sovellettavien SIS-asetusten henkilö tietojen suojaa koskevien säännösten voidaan arvioida turvaavan myös lasten oikeutta yksityisyyteen.

4.2.5.3 Vaikutukset turvallisuuteen

Esityksellä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia yksityiseen ja yleiseen turvallisuuteen sekä kansalliseen turvallisuuteen. Ehdotetut lakimuutokset tehostaisivat esitutkimaviranomaisen mahdollisuuksia tunnistaa rikokseen syyllistyneitä tai syyllistyviä henkilöitä, koska viranomaisilla olisi mahdollisuus käyttää aiempaa merkittävästi laajempaa biometrinen tunnistamisen vertailuaineistoa. Erityisesti passi- ja henkilökorttirekistereiden kasvokuvien käytön mahdollisuuden nähdään tuovan merkittävää hyötyä rikostorjunnalle, koska digitalisaation myötä kuva- ja videomateriaalien merkitys rikosten tutkinnassa ja estämisessä on kasvanut. Kuvamateriaalia koskevan tunnistamiskyvyyden lisääntymisen on arvioitu tehostavan muun muassa seksuaalirikosten selvittämistä (sisäministeriön hallintovaliokunnalle vuonna 2022 antama selvitys, O 42/2022 vp). Eräät rikokset, kuten tuhotyöt, voivat olla sellaisia, joiden osalta valvontakameramateriaalista löytyvän kuvan vertailu poliisin rekistereihin voi olla käytännössä ainoa mahdollinen tapa tunnistaa tekijä. Tällaisten rikosten selvitysprosentin voidaan olettaa kasvavan lakimuutoksen myötä, kun poliisi voisi verrata kasvokuvaa nykyistä merkittävästi nykyistä laajempaan biometriseen aineistoon. Esitutkimaviranomaisen käytössä oleva aiempaa laajempi vertailuaineisto edesauttaisi myös mahdollisen syyttömyyden nopeampaa toteamista.

Passi- ja henkilökorttirekistereiden biometrinen tietojen käytöllä nähtiin sisäministeriön selvityksessä (O 42/2022 vp) olevan tehokkuutta tuovaa vaikutusta erityisesti vakavimpien rikosten, kuten murhien ja törkeiden vapaudenriistojen tutkinnassa. Esityksessä ehdotetaan mahdollisuutta käyttää biometrisia tietoja kaikkein vakavimpien rikosten (6 vuoden rangaistusmaksimi) lisäksi muun muassa törkeiden vapaudenriistojen, törkeiden kiristysten ja törkeiden ampumaserikosten ja eräiden muiden usein järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Näiden rikosten tehokkaammalla selvittämisellä olisi myös laajempaa yhteiskunnallista vaikutusta, koska sen avulla arvioidaan voitavan tehostaa järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. Lisäksi tällaisilla rikoksilla on tyypillisesti useita uhreja, joten rikoksen ennalta estämisen tehostumisella voitaisiin suojella useita ihmisiä joutumasta rikoksen kohteeksi.

Luonnos

Esityksellä edistettäisiin myös poliisin mahdollisuuksia puuttua ennalta estävästi vaaratilanteisiin. Merkittäviin vaaroihin liittyy usein kiireellisyys ja hengenvaara. Poliisi voi saada tiedon uhkatilanteesta, jonka kohteena oleva henkilö voidaan tunnistaa vain vertaamalla hänen tietojansa laajaan kuva-aineistoon. Poliisin tulee voida nopeasti saada tieto siitä, kuka henkilö on, jotta hänet voidaan tavoittaa ja estää vaaran toteutuminen. Käytettävissä oleva aiempaa laajempi biometrinen tietojen vertailuaineisto edesauttaisi poliisin mahdollisuuksia suojella yksityisiä henkilöitä heitä uhkaavalta vaaratilanteelta. Biometrinen tunnistaminen edistäisi niin ikään vaaran aiheuttavan henkilön nopeaa tunnistamista ennalta estävästi tilanteissa, joissa kysymys on hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvasta merkittävästä vaarasta. Nopealla tunnistamisella voitaisiin puuttua esimerkiksi terrori- ja väkivaltatekoihin ennen niiden toteutumista, kun henkilö saataisiin ajoissa kiinni. Esimerkiksi Ruotsin biometrinen tietojen käyttöä rikostorjunnassa koskevassa esityksessä on myös arvioitu, että tekijän tietoisuus korostuneesta kiinnijäämisriskistä estää omalta osaltaan ennalta rikoksia ja vaaratilanteita (Prop. 2024/25:37).

Epäsuorasti esityksellä voi jonkin verran vaikutusta eräiden rikosten tai niiden yritysten lisääntymiseen. Rekisteröityjen tietoisuus siitä, että heidän passeja ja henkilökortteja varten antamansa biometriset tiedot ovat jatkossa käytettävissä myös rikostorjunnan tarkoituksiin voi vaikuttaa pyrkimykseen välttää rekisteröitymistä. Koska henkilöllisyystodistus on kuitenkin käytännössä monissa tilanteissa välttämätön, passien ja henkilökorttien väärentämisyritykset, asiakirjavarkaudet tai identiteettivarkaudet voivat mahdollisesti lisääntyä. Rikollisuuden lisääntyminen on kuitenkin epävarmaa eikä riskiä voida pitää yhtä merkittävänä kuin esitettyjen muutosten arvioitua rikostorjunnallista hyötyä.

Esityksen voidaan arvioida vaikuttavan myönteisesti myös kansalaisten luottamukseen poliisiin. Poliisibarometrin (sisäministeriön julkaisuja 2023:25) mukaan kansalaisista 91 § luottaa poliisin toimintaan melko tai erittäin paljon. Barometriin vastanneiden mukaan tärkeintä on, että henkeä ja terveyttä sekä henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta loukkaavat rikokset kyetään estämään, ja jos niitä tapahtuu, selvittämään. Luottamusta poliisiin heikentää barometrin mukaan muun muassa rikosten selvittämättä jättäminen, ja toisaalta luottamusta vahventavana pidettiin rikosten selvittämistä. Barometrin mukaan erilaiset rikokset huolestuttivat vastaajista suurinta osaa. Lakiuudistus edistäisi poliisin mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa juuri niissä asioissa, joita kansalaiset pitävät poliisin työssä tärkeinä, eli rikosten ennalta estämisessä ja selvittämisessä.

Myönteisiä vaikutuksia turvallisuuteen olisi myös mahdollisuudella käyttää eräissä SIS-kuulutuksissa poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten tietoja sekä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja. Mahdollisuutta tallentaa biometrisia tunnisteita SIS-järjestelmään pidettiin SIS-asetuksia täydentävää kansallista sääntelyä valmisteltaessa kuulutusten toiminnan tehokkuuden kannalta keskeisenä. Esityksessä ei kuitenkaan ehdotettu muiden kuin rikosperusteisesti rekisteröityjen tuntomerkkietojen käyttämistä SIS-kuulutuksissa. Biometrinen tietojen kansallisten käyttörajoitusten arvioitiin vahvistavan henkilötietojen suojaa verrattuna SIS-asetuksiin, joiden mukaan biometriset tiedot on tallennettava kaikkiin kuulutuksiin, mikäli ne ovat saatavilla. Toisaalta rajoituksista arvioitiin seuraavan, että SIS-asetusten yksilöiden suojeluun, rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita ei voida saavuttaa täysimääräisesti. Muuttoliikkeen hallintaan liittyvien tavoitteiden saavuttamiseen arvioitiin vastaavasti vaikuttavan sen, että ulkomaalaislain nojalla kerättyjä biometrisia tietoja ei ollut mahdollista tallentaa myöskään SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-palauttamisasetuksen mukaisesti kuulutuksiin (ks. HE 35/2021 vp, s. 33).

SIS-asetuksia täydentävää sääntelyä muutettiin esityksen eduskuntakäsittelyssä ja edelleen vuonna 2024 voimaan tulleella lakimuutoksella (472/2024) siten, että ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettuja tietoja voidaan luovuttaa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32

artiklassa tarkoitettuihin kuulutuksiin kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, palauttamista koskeviin kuulutuksiin sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin (ks. jakso 2.3.1). Maahanmuuttoviraston hallussa olevien biometrinen tietojen sekä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen avulla voidaan kuitenkin edelleen tehostaa luotettavan tunnistamisen kannalta välttämättömien biometrinen tunnistajien käyttöä SIS-kuulutuksissa ja siten toteuttaa nykyistä paremmin SIS-asetusten yksilöiden suojeluun, rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen sekä muuttoliikkeen hallintaan liittyviä tavoitteita.

Poliisin henkilötietolain muutoksilla edistettäisiin myös kansallisen turvallisuuden suojaamista. Suojelupoliisi ja Puolustusvoimat voisivat uuden sääntelyn mukaisesti käyttää aiempaa merkittävästi laajempaa biometrinen tunnistajien suojatessaan kansallista turvallisuutta sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Biometrinen tietojen käsittely EU:n yhteisiä tietojärjestelmiä vastaavassa laajuudessa

Esityksen valmistelussa on arvioitu mahdollisuutta säätää lainvalvontaviranomaisille oikeus käsitellä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietoja sekä ulkomaalaislain nojalla poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekisteriin kerättäviä biometrinen tietoja ehdotettua laajemmin vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Useissa Euroopan unionin yhteisiä tietojärjestelmiä koskevissa säädöksissä sallitaan järjestelmiin lainvalvontatarkoituksessa tehtävät haut terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi. Esimerkiksi EES-asetuksen (EU) 2017/2226⁶ 3 artiklan 1 kohdan 24 alakohdan mukaan terrorismirikoksella tarkoitetaan rikosta, joka kansallisessa oikeudessa määritellään rikokseksi ja joka on jokin terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/541 tarkoitetuista rikoksista tai niitä vastaava rikos. Vakavalla rikoksella tarkoitetaan EES-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan 25 alakohdan mukaan rikosta, joka on jokin eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista rikoksista tai niitä vastaava rikos, jos siitä voi seurata kansallisen oikeuden mukaan vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta.

Viranomaiset voivat tietyin EES-asetuksessa säädetyin edellytyksin päästä katsomaan EES-järjestelmän tietoja, jos se on tarpeen ja oikeasuhtaista tietyssä yksittäistapauksessa ja jos on todisteita tai perusteltu syy katsoa, että EES-järjestelmän tietojen katsominen voi myötävaikuttaa jonkin terrorismirikoksen tai vakavan rikoksen torjumiseen, havaitsemiseen tai tutkimiseen. EES-asetusta täydentävässä poliisin henkilötietolain sääntelyssä viitataan vakavien rikosten osalta sellaisiin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/2226, annettu 30 päivänä marraskuuta 2017, rajanylitystietojärjestelmän (EES) perustamisesta jäsenvaltioiden ulkorajat ylittävien kolmansien maiden kansalaisten maahantuloa, maastalähtöä ja pääsyn epäämistä koskevien tietojen rekisteröimiseksi ja edellytysten määrittämisestä pääsulle EES:n tietoihin lainvalvontatarkoituksissa sekä Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen ja asetusten (EY) N:o 767/2008 ja (EU) N:o 1077/2011 muuttamisesta.

Luonnos

unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003, *EU-luovuttamislaki*) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Muun muassa sisäministeriön hallintovaliokunnalle vuonna 2022 antamaa selvitystä (O 42/2022 vp) varten kerätyssä lausuntopalautteessa tuotiin yhtenä vaihtoehtona esiin, että biometristen tietojen käyttö rikostorjuntatarkoituksissa voisi olla perusteltua rajata terrorismirikoksiin ja vakaviin rikoksiin vastaavasti kuin EU:n yhteisissä tietojärjestelmissä. Ehdotusta voitaisiin pitää perusteltuna erityisesti ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättävien biometristen tietojen osalta, koska tiedot vastaavat pitkälti Eurodac-järjestelmään kerättäviä tietoja. EES-asetusta vastaavat terrorismirikosten ja vakavien rikosten määritelmät on otettu myös uuteen Eurodac-asetukseen (EU) 2024/1358.⁷ Esityksessä tarkoitettujen biometristen tietojen käyttämistä kaikkien sellaisten EU-luovuttamislaisissa tarkoitettujen rikosten torjunnassa, joista voi seurata kolmen vuoden vankeusrangaistus, ei kuitenkaan valmistelussa tehdyn arvion mukaan voida pitää välttämättömänä ja oikeasuhtaisena. Tietojen käyttö rikostorjuntatarkoituksessa ehdotetaan sen sijaan rajattavaksi säännöskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatuksi rikoksiin, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta. Lisäksi käyttö sallittaisiin eräisiin säännöksissä yksilöityihin lievempiin rikoksiin, joiden estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen arvioidaan liittyvän painava yhteiskunnallinen intressi.

Ehdotetulla rajauksella ei ole vaikutusta edellytyksiin, joilla EU:n yhteisten tietojärjestelmien tietoja voidaan käyttää lainvalvontatarkoituksessa. Tältä osin kyse on suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, jota ei voida EU:n yhteisiä tietojärjestelmiä koskevan kansallisen liikkumavaran puitteissa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä.

5.1.2 Päätöksentekomenettely

Sisäministeriön selvityksessä (O 42/2022 vp) arvioitiin mahdollisia päätöksentekotasoon ja menettelyyn liittyviä rajoituksia, joiden avulla voitaisiin vähentää biometristen tietojen rikostorjuntakäyttöön liittyviä riskejä. Yhtenä vaihtoehtona selvitystä varten kerätyssä lausuntopalautteessa nostettiin esiin tuomioistuimessa tapahtuva päätöksenteko. Selvityksessä todettiin, että päätöksentekoa rekisteritietojen käyttämisestä rikostorjunnassa voisi olla perusteltua tarkastella suhteessa päätöksentekoon salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä. Esityksen valmistelussa on käsitelty myös mahdollisuutta osoittaa tietojen rikostorjuntakäytöstä päättäminen rekisterinpitäjän vastuulle, koska kyse on nimenomaan henkilötietojen käsittelyyn liittyvästä päätöksenteosta.

Valmistelussa on päädytty esittämään kaksivaiheista menettelyä, jossa vertailujen tekeminen edellyttäisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä ja vertailut toteutettaisiin aina keskusrikospoliisissa. Valitulla menettelyllä vastuu päätöksenteosta voidaan osoittaa taholle, joka voi tosiasiallisesti parhaiten varmistaa rikostorjuntatarkoituksessa tehtävän vertailun välttämättömyyden. Rekisterinpitäjä vastaa lisäksi

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1358, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, Eurodac-järjestelmän perustamisesta biometristen tietojen vertailua varten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2024/1351 ja (EU) 2024/1350 ja neuvoston direktiivin 2001/55/EY tehokkaaksi soveltamiseksi ja laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tunnistamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämistä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksia varten tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/818 muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 603/2013 kumoamisesta.

Luonnos

kaikesta henkilötietojen käsittelystä tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti. Myös esimerkiksi Ruotsin kesäkuussa 2023 valmistuneessa mietinnössä ([SOU 2023:32](#), *Biometri – för en effektivare brottsbekämpning*) on arvioitu, ettei passirekisterin tietojen vertailulta olisi perusteltua edellyttää tuomioistuimessa tapahtuvaa päätöksentekoa. Rekisterivertailussa ei mietinnön mukaan ole kyse salaisesta pakkokeinosta, joissa päätöksenteko usein on katsottu asianmukaisesti asettaa tuomioistuimelle.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Passin ja henkilökortin biometrinen tietojen tallentaminen ja käyttö rikostorjunnassa

Sisäministeriön vuonna 2022 eduskunnan hallintovaliokunnalle antamaa selvitystä varten toteutettiin Poliisihallituksen avulla kysely passin ja henkilökortin biometrinen tietojen tallentamisesta ja käyttämisestä rikostorjuntaan EU-jäsenvaltioissa ja eräissä muissa Euroopan valtioissa. Vertailukelpoinen vastaus saatiin sormenjälkien osalta 25 valtiolta ja valokuvien osalta 23 valtiolta. Passin ja henkilökortin biometrinen tietojen käyttöedellytykset vaihtelevat selvityksen mukaan eri valtioissa sekä tietojen kansallisen tallentamisen että rikostorjuntakäytön mahdollisuuksien osalta. Eräissä valtioissa kaikki biometriset tiedot tallennetaan tietokantaan ja ne ovat käytettävissä ilman erityisiä rajoituksia, kun taas osassa valtioista tietoja ei tallenneta lainkaan muualle kuin asiakirjan tekniseen osaan tai niiden rikostorjuntakäyttö on kielletty kaikissa tapauksissa. Selvitys on saatavissa hankkeen verkkosivulta tunnuksella [SM005:00/2022](#).

Viron lainsäädäntöä on muutettu sisäministeriön vuoden 2022 selvityksen jälkeen siten, että sormenjälkitietojen lisäksi myös passia ja henkilökorttia varten otettuja kasvokuvia voidaan tiettyin edellytyksin käyttää rikosten selvittämiseksi. Tietojen käyttämisestä säädetään rikosprosessilaissa (*kriminaalmenetluse seadustik*).

Pohjoismaista Norjassa passin ja henkilökortin sormenjälkitietoja ei tallenneta rekisteriin. Passi- ja henkilökorttivalokuvat sen sijaan rekisteröidään. Valokuvien käyttö rikostorjunnassa on sallittua rajoitetusti esimerkiksi pidätettyjen henkilöiden tunnistamiseksi sekä vakavien rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tapauksissa, joissa rikoksesta voi seurata yli 6 kuukauden vankeusrangaistus. Tietojen käytöstä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen säädetään passilaissa (*lov om pass*) ja henkilökorttilaissa (*lov om nasjonalt identitetskort*). Tanskassa henkilökortin ja passin biometrisia tietoja ei sisäministeriön vuoden 2022 selvityksen mukaan tallenneta kansalliseen rekisteriin. Islannissa passivalokuvat ja passin sormenjälkitiedot rekisteröidään, mutta niitä ei saa käyttää rikostorjunnassa. Tietoja saa kuitenkin käyttää tunnistamattoman uhrin tunnistamiseksi. Islannissa ei rekisteröidä henkilökortin biometrisia tietoja.

Ruotsissa sormenjälkitietoja ja biometrisia kasvokuvia ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan tallenneta passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin. Kasvokuvat voidaan kuitenkin tallentaa rekisteriin ilman biometrisia tietoja. Ruotsin hallitus on 10.10.2024 antanut valtiopäiville esityksen biometriikan käytöstä rikostorjunnassa (Prop. [2024/25:37](#), *Biometri i brottsbekämpningen*). Esitys pohjautuu kesäkuussa 2023 valmistuneeseen mietintöön ([SOU 2023:32](#)).

Ruotsin vuoden 2023 mietinnössä ei ehdotettu muutoksia henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttöedellytyksiin, koska henkilökortteihin liittyvää lainsäädäntöä ollaan arviomassa erikseen (ks. [SOU 2019:14](#), *Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation*). Sen sijaan mietinnössä ehdotettiin passikuvien biometrinen tietojen tallentamista passirekisteriin ja poliisille rajattua mahdollisuutta vertailla kasvokuvia automaattisesti tunnistamattomien epäiltyjen tietoihin. Vertailujen tekemiselle olisi mietinnön mukaan asetettava tiukat edellytykset ja mahdollisuus olisi rajoitettava ainoastaan eräiden vakavien rikosten tutkintaan. Vertailussa ei olisi sallittua käyttää alle 15-vuotiaiden rekisteröityjen tietoja. Valtiopäiville 10.10.2024 annettuun

Luonnos

esitykseen ei kuitenkaan otettu ehdotusta passirekisterin biometrinen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa. Hallitus jatkaa erikseen passirekisteriä koskevan ehdotuksen valmistelua (ks. Prop. 2024/25:37, s. 44).

5.2.2 Ulkomaalaisten biometrinen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa ja SIS-kuulutuksissa

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN) toteutti vuonna 2024 biometrinen tietojen käsittelyä koskevan kyselyn, jonka tuloksista julkaistiin 19.12.2024 tietokatsaus⁸. Kyselyssä selvitettiin muun muassa, talletetaanko maahanmuuttohallinnon prosessien yhteydessä kerättäviä biometrisia tietoja EMN:n jäsenvaltioissa ja tarkkailijavaltioissa kansallisiin tietokantoihin ja saako kansallisiin tietokantoihin tallennettuja tietoja käyttää rikostorjunnassa tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vastaukset saatiin 27 valtiolta. Suurimmassa osassa vastanneista valtioista maahanmuuttohallinnon biometrisia tietoja saa määrätyn edellytyksin käyttää lainvalvontatarkoituksessa ja/tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi (22 valtiota).

Esimerkiksi Virossa maahanmuuttohallinnon prosessien yhteydessä kerättyjä ja kansalliseen rekisteriin tallennettuja biometrisia tietoja voidaan käyttää rikosten selvittämiseksi samoin kuin passin ja henkilökortin tietoja. Vastaavasti Norjassa kansalliseen rekisteriin tallennettuja maahanmuuttohallinnon biometrisia tietoja voidaan käyttää rajoitetusti esimerkiksi pidätettyjen henkilöiden tunnistamiseksi sekä vakavien rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tapauksissa, joissa rikoksesta voi seurata yli 6 kuukauden vankeusrangaistus.

Ruotsin hallituksen edellä mainitussa esityksessä biometriikan käytöstä rikostorjunnassa (Prop. 2024/25:37) ehdotetaan lainvalvontaviranomaisille oikeutta tehdä automaattista kasvokuva- ja sormenjälkivertailuja Ruotsin maahanmuuttoviraston (*Migrationsverket*) rekistereihin eräiden vakavien rikosten tutkinnassa. Ehdotus koskee sekä rekisteriin tallennettuja kasvokuvia että sormenjälkitietoja. Esitystä edeltäneen mietinnön (SOU 2023:32) mukaan automaattisia vertailuja tehdään jo nykyisin maahanmuuttoviraston yksittäistapauksissa tekeminen päätösten pohjalta. Hallitus näkee kuitenkin tarpeelliseksi täsmentää automaattivertailuja koskevia edellytyksiä lainsäädännön tasolla.

Euroopan muuttoliikeverkoston kyselyssä selvitettiin myös, luovuttavatko jäsenvaltiot biometrisia tietoja SIS-järjestelmään tallennettaviin kuulutuksiin. Käytännöt vaihtelevat maittain ja kuulutustyypeittäin. Kyselyyn vastanneista 27 valtiosta 14 sallii kansalliseen rekisteriin tallennettujen maahanmuuttohallinnon biometrinen tietojen käyttämisen SIS-maahantulokieltokäytöksissä ja 15 valtiota sallii tietojen käyttämisen SIS-palauttamiskäytöksissä. Eräissä valtioissa tietoja voidaan lisäksi käyttää myös SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuihin kuulutuksiin. Esimerkiksi Virossa tietojen käyttäminen on sallittua kaikissa SIS-kuulutuksissa. Norjan osalta kyselyn tuloksiin sisältyy vastaus SIS-maahantulokieltokäytöksistä ja SIS-palauttamiskäytöksistä, joihin voidaan käyttää maahanmuuttohallinnon biometrisia tietoja. Ruotsissa tulkinta biometrinen tietojen käytettävyydestä SIS-maahantulokieltokäytöksisiin ja SIS-palauttamiskäytöksisiin eroaa Ruotsin maahanmuuttoviraston ja poliisiviranomaisen välillä. Niissä tapauksissa, joissa kuulutuksen on tehnyt ja tallentanut Ruotsin poliisiviranomainen, kansalliseen sormenjälkitietokantaan tallennettuja sormenjälkiä käytetään kuulutuksiin. Jos sormenjäljet on kerätty Eurodac-asetuksen nojalla, niitä ei voida puuttuvan kansallisen sääntelyn vuoksi käyttää kuulutuksissa. Ruotsissa maahanmuuttohallinnon biometrisia tietoja voidaan EMN:n kyselyn mukaan käyttää myös SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisissa kuulutuksissa.

⁸ [EMN inform: Processing the biometric data of third-country nationals](#)

6 Lausuntopalautte

[Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 kohtaa muutettaisiin siten, että kohdan loppuun lisättäisiin lyhytnimi Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetulle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EU) 2018/1862. Mainittuun asetukseen (*SIS-poliisiyhteistyöasetus*) viitataan jäljempänä 27 §:ään ehdotetussa uudessa 2 momentissa, jossa säädetäisiin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietojen luovuttamisesta eräisiin Schengenin tietojärjestelmään tehtäviin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin. Muilta osin säännös säilyisi ennallaan.

15 §. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely. Passirekisteriin talletettujen biometristen tietojen käyttämisestä niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen eli passilain mukaisiin tehtäviin säädetään poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä. Myös henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käsittelystä niiden alkuperäiseen henkilökorttilain mukaiseen käsittelytarkoitukseen säädetään 11 ja 12 §:ssä. Sekä passirekisterin että henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja saa voimassa olevan lain mukaan käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ainoastaan noudattaen 15 §:n 2 ja 3 momenttia. Pykälän 2 momentissa säädetään tietojen käyttämisestä tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi ja 3 momentissa säädetään tietojen käsittelystä asiakirjan hakemisen ja valmistamisen yhteydessä.

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä uhrin tunnistamiseksi säädettäisiin jatkossa uudessa 15 c §:ssä. Tietojen käsittelystä asiakirjan hakemisen ja valmistamisen yhteydessä puolestaan säädettäisiin 15 a §:ssä. Tietoja saisi lisäksi käsitellä henkilöllisyyden selvittämiseksi noudattaen 15 b §:ää, vaaran estämiseksi noudattaen 15 d §:ää sekä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta noudattaen 15 e §:ää. Nykyinen 2 momentin sääntely tietojen käsittelystä uhrin tunnistamiseksi ehdotetaan tästä syystä korvattavaksi viittauksella 15 a–15 e §:ään, joiden mukaisesti passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja saisi jatkossa käsitellä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

Pykälän voimassa olevassa 4 momentissa säädetään ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käyttämisestä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja, eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Lisäksi tietoja saa käyttää, jos se on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tietojen alkuperäisistä käsittelytarkoituksista säädetään ulkomaalaislain 131 §:ssä, jonka mukaan tiedot otetaan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi.

Luonnos

Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettuja tietoja saisi lakiehdotuksen mukaan käsitellä henkilöllisyyden selvittämiseksi noudattaen 15 b §:ää, uhrin tunnistamiseksi noudattaen 15 c §:ää, vaaran estämiseksi noudattaen 15 d §:ää sekä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi noudattaen 15 f §:ää. Nykyistä 4 momenttia muutettaisiin vastaavasti siten, että säännöksessä viitattaisiin näihin lainkohtiin. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja saisi käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain noudattaen 15 b, 15 c, 15 d ja 15 f §:ää.

15 a §. *Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely hakijan tunnistamiseksi ja uuden hakemuksen yhteydessä.* Sormenjälkien ottamisesta passin ja henkilökortin hakijalta ja kasvokuvan liittamisestä passia tai henkilökorttia koskevaan hakemukseen säädetään passilaissa ja henkilökorttilaissa. Passilaissa ja henkilökorttilaissa on myös säännökset sormenjälkien ja valokuvien tallettamisesta poliisin rekisteriin. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta käyttää passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja henkilökortin ja passin hakuprosessin ja asiakirjojen valmistamisen yhteydessä.

Lainkohta vastaisi asiallisesti voimassa olevaa 15 §:n 3 momenttia, mutta sen sanamuotoa selvennettäisiin. Lailla 696/2021 muutetun 15 §:n 3 momentin mukaan henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiesaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa. Biometrisilla tiedoilla pyritään lainmuutoksen esitöiden mukaan varmistamaan henkilökortin ja passin hakijoiden luotettava tunnistaminen. Vertaamalla asiakirjan hakijan biometrisia tunnisteita rekisterissä oleviin tietoihin pyritään estämään muun muassa oikeudeton esiintyminen toisena henkilönä sekä henkilökortin hakeminen usealla eri henkilöllisyydellä. Voimassa olevan säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa henkilökortin hakutilanteessa otettujen sormenjälkitietojen hyödyntäminen passia haettaessa ja passirekisteriin talletettujen sormenjälkitietojen hyödyntäminen henkilökortin hakemisen yhteydessä. Rekisteröityjen sormenjälkitietojen käyttämisen ansiosta henkilökortin tai passin hakija voi asioida sähköisesti eikä hänen tarvitse käydä henkilökohtaisesti asioimassa lupaviranomaisen luona uusiessaan matkustusasiakirjaa (ks. esim. HaVM 8/2021 vp, s. 5 ja 8). Sormenjälkitietojen lisäksi säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa sekä henkilökorttirekisteriin että passirekisteriin talletettujen biometristen kasvokuvien vertailu hakijan tunnistamiseksi molempien asiakirjojen hakuprosessin yhteydessä (ks. HE 206/2020 vp, s. 35–36).

Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että 15 a §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti poliisin oikeudesta verrata henkilökortin tai passin hakijalta otettuja biometrisia tietoja passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sisältämiin biometrisiin tietoihin. Hakijan biometristen tietojen vertaaminen rekisteriin olisi mahdollista asiakirjan hakijan tunnistamiseksi tai hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi. Tunnistamisella tarkoitettaisiin EU:n tekoälyasetuksen biometrisen tunnistuksen määritelmää vastaavasti ihmisen ominaisuuksien automaattista tunnistamista hänen henkilöllisyytensä toteamiseksi vertaamalla kyseisen henkilön biometrisiä tietoja tietokantaan tallennettuihin toisten yksilöiden biometrisiin tietoihin (3 artiklan 35 kohta). Henkilöllisyyden todentamisella puolestaan tarkoitettaisiin EU:n tekoälyasetuksen biometrisen todennuksen määritelmää vastaavasti henkilöiden henkilöllisyyden automaattista yksi yhteen -todentamista vertaamalla näiden biometrisia tietoja aiemmin annettuihin biometrisiin tietoihin (3 artiklan 36 kohta). Säännös koskisi siten ainoastaan automaattista tunnistamista ja automaattista henkilöllisyyden todentamista, eikä säännöksellä rajoitettaisi poliisin oikeutta katsoa silmämääräisesti yksittäisiä passirekisterin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja kasvokuvia. Myös yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 51 kappaleen mukaan valokuvat kuuluvat biometristen tietojen määritelmän piiriin ainoastaan siinä tapauksessa, että niitä käsitellään erityisin teknisin menetelmin, jotka mahdollistavat luonnollisen henkilön yksilöllisen tunnistamisen tai

Luonnos

todentamisen. Vertaamalla asiakirjan hakijan biometrisia tunnuksia rekisterissä oleviin tietoihin pyritään varmistamaan, ettei sama henkilöllisyys ole useamman eri henkilön käytössä eikä sama henkilö käytä laittomasti useampaa eri henkilöllisyyttä.

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja voisi lisäksi käyttää nykyistä vastaavasti henkilön myöhemmin hakeman henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen henkilökortin tai passin hakijan suostumuksella. Säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin kuitenkin myös tältä osin siten, että biometriset tiedot saisi asianomaisen henkilön suostumuksella liittää hänen myöhemmin tekemäänsä henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa koskevaan hakemukseen. Tietojen käyttäminen myöhemmin haetun asiakirjan valmistamisessa toteutetaan käytännössä siten, että poliisi lisää biometriset tunnuksien hakemukselle ja hakemus käsitellään tämän jälkeen normaalin hakuprosessin mukaisesti.

Henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseksi välttämätön biometrinen tietojen käsittely on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä. Rekisteriin talletettujen tietojen käyttäminen myöhempiä asiakirjaa koskevassa hakemuksessa edellyttäisi jatkossakin lisäsuojatoimena asiakirjan hakijan suostumusta.

15 b §. *Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely henkilöllisyyden selvittämiseksi.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin henkilön henkilöllisyyden todentamisesta henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettujen biometrinen tietojen avulla. Säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Todentamisella tarkoitettaisiin 15 a §:ää vastaavasti henkilöllisyyden automaattista yksi yhteen -todentamista vertaamalla henkilön biometrisia tietoja aiemmin annettuihin biometrisiin tietoihin. Säännös ei siten mahdollistaisi henkilön tunnistamista vertaamalla hänen tietojensa koko passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tai kaikkiin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla rekisteröityihin tietoihin, vaan ainoastaan huomattavasti rajatun henkilöllisyyden todentamisen yksi yhteen -vertailun avulla.

Tietojen käyttäminen olisi rajoitettu tilanteisiin, joissa poliisimiehellä on poliisilain mukaan oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien perusteella. Henkilöllisyyden selvittämisestä henkilötuntemerkkien avulla säädetään poliisilain 2 luvun 1 §:n 1 momentissa, jonka sanamuotoa ehdotetaan jäljempänä muutettavaksi. Ehdotetulla 15 b §:llä mahdollistettaisiin läsnä olevan henkilön henkilöllisyyden todentaminen vertaamalla häneltä tätä varten otettuja biometrisia tietoja yksittäisiin aiemmin rekisteröityihin tietoihin tilanteessa, jossa toimivaltuussääntelyn mukaiset edellytykset täyttyvät. Menettely täydentäisi muita poliisin käytettävissä olevia, ensisijaisia tunnistusmenetelmiä.

Muiden käytettävissä olevien tunnistusmenetelmien lisäksi poliisin tulisi ennen passirekisterin ja henkilötietorekisterin biometrinen tietojen käyttämistä pyrkiä todentamaan henkilöllisyys myös passin tai henkilökortin teknisen osan sisältämien tietojen avulla. Passin tekniseen osaan talletettujen sormenjälkien lukemisesta säädetään passilain 5 b §:ssä ja henkilökortin tekniseen osaan talletettujen sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta henkilökorttilain 5 a §:ssä. Asiakirjan tekniseen osaan talletettuja tietoja ei kuitenkaan aina ole käytettävissä henkilöllisyyden todentamiseksi esimerkiksi silloin, jos asiakirjan siru on rikki tai henkilöllä ei ole asiakirjan katoamisen tai muun syyn vuoksi ole esittää lainkaan asiakirjaa todisteeksi henkilöllisyydestään.

Luonnos

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin informatiivinen viittaus ulkomaalaislakiin ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettuun lakiin. Viittauksella selvennettäisiin, että henkilöllisyyden todentamisesta ulkomaalaisasioissa säädetään poliisin henkilötietolain sijaan mainituissa laeissa.

15 c §. *Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely uhrin tunnistamiseksi.* Pykälässä säädetäisiin edellytyksistä, joilla poliisi voi käsitellä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrisia tietoja sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja uhrin tunnistamiseksi tai uhrin henkilöllisyyden todentamiseksi. Tietoja voisi käyttää nykyistä 15 §:n 2 ja 4 momenttia vastaavasti silloin, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Säännöksen sanamuotoa tarkennettaisiin nykyiseen verrattuna siten, että säännöksessä viitattaisiin sekä tunnistamiseen että henkilöllisyyden todentamiseen vastaavasti kuin 15 a, 15 e ja 15 f §:ssä. Uhrin henkilöllisyys voitaisiin siten varmistaa joko yksittäisiin rekisteritietoihin vertaamalla (todentaminen) tai vertaamalla uhrin tietoja laajemmin aiemmin rekisteröityihin tietoihin (tunnistaminen).

Tunnistamattomalla uhrilla tarkoitettaisiin nykytilaa vastaavasti vainajia sekä vakavassa hengen tai terveyden vaarassa olevia uhreja, joiden henkilöllisyys olisi mahdollista varmistaa ainoastaan sormenjälkitietojen tai muiden biometrinen tietojen avulla esimerkiksi uhrin pitkäaikaisen tiedottomuuden takia. Rikoksen kohteeksi joutuneen uhrin tietoja ei jatkossakaan voisi käsitellä ehdotetun säännöksen nojalla rikosten selvittämiseksi, vaan ainoastaan uhrin henkilöllisyyden selvittämiseksi. Myöskään nykyistä 15 §:n 2 momenttia vastaavassa muodossa kumotun poliisin henkilötietolain (761/2003) 16 a §:ään otetun säännöksen ei ole katsottu mahdollistavan tietojen käyttämistä esimerkiksi rikostutkintaan (HaVM 9/2009 vp). Poliisin tiukemmin rajatummasta oikeudesta käsitellä uhrin tietoja eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ehdotetaan säädetäväksi uudessa 15 e §:ssä.

Voimassa olevan 15 §:n 2 ja 4 momentin mukaan oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Oikeutta tiedon käyttöön täsmennettäisiin nykyiseen sääntelyyn verrattuna siten, että oikeus tietojen vertaamiseen olisi vain erikseen nimetyllä, asianmukaisen koulutuksen saaneella poliisin palveluksessa olevalla virkamiehellä. Vertailu edellyttäisi myös pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä. Pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä säädetään Poliisin, Tullin, Rajavartiolaitoksen ja syyttäjän osalta pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä. Puolustusvoimien pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä säädetään sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 17 §:ssä. Suojelupoliisin päällystöön kuuluvia poliisimiehiä ovat poliisilain 5 luvun 7 §:n mukaan suojelupoliisin päällikkö, apulaispäällikkö, osastopäällikkö, ylitarkastaja tai tarkastaja. Uhrilta vertaamista varten otetut biometriset tiedot olisi säännöksen mukaan jatkossakin hävitettävä välittömästi vertaamisen jälkeen.

15 d §. *Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely vaaran estämiseksi.* Pykälässä säädetäisiin edellytyksistä, joilla poliisi voi käsitellä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrisia tietoja sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi. Säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Ehdotettu käsittelytarkoitus vastaisi esimerkiksi poliisilain 5 luvun 54 §:n 5 momenttia ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 5 momenttia, joiden mukaan salaisilla tiedonhankinta- ja pakkokeinoilla saatua ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi. Ylimääräisen tiedon käyttöedellytyksistä poiketen säännöksessä ei kuitenkaan esitetä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin

Luonnos

biometrinen tietojen käyttöä huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Vertaaminen olisi rajattu biometrisiin tietoihin, joita poliisi saa yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä. Käytännössä erityisesti poliisin rekistereihin talletetuilla kasvokuvilla on arvioitu olevan merkitystä vaaran estämiseen liittyvissä poliisin tehtävissä. Kyse voisi olla esimerkiksi kiireellisestä tarpeesta tunnistaa valvontakamerakuvissa näkyvä henkilö, jonka tiedetään altistuvan henkeä uhkaavalle vaaralle. Vastaavasti valvontakamerakuvista voidaan pyrkiä tunnistamaan myös uhkaa aiheuttava henkilö esimerkiksi ampumavälikohtauksissa osallisena olleiden henkilöiden joukosta. Poliisi voi saada myös tiedustelun tai vihjeen kautta tiedon merkittävää vaaraa aiheuttavasta uhkatilanteesta, jonka aiheuttajan tai kohteen henkilöllisyyttä ei kyetä selvittämään muilla käytettävissä olevilla keinoilla kuin vertaamalla henkilön tietoja mahdollisimman laajaan kuva-aineistoon. Vaaran aiheuttaja, vaarassa oleva henkilö tai uhkatilanteen kohdehenkilö voitaisiin tällöin pyrkiä tunnistamaan automaattisen kasvokuvavertailun avulla vertaamalla esimerkiksi valvontakamera-aineistosta tai muuten poliisin tehtävän yhteydessä saatuja kasvokuvia automatisoidusti poliisin rekisterissä oleviin tietoihin.

Poliisin käytössä ei toistaiseksi ole reaaliaikaista biometristä etätunnistamista. Säännös mahdollistaisi kuitenkin henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrinen tietojen sekä ulkomalaislain 131 §:n nojalla talletettujen biometrinen tietojen käyttämisen myös reaaliaikaisessa biometrisessä etätunnistamisessa, mikäli sellainen myöhemmin otettaisiin käyttöön EU:n tekoälyasetusta täydentävällä kansallisella lainsäädännöllä. Ehdotettua merkittävän vaaran estämistä vastaava käsittelytarkoitus on katsottu oikeasuhtaiseksi myös EU:n tekoälyasetuksessa. Asetuksen mukaan reaaliaikaisten biometrinen etätunnistusjärjestelmien käyttöä julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa ei pidetä kiellettyinä käytäntönä, jos se ehdottoman välttämättömänä luonnollisten henkilöiden henkeen tai fyysiseen turvallisuuteen kohdistuvan erityisen, merkittävän ja välittömän uhan taikka aidon ja välittömän tai aidon ja ennakoitavissa olevan terrori-iskun uhan ehkäisemiseksi (5 artiklan 1 kohdan h alakohta).

Vertailu edellyttäisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä. Vertailu toteutettaisiin aina keskusrikospoliisissa, joka tarkistaisi ennen vertailun suorittamista pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttyminen. Muilla poliisin yksiköillä ja tietojen saantiin oikeutetuilla viranomaisilla ei olisi oikeutta saada suoraa pääsyä passirekisteriin, henkilökorttirekisteriin tai ulkomalaislain 131 §:n nojalla talletettuihin tietoihin automatisoitujen vertailujen tekemiseksi.

15 e §. *Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.* Ehdotettu säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja saa käyttää rikostorjunnassa ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vertailun saisi suorittaa ainoastaan keskusrikospoliisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan virkamiehen pyynnöstä. Vertailu toteutettaisiin siten aina keskusrikospoliisissa, joka tarkistaisi ennen vertailun suorittamista pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttyminen. Muilla poliisin yksiköillä ja tietojen saantiin oikeutetuilla viranomaisilla ei olisi oikeutta saada pääsyä passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin automatisoitujen vertailujen tekemiseksi.

Momentin 1–3 kohdassa lueteltaisiin tarkoitukset, joihin tietoja saisi käsitellä. Yleisenä edellytyksenä olisi kaikkien käsittelytarkoitusten osalta perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön ja

Luonnos

tietosuojan yleislainsäädännön vaatimusten mukaisesti välttämättömyys. Momentin 1 kohdan mukaan tietoja saisi käsitellä ensinnäkin seuraavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi: turvallisuussalaisuuden paljastaminen (RL 12 luvun 7 §), terroristisessa tarkoituksessa tehty tahallinen vaaran aiheuttaminen, tahallinen räjähdeterikos, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen tai 17 luvun 1 §:ssä tarkoitettun julkisen kehottaminen rikokseen (RL 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta), terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu (RL 34 a luvun 2 §), kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten (RL 34 a luvun 4 b §), matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten (RL 34 a luvun 5 c §) sekä terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen (RL 34 a luvun 5 e §). Näistä rikoksista laissa säädetty ankarin rangaistus on alle 6 vuotta vankeutta. Luetteloon sisältyvät rikokset ovat kuitenkin vakavalaatuisia maanpetos- ja vakoilurikoksia sekä terrorismirikoksia, joiden paljastamiseksi voidaan poliisilain 5 luvun 3 §:n mukaan käyttää myös poliisilain 5 luvussa tarkoitettuja salaisia tiedonhankintakeinoja. Mainittujen rikosten paljastaminen kuuluu pääsääntöisesti suojelupoliisin tehtäviin. Vastaavasti poliisille voidaan esimerkiksi poliisilain 5 luvun 5 §:n mukaan antaa rikoksen estämiseksi lupa telekuunteluun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän johonkin luetteloon sisällyvistä rikoksista.

Lisäksi 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi tietojen käyttämisestä eräiden muiden sellaisten rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on 4 vuotta vankeutta. Näitä rikoksia olisivat törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (RL 21 luvun 6 a §), törkeä vapaudenriisto (RL 25 luvun 2 §), törkeä kiristys (RL 31 luvun 4 §), tuhotyö (RL 34 luvun 1 §), liikennetuhotyö (RL 34 luvun 2 §), terveyden vaarantaminen (RL 34 luvun 4 §) sekä törkeä ampuma-aserikos (RL 41 luvun 2 §). Mainittujen vakavien rikosten tehokasta estämistä, paljastamista ja selvittämistä voidaan pitää tärkeänä sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Puuttumalla törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluun ennen teon etenemistä voidaan estää mahdollisesti useiden ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaavia tekoja, kuten kouluampumisia. Törkeät vapaudenriistot, törkeät kiristykset ja törkeät ampuma-aserikokset puolestaan liittyvät usein muuhun vakavaan huumausaine- ja väkivaltarikollisuuteen. Törkeän vapaudenriiston ja törkeän kiristyksen tunnusmerkistöt edellyttävät vakavan vaaran tai vakavan väkivallan uhkaa ja teot voivat olla luonteeltaan pitkäkestoisia. Muut kohdassa tarkoitettut rikokset ovat yleisvaarallisia rikoksia, joiden tunnusmerkistöihin sisältyy joko yleinen hengen tai terveyden vaara tai erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaara. Esimerkiksi tuhotyön osalta valvontakameramateriaalista löytyvän kuvan vertailu poliisin rekistereihin voi olla käytännössä ainoa mahdollinen tapa tunnistaa tekijä.

Väkivaltarikoksilla, vapaudenriistoilla, kiristyksillä, ampuma-aserikoksilla ja henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelulla on usein kytköksiä myös järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan, jonka voidaan katsoa muodostavan yhteiskunnallisesti merkittävän uhan. Biometristen tietojen nykyistä laajemmalla käyttämisellä mainittujen rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tehostettaisiin siten myös järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

Momentin 2 kohdan mukaan tietoja saisi käsitellä sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta. Yleinen intressi rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen korostuu erityisesti törkeiden rikosten kohdalla. Esimerkiksi suunnitteilla olevan ja poliisin tietoon tulleen henkirikoksen tai maanpetosrikoksen estämiseen on vahva yhteiskunnallinen velvoite myös perusoikeusnäkökulmasta katsottuna. Kyseiset rikokset voivat vakavimmillaan uhata useiden ihmisten henkeä ja terveyttä. Näiden rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvän yhteiskunnallisen intressin arvioidaan olevan niin painava, että se perustelee poliisin rekisterissä olevien biometristen tietojen rajoitettua käyttöä ehdotettujen säännösten mukaisesti.

Luonnos

Kohdassa tarkoitettuihin rikoksiin kuuluvat vakavimmat sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan (RL 11 luku), maanpetosrikokset (RL 12 luku), valtiopetokset (RL 13 luku), rikokset oikeudenkäyttöä vastaan (RL 15 luku), rikokset yleistä järjestystä vastaan (RL 17 luku), seksuaalirikokset (RL 20 luku), henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (RL 21 luku), vapauteen kohdistuvat rikokset (RL 25 luku), ryöstörikokset (RL 31 luku), kätkemis- ja rahanpesurikokset (RL 32 luku), yleisvaaralliset rikokset (RL 34 luku), terrorismirikokset (RL 34 a luku), maksuvälinerikokset (RL 37 luku), sotilasrikokset (RL 45 luku), ympäristörikokset (RL 48 luku) sekä huumausainerikokset (RL 50 luku).

Suurin osa 1 ja 2 kohdan mukaisista vakavista rikoksista on rikoksia, joiden estäminen, paljastaminen ja selvittäminen kuuluu Poliisihallituksen alaisten poliisiyksiköiden tehtäviin. Suojelupoliisin tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n mukaan muun muassa hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Suojelupoliisi vastaa edellä todetusti pääsääntöisesti muun muassa vakavalaatuisten maanpetos- ja vakoilurikosten sekä terrorismirikosten paljastamisesta ja suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies voisi siten pyytää vertailua esimerkiksi silloin, kun se on välttämätöntä tällaisen rikoksen paljastamiseksi.

Vertailua voisivat pyytää myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin pidättämiseen oikeutetut virkamiehet sellaisten rikosten osalta, joiden estäminen, paljastaminen ja selvittäminen kuuluu näiden viranomaisten tehtäviin. Rajavartiolaitos voisi siten pyytää vertailua esimerkiksi silloin, kun se on välttämätöntä törkeän ihmiskaupan (RL 25:3 a) tai muun Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 4 §:n mukaan kuuluvan rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Vastaavasti Tulli voisi pyytää vertailua esimerkiksi törkeän huumausainerikoksen (RL 50:2) tai muiden rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 §:n 1 kohdassa määriteltyjen tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Puolustusvoimien pääesikunta puolestaan vastaa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimista annetun lain 86 §:n mukaan sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta ja voisi siten pyytää vertailua, kun se olisi välttämätöntä tällaisen rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi.

Momentin 3 kohdan mukaan tietoja saisi käsitellä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalla toiminnalla. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavalla toiminnalla tarkoitetaan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavaa toimintaa. Kyse voi olla esimerkiksi Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta terrorismiin liittyvästä toiminnasta, väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ulkomaisten tiedustelupalvelujen toiminnasta taikka Suomen turvallisuuden kannalta keskeisen valtioon levottomuuksista (ks. hallituksen esitys laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta, HE 198/2017 vp, ja esityksestä annettu perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp). Biometristen tietojen vertaamista passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin voisivat tässä tarkoituksessa pyytää kansallisen turvallisuuden suojaamisesta vastaavat viranomaiset eli suojelupoliisi ja Puolustusvoimat.

Suojelupoliisin toiminnan kannalta merkittäviä biometrisiä tietoja sisältäviä muita tietolähteitä ovat erityisesti poliisin tietojärjestelmiin rikosperusteisesti tallennetut tuntomerkkitiedot sekä ulkomaalaislain nojalla käsiteltävät ulkomaalaisten tuntomerkkitiedot. On kuitenkin tilanteita, joissa riittävän laadukkaita tietoja ei ole saatavilla muualta kuin passirekisteristä tai henkilökorttirekisteristä. Vaikka kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat tyypillisesti kumpuavat ulkomailta, voidaan esimerkiksi hybriditoiminnassa hyödyntää Suomen kansalaisuuden

Luonnos

saaneita henkilöitä, joilla ei välttämättä ole rikollista taustaa. Suomen kansalaisten osalta kyseessä voi olla myös esimerkiksi ääriliiketoiminta ja terroristinen toiminta.

Edellytykset vertailun pyytämiseksi olisivat samat sekä sormenjälkien että kasvokuvien osalta. Käytännössä vertailua pyydetäisiin kuitenkin vain harvoin molempiin tietoryhmiin. Sormenjälkien ja kasvokuvien hyödynnettävyys rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä vaihtelee rikoslajeittain. Sormenjälkien merkitys on suuri rikoksissa, joiden tekemiseen liittyy muun muassa esineiden koskettelua. Tietoverkkoavusteisissa rikoksissa sormenjälkitiedoilla ei puolestaan välttämättä ole lainkaan rikostutkinnallista merkitystä. Kuvatietojen merkitys rikostorjunnalle taas on kasvanut jatkuvasti digitalisaation myötä. Rikoksiin liittyvillä valvontakameratallenteilla on perinteisestikin ollut erittäin tärkeä merkitys rikostutkinnassa, mutta käyttötapausten määrä on entisestään laajentunut teknologisen kehityksen takia. Rikostutkintojen yhteydessä löydetään usein video- ja kuvamateriaalia, jossa on havaittavissa törkeitä rikoksia. Joissakin rikoslajeissa, kuten grooming-tyyppisissä lasten seksuaalisissa hyväksikäytöissä, kuvavat muodostavat keskeisen osan rikollisesta toiminnasta. Törkeissä väkivaltarikoksissa puolestaan uhrien pahoinpitelyä ja jopa kidutusta saatetaan kuvata ja jakaa edelleen sosiaalisen median kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joilla poliisi saisi käsitellä keskusrikospoliisin 1 momentin mukaisesti suorittaman vertailun tuloksia. Poliisilla tarkoitettaisiin säännöksessä Poliisihallitusta ja sen alaisia poliisiyksiköitä vastaavasti kuin poliisin henkilötietolain muissa säännöksissä. Poliisi voisi käyttää passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja ainoastaan osana keskusrikospoliisin suorittaman vertailun tuloksia ja vain silloin, kun se olisi välttämätöntä 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettun henkilön tunnistamiseksi tai hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi. Momentissa ei säädettäisi tietojen käsittelystä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta, koska tietoja ei käsitellä tässä tarkoituksessa muissa poliisiyksiköissä kuin suojelupoliisissa. Tietojen luovuttamisesta suojelupoliisille ehdotetaan säädettäväksi 21 §:ssä vastaavasti kuin muiden poliisin tietojen luovuttamisesta. Myös tietojen luovuttamisesta muille toimivaltaisille viranomaisille säädettäisiin 21 §:ssä.

Momentin 1 kohdassa tarkoitettu tietojen käsittely rikoksen selvittämiseksi kytkettäisiin esitutkintalain esitutkinnan toimittamiselle asetetun ”syytä epäillä” -kynnyksen täyttymiseen. Momentin 2 kohdassa käytetty ilmaisu ”voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän” vastaisi poliisin henkilötietolain voimassa olevaa 7 §:n 2 momentin 1 kohtaa, mutta tietojen käyttötarkoitus rajattaisiin 7 §:ää tiukemmin vain 1 momentissa tarkoitettun rikoksen estämiseen tai paljastamiseen. Rikoksen estämisellä tarkoitetaan poliisilain 5 luvun 1 §:n määritelmän mukaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen estämisestä on kysymys silloin, kun teko kyettäisiin estämään ennen kuin tunnusmerkistön mukaiseen täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty (HE 224/2010 vp, s. 89). Rikoksen paljastamisella tarkoitetaan poliisilain 5 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin rikoksen uhrin tietojen käyttämisestä. Uhrin tietoja olisi mahdollista käyttää, kun se olisi välttämätöntä 1 momentissa tarkoitettun rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Edellä todetusti kuvat muodostavat keskeisen osan rikollisesta toiminnasta erityisesti joissakin rikoslajeissa. Esimerkiksi seksuaalirikosten tutkinnan

Luonnos

yhteydessä takavarikoidaan usein merkittäviä määriä kuva- ja videoaineistoa. Automaattinen kasvokuvavertailu voi usein olla ainoa tapa tunnistaa seksuaalirikoksen uhriksi joutunut lapsi tai haavoittuvassa asemassa oleva henkilö. Törkeissä väkivaltarikoksissa puolestaan uhrien pahoinpitelyä tai kidutusta saatetaan kuvata ja jakaa edelleen sosiaalisen median kautta. Näiden rikosten uhrit pelkäävät usein kosta, eivätkä uskalla ilmoittaa rikoksesta poliisille.

Uhrin biometristen tietojen käyttö on tietyin edellytyksin sallittu myös EU:n tekoälyasetuksen reaaliaikaista biometrasta etätunnistamista koskevassa sääntelyssä. Asetuksen 5 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaan reaaliaikaista biometrasta etätunnistamista ei pidetä kiellettynä käytäntönä siltä osin kuin se on välttämätöntä kaappauksen, ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhrien kohdennetussa etsinnässä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäedellytyksestä 1 momentissa tarkoitetun vertailun suorittamiselle. Vertailun edellytyksenä olisi, ettei henkilöä ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttä saatu todennettua poliisin henkilötietolain 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla. Ennen vertailun suorittamista tulisi siten varmistaa, ettei henkilöä ole mahdollista tunnistaa esimerkiksi poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviä varten (5–6 §) tai rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten (7–8 §) käsiteltävien tietojen, kuten ns. rikosperusteisten tuntomerkitietojen avulla. Esimerkiksi vakavia väkivalta- ja henkirikoksia tai terrorismirikoksia suunnittelevilla henkilöillä ei kuitenkaan välttämättä ole aiempaa rikoshistoriaa, vaan motiivi rikoksen suunnittelulle ja toteuttamiselle voi olla ideologinen tai liittyä mielenterveyden ongelmiin. Muun muassa kouluampumisen valmistelijoilla ei tyypillisesti ole merkittävää rikostaustaa. Myös tuhotyörikosten tekijöiden joukossa on paljon ensikertalaisia. Rikosta valmistelevan henkilön sormenjälkiä ja kasvokuvia ei tästä syystä useinkaan ole rekisteröity rikosperusteisesti, eikä henkilöä siten voida tunnistaa vertaamalla hänen tietojaan poliisin henkilötietolain 5–8 §:ssä tarkoitettuihin rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyviin tietoihin. Myöskään vertailu ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettuihin tietoihin ei tuota tulosta tapauksissa, joissa vertailtava henkilö ei ole turvapaikanhakija tai muu ulkomaalaislain 131 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ryhmiin kuuluva henkilö.

Tietojen käyttäminen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi edellyttäisi kaikkien 1–3 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymistä. Käsittelyssä tulee sovellettavaksi myös poliisin henkilötietolain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava poliisilain 1 luvussa säädettyjä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimusta, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi poliisin oikeudesta käsitellä yksittäisiä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja tilanteissa, joissa tiedot ovat välttämättömiä 2 momentissa tarkoitettun henkilön löytämiseksi. Toisin kuin 1–3 momentissa, kyse ei olisi tietojen automaattisesta vertaamisesta koko passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin henkilön tunnistamiseksi. Poliisi voisi sen sijaan ehdotetun säännöksen nojalla ottaa passirekisteristä tai henkilökorttirekisteristä yksittäisen kasvokuvatiedon ja verrata sitä esimerkiksi valvontakamera-aineistoon 1 momentissa tarkoitettua rikoksesta epäillyn tai rikoksen uhrin löytämiseksi. Mikäli reaaliaikainen biometrinen etätunnistaminen otettaisiin jatkossa käyttöön poliisissa, ehdotettu säännös mahdollistaisi myös yksittäisten henkilökorttirekisterin ja passirekisterin kasvokuvatietojen käyttämisen reaaliaikaisessa biometrisessä kasvontunnistuksessa EU:n tekoälyasetuksen ja sitä täydentävän kansallisen sääntelyn mukaisin edellytyksin.

15 f §. *Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.* Voimassa olevan 15 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi

Luonnos

käsiteltäviä biometrisia tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, jos se on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Näiden rikosten on katsottu olevan kiinteässä yhteydessä tietojen alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin kuuluvaan valtion turvallisuuden suojaamiseen (ks. HaVM 39/2018 vp, s. 40). Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin voimassa olevaa 15 §:n 4 momenttia vastaavasti tietojen käyttämisestä mainittujen valtion turvallisuuden suojaamiseen kiinteästi liittyvien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Säännös vastaisi tältä osin asiallisesti nykytilaa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tietojen käyttämisestä muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Momentin *1 ja 2 kohdassa* luetellut rikokset vastaisivat 15 e §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa lueteltuja rikoksia sillä erotuksella, että tietojen käsittelemisestä valtion turvallisuuteen kiinteässä yhteydessä olevien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi säädettäisiin 1 momentissa. Myös 2 momentissa tarkoitettuun vertailuun sovellettava menettely vastaisi 15 e §:ää. Vertailun saisi suorittaa ainoastaan keskusrikospoliisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä. Suojelupoliisin päällystään kuuluva virkamies ei voisi tehdä vertailua koskevia pyyntöjä, koska suojelupoliisin tehtävissä tarvittava ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettujen biometristen tietojen käsittely rajoittuisi edellä 1 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin. Vastaavasti kuin 15 e §:ssä muilla poliisin yksiköillä tai pyyntöjä tekevillä viranomaisilla ei olisi oikeutta saada suoraa pääsyä rekisteriin automatisoitujen vertailujen tekemiseksi.

Ulkomaalaisten biometristen tietojen osalta ei olisi tarpeen säätää 15 e §:n 3 kohtaa vastaavasti vertailuista kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta, koska valtion turvallisuuden suojaaminen kuuluu tietojen alkuperäisiin ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyihin käsittelytarkoituksiin. Tietoja voitaisiin jatkossakin käsitellä niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa, kun se olisi 15 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla välttämätöntä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin poliisin oikeudesta käsitellä 2 momentissa tarkoitettujen vertailujen tuloksia. Säännös vastaisi 15 e §:n 3 momenttia. Pykälän *4 ja 5 momentti* puolestaan vastaisivat 15 e §:n 3 ja 4 momenttia.

16 §. *Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentin 8 kohdasta poistettaisiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain säädösnumero, koska lakiin viitattaisiin jo edellä 15 b §:ssä. Säännökseen ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

21 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Pykälään lisättäisiin uusi *2 momentti*, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrisia tietoja erälle muille rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille. Tietojen luovuttaminen olisi kytketty 15 b–15 e §:n mukaisiin käsittelytarkoituksiin ja edellytyksiin.

Momentin *1 kohdan* mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille tilanteissa, joissa näillä viranomaisilla on toimivaltuussäätelyn nojalla oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien avulla. Rajavartiolaitoksen osalta henkilöllisyyden selvittämisestä säädetään rajavartiolaissa (578/2005) ja Tullin osalta tullilaissa (304/2016). Suojelupoliisin osalta henkilöllisyyden selvittämiseen sovelletaan poliisilakia. Kohdassa tarkoitettujen tietojen vertaaminen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiin tietoihin olisi mahdollista ainoastaan 15 b §:ssä säädetyin edellytyksin eli tilanteissa, joissa se on välttämätöntä

Luonnos

henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi eikä henkilöllisyyttä voida luotettavasti todentaa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan tai muiden käytettävissä olevien tietojen avulla.

Momentin 2 kohdan mukaan tietoja saisi luovuttaa suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille 15 c ja 15 d §:n mukaisesti käsittelytarkoituksiin eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi. Tietojen luovuttaminen näihin tarkoituksiin edellyttäisi Rajavartiolaitoksen tai Tullin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä. Pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä säädetään Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä sekä Puolustusvoimien osalta sotilaskurinpäädöstä ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 17 §:ssä. Suojelupoliisin päällystöön kuuluvia poliisimiehistä säädetään poliisilain 5 luvun 7 §:ssä.

Momentin 3 kohdassa säädetäisiin tietojen luovuttamisesta suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle, Tullille ja Puolustusvoimille rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja saisi luovuttaa näissä käsittelytarkoituksissa ainoastaan osana keskusrikospoliisin suorittaman vertailun tuloksia tilanteissa, joissa Rajavartiolaitoksen, Tullin tai Puolustusvoimien palveluksessa oleva pidättämiseen oikeutettu virkamies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva virkamies olisi tehnyt keskusrikospoliisille tietojen vertailua koskevan pyynnön 15 e §:n 1 momentin mukaisesti. Tietojen luovuttaminen olisi tältä osin rajattu ainoastaan 15 e §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tunnistamiseen tai henkilöllisyyden todentamiseen. Lisäksi yksittäisiä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrisia tietoja saisi luovuttaa kohdassa tarkoitetuille viranomaisille 15 e §:n 4 momentissa säädettyyn tarkoitukseen eli 15 e §:n 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden löytämiseksi.

Momentin 4 kohdan mukaan tietoja voisi luovuttaa suojelupoliisille ja Puolustusvoimille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Vastaavaa nimenomaista sääntelyä tietojen luovuttamisesta ei ole arvioitu tarpeelliseksi poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla talletettujen biometrinen tietojen osalta. Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja voidaan myös voimassa olevan sääntelyn mukaan luovuttaa rikosasioiden tietosuojalain tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle sekä 15 §:n 4 momentin mukaiseen tarkoitukseen että tietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, kuten valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen luovuttamisen on oltava 15 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

22 §. Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille. Pykälän 2 momentin säännöstä henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen luovuttamisesta täsmennettäisiin 21 §:ään ehdotetun muutoksen vuoksi. Säännökseen ei esitetä sisällöllisiä muutoksia, vaan tietoja voitaisiin jatkossakin luovuttaa nykyistä vastaavasti Rajavartiolaitokselle, Tullille, ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle sekä Maahanmuuttovirastolle henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsitelyä varten. Edellä 21 §:ään ehdotetun muutoksen vuoksi 22 §:n 2 momentissa olisi kuitenkin tarpeen täsmentää, että tietoja voidaan luovuttaa lainkohdan mukaisin edellytyksin sen lisäksi, mitä 21 §:ssä säädetäisiin tietojen luovuttamisesta rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluviin käsittelytarkoituksiin.

27 §. Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin. Poliisi saa voimassa olevan pykälän mukaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja Schengenin tietojärjestelmään noudattaen, mitä SIS-asetuksissa

Luonnos

säädetään. EU:n yhteisten tietojärjestelmien perustamista ja käyttöä koskevat asetukset, kuten SIS-asetukset, ovat suoraan sovellettavaa oikeutta. Tiedonluovutuksesta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi säätää ottaen huomioon ne edellytykset, jotka salassapidon murtavalle sääntelylle on julkisuuslaissa asetettu. Pykälässä tarkoitettussa henkilötietojen luovuttamisessa on noudatettava SIS-asetuksia, joissa on säädetty tietojen tallettamisen edellytyksistä sekä talletettavien tietojen sisällöstä.

SIS-asetuksiin sisältyy joiltain osin harkinnanvaraa järjestelmiin tallennettavien tietojen suhteen. SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisten kuulutusten tallentaminen Schengenin tietojärjestelmään edellyttää asetuksen 22 artiklan mukaan vähintään seuraavia tietoja: sukunimi, syntymäaika, kuulutuksen syy ja toteutettava toimenpide, kun saadaan osuma. Myös muut asetuksessa tarkoitettut tiedot, muun muassa sormenjälkitiedot, on kuitenkin tallennettava SIS-järjestelmään, jos ne ovat saatavilla. Näiden harkinnanvaraisesti tallennettavien tietojen luovuttamisessa on voimassa olevan säännöksen perusteluiden mukaan noudatettava kansallisessa lainsäädännössä tietojen käsittelylle asetettuja rajoituksia, kuten poliisin henkilötietolain 15 §:n säännöksiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä (HE 35/2021 vp, s. 38). Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa voimassa olevan 15 §:n mukaan käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsitteilytarkoitukseen vain tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja ei siten ole katsottu mahdolliseksi tallentaa SIS-järjestelmään (ks. HE 35/2021 vp, s. 22).

Edellä 15 e §:ssä ehdotetaan, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja saisi jatkossa käyttää rajoitetusti tiettyjen vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Kansallisessa lainsäädännössä tietojen käsittelylle asetetut rajoitteet eivät siten enää olisi esteenä myöskään tietojen rajoitetulle luovuttamiselle SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin, joiden käyttötarkoitus on ensisijaisesti lainvalvonnallinen. Poliisin oikeudesta luovuttaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja SIS-kuulutuksiin ehdotetaan säädettäväksi 27 §:ään lisättävässä uudessa *4 momentissa*. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettujen biometristen tietojen luovuttamisesta SIS-kuulutuksiin säädettäisiin jatkossakin ulkomaalaislaissa.

Momentin *1 kohdan* mukaan tietoja saisi luovuttaa Schengenin tietojärjestelmään SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöitä, joiden matka olisi estettävä. Kadonneiden henkilöiden lisäksi SIS-järjestelmään on 32 artiklan mukaan tallennettava kuulutuksen tehneen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä kuulutukset lapsista, joihin kohdistuu vanhemman, perheenjäsenen tai huoltajan tekemän lapsikaappauksen riski ja joiden matka olisi estettävä sekä lapsista, joiden matka olisi estettävä, jos on konkreettinen ja ilmeinen riski siitä, että lapsi voidaan viedä pois tai että hän poistuu jäsenvaltion alueelta ja että hän voi joutua ihmiskaupan, pakkoavioliiton, naisten sukuelinten silpomisen tai muuntyyppisen sukupuoleen perustuvan väkivallan uhriksi; tai joutua terrorismirikosten uhriksi tai osalliseksi näihin rikoksiin; tai tulla värvätyksi tai kutsutuksi aseelliseen ryhmään tai pakotetuksi osallistumaan aktiivisesti sotatoimiin. Lisäksi kuulutukset on tallennettava haavoittuvassa asemassa olevista täysi-ikäisistä, joiden matka olisi estettävä heidän suojelemisekseen, jos on konkreettinen ja ilmeinen vaara siitä, että heidät voidaan viedä pois tai että he poistuvat jäsenvaltion alueelta ja että he joutuvat ihmiskaupan tai sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi. Ehdotettu säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa ulkomaalaislain 131 §:n 5 momenttia, jonka mukaan ulkomaalaisen henkilötuntemerkit voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa SIS-järjestelmään SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi. Säännöksellä

Luonnos

mahdollistettaisiin biometrinen tietojen lisääminen kuulutuksiin myös tapauksissa, jossa kadonnut tai haavoittuvassa asemassa oleva henkilö on Suomen kansalainen.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi. SIS-järjestelmään tallennetaan 26 artiklan mukaisin edellytyksin kuulutukset henkilöistä, joita etsitään kiinniotta ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen tai luovutus sopimuksen perusteella tapahtuvaa luovuttamista varten. Mainittuihin kuulutuksiin on voimassa olevan sääntelyn mukaisesti mahdollista käyttää vain poliisin rikosperusteisesti rekisteröimiä tuntomerkitietoja, kun se on 15 §:ssä edellytetyllä tavalla välttämätöntä. Ehdotetun säännöksen mukaan kuulutukseen voisi luovuttaa myös passirekisterin tai henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Tietoja voitaisiin siten käyttää 26 artiklan mukaisissa kuulutuksissa ainoastaan, kun kyse on sellaisesta rikoksesta, jonka estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tietoja olisi sallittua käyttää myös kansallisesti.

Momentin 3 kohdan mukaan tietoja saisi luovuttaa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi. Mainitussa 36 artiklan 3 kohdassa säädetään kuulutusten tallentamisesta SIS-järjestelmään salaista tarkkailua, tiedustelutarkastuksia tai erityistarkastuksia varten rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi tai rikoksiin liittyvien syytetoimien toteuttamiseksi, rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä yleisen turvallisuuden uhkien ehkäisemiseksi. Oikeus tietojen luovuttamiseen olisi myös tältä osin rajoitettu tilanteisiin, joissa kyse on 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettusta rikoksesta.

Momentin 4 kohdan mukaan tietoja saisi luovuttaa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi. Kyse olisi edellistä kohtaa vastaavasti salaista tarkkailua, tiedustelutarkastuksia tai erityistarkastuksia varten SIS-järjestelmään tallennettavista kuulutuksista. Artiklan 4 kohdan mukaan kuulutus saadaan tallentaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti valtion turvallisuudesta vastaavien toimivaltaisten viranomaisten pyynnöstä, jos on konkreettisia viitteitä siitä, että asetuksen 37 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja, kuulutuksen kohteelta kerättäviä tietoja tarvitaan kyseisen henkilön aiheuttaman vakavan uhan tai muiden valtion sisäiseen tai ulkoiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäisemiseen. Kuulutusten tarkoituksella olisi siten yhteys kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 43 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan SIS-järjestelmässä olevia valokuvia, kasvokuvia ja sormenjälkitietoja saadaan käyttää sellaisen henkilön henkilöllisyyden vahvistamiseksi, joka on löydetty järjestelmään tehdyn aakkosnumeerisen haun tuloksena. Sormenjälkitietoihin voidaan kaikissa tapauksissa tehdä hakuja henkilön tunnistamiseksi, jos henkilöllisyyttä ei voida kuitenkaan varmistaa millään muulla tavalla. Artiklan 3 kohdan mukaan SIS-järjestelmään 26, 32, 36 ja 40 artiklan mukaisesti tallennettujen kuulutusten yhteydessä tallennettuihin sormenjälkitietoihin voidaan tehdä hakuja myös tutkittavana olevien vakavien rikosten tai terrorismirikosten tekopaikoilta löydettyjen täydellisten tai epätäydellisten sormenjälkien tai kämmenenjälkien perusteella, jos voidaan osoittaa, että ne hyvin todennäköisesti kuuluvat rikoksentehtäjälle, edellyttäen, että haku tehdään samanaikaisesti jäsenvaltion asiaan kuuluvissa kansallisissa sormenjälkitietokannoissa. Myös Suomen SIS-kuulutuksiin luovutettuihin biometriin tietoihin voidaan tehdä hakuja 43 artiklan mukaisin edellytyksin silloinkin, kun kyseessä ei ole poliisin henkilötietolain 15 e §:ssä tarkoitettu rikos. Tältä osin kyse on kuitenkin suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, jota ei voida SIS-asetusten kansallisen liikkumavaran puitteissa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä.

Luonnos

31 §. *Muu henkilötietojen luovuttaminen ulkomaille.* Pykälän voimassa olevan 3 momentin mukaan henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa vain 15 §:n 2 momentin mukaisesti tarkoituksiin eli luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Viittaus kumottavaan 15 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseen tai uhrin henkilöllisyyden todentamiseen 15 c §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Säännös vastaisi tältä osin asiallisesti nykytilaa.

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja ei voimassa olevan poliisin henkilötietolain mukaan voida luovuttaa ulkomaan viranomaiselle esimerkiksi rikosten estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen liittyvään käsittelytarkoitukseen. Lain 25 §:n 1 momentin mukaan poliisi saa kuitenkin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojadirektiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen samoilla edellytyksillä kuin poliisi saa itse käsitellä kyseessä olevia henkilötietoja. Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät biometriset tiedot kuuluvat lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin. Koska näiden tietojen käyttäminen rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi olisi jatkossa sallittua 15 e §:n mukaisin edellytyksin, poliisi voisi myös luovuttaa tietoja toiselle EU- tai ETA-alueen toimivaltaiselle viranomaiselle vastaavin edellytyksin. Edellä 27 §:ssä ehdotetaan lisäksi, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisiä tietoja saisi luovuttaa eräisiin Schengenin tietojärjestelmään tehtäviin kuulutuksiin. Muuta henkilötietojen luovuttamista ulkomaille koskevan 31 §:n 3 momentin alkua täsmennettäisiin tästä syystä siten, että tietoja voitaisiin luovuttaa säännöksen mukaisesti ulkomaille uhrin tunnistamiseksi sen lisäksi, mitä 25 ja 27 §:ssä säädetään.

38 §. *Muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen.* Passin ja henkilökortin biometrisiä tietoja voidaan pykälän 1 momentin pääsäännön mukaisesti säilyttää rekisterissä kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 8 kohta, jolla rajattaisiin tiukemmin 15 e §:ssä tarkoitettua henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrinen tietojen käyttämistä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Tietojen käsittely näissä alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta poikkeavissa tarkoituksissa olisi sallittua vain kymmenen vuoden ajan tiedon merkitsemisestä rekisteriin. Uuden kohdan lisäämisen vuoksi 2 momentin 7 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos, jolla muutettaisiin piste puolipisteeksi.

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötuntemerkit poistetaan voimassa olevan 34 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rekisteröityä koskevan merkinnän tekemisestä; jos rekisteröity on saanut Suomen kansalaisuuden, tiedot poistetaan kuitenkin yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon kyseisestä kansalaisuuden saamisesta. Tietojen käytölle rikostorjunnalliseen tarkoitukseen ei ole säädetty erityistä ajallista rajoitusta. Ulkomaalaislain nojalla poliisin rekisteriin talletettuja tietoja voidaan käyttää 15 §:n 4 momentissa tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, kunnes ne poistetaan poliisin rekisteristä 34 §:n mukaisesti. Uudessa 38 §:n 8 kohdassa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen rikostorjuntakäytölle ehdotettu kymmenen vuoden käsittelyaika olisi siten yhdenmukainen ulkomaalaislain 131 §:n mukaisten biometrinen tietojen sallitun käsittelyajan kanssa.

7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa

9 §. *Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely.* Voimassa olevan 9 §:n 2 momentin mukaan poliisilla on oikeus käyttää maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 §:n nojalla ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettavia sormenjälkiä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 momenttia eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Viittaus kumottavaan poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseen tai uhrin henkilöllisyyden todentamiseen 15 c §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Säännös vastaisi asiallisesti nykytilaa.

10 §. *Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely.* Voimassa olevan 10 §:n 3 momentin mukaan poliisilla on oikeus käyttää maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n nojalla ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettavia sormenjälkiä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 momenttia eli tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisi saisi käyttää ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettuja oleskeluluvan, oleskelulupakortin ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen poliisin henkilötietolain 15 b, 15 c ja 15 d §:ää. Tietoja saisi siten käyttää läsnä olevan henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi, uhrin tunnistamiseksi tai hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin talletettuja biometrisia tietoja.

Poliisi saisi myös käyttää ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettuja oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen poliisin henkilötietolain 15 f §:ää. Poliisi voisi siten käyttää tietoja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi samoin edellytyksin kuin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisiä tietoja.

Lisäksi poliisi saisi käyttää ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettuja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen poliisin henkilötietolain 15 e §:ää. Poliisi voisi siten käyttää tietoja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:n mukaan rekisterinpitäjä saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa ei ole erityisiä säännöksiä kasvokuvien käsittelystä. Biometrisia kuvia voitaisiin käsitellä samoin käsittelytarkoituksiin ja vastaavin edellytyksin kuin sormenjälkitietoja.

14 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin.* Voimassa olevan pykälän mukaan Maahanmuuttovirasto, ulkoministeriö, edustusto, poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli saavat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun nojalla annetuilla asetuksilla perustettuihin Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin henkilötietoja sen mukaan kuin mainituissa asetuksissa säädetään. Kukin rekisterinpitäjä voi säännöksen mukaan luovuttaa ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallentamansa tiedot suoraan sovellettavien EU:n tietojärjestelmien perustamisasetusten mukaisesti. SIS-asetusten osalta velvollisuudesta luovuttaa biometriset tiedot SIS-

Luonnos

kuulutuksiin on ollut epäselvyyttä, joten asiasta on syytä lisätä säännökset lakiin. Tämän lisäksi esityksessä mahdollistetaan biometristen tietojen käyttäminen niiden alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta poiketen myös rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joten pykälään lisättäisiin säännökset poliisin oikeudesta luovuttaa tiedot tiettyihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin.

Vaikka Maahanmuuttovirasto syöttäisi ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetut tiedot SIS-järjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/817 kehyksen vahvistamisesta rajoja ja viisumipolitiikkaa koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 767/2008, (EU) 2016/399, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240, (EU) 2018/1726 ja (EU) 2018/1861 sekä neuvoston päätösten 2004/512/EY ja 2008/633/YOS muuttamisesta 29 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti rinnakkaishenkilöllisyyksien manuaalisesta todentamisesta vastaava viranomainen on jäsenvaltion SIRENE-toimisto niiden vastaavuuksien osalta, jotka tuotetaan, kun luodaan SIS-kuulutus tai sitä päivitetään asetusten (EU) 2018/1860 ja (EU) 2018/1861 mukaisesti.

Pykälään lisättäisiin neljä uutta momenttia. Ehdotetun 2 momentin mukaan Maahanmuuttovirasto, poliisi tai Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitettua oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otettuja sormenjälkitiedot SIS-palauttamisasetuksen 3 artiklassa tarkoitettuihin palauttamista koskeviin kuulutuksiin ja SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitettuihin maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin. SIS-palauttamisasetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on tallennettava SIS-järjestelmään kuulutukset sellaisista kolmansien maiden kansalaisista, joista on tehty palauttamispäätös, jotta voidaan varmistaa, että paluuveto on noudatettu, ja jotta voidaan tukea palauttamispäätösten täytäntöönpanoa. Palauttamispäätöksen tekemisen jälkeen SIS-järjestelmään on tallennettava viipymättä palauttamista koskeva kuulutus. SIS-palauttamisasetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan kuulutuksen tehneen jäsenvaltion on poistettava palauttamista koskeva kuulutus viipymättä sen jälkeen, kun se on saanut vahvistuksen paluusta. Maahantulo-kieltoa ja oleskelukielloa koskeva kuulutus on tarvittaessa tallennettava viipymättä SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla. SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklan 3 kohdan mukaan kuulutuksen tekvän jäsenvaltion on varmistettava, että kuulutus tulee voimaan SIS-järjestelmässä heti, kun asianomainen kolmannen maan kansalainen on poistunut jäsenvaltioiden alueelta tai mahdollisimman pian, jos kuulutuksen tehnyt jäsenvaltio on saanut selviä viitteitä siitä, että kolmannen maan kansalainen on poistunut jäsenvaltioiden alueelta, jotta kyseisen kolmannen maan kansalaisen paluu voidaan estää.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n mukaan ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettuja oleskeluluvan, oleskelulupakortin ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otettuja sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien sekä turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettua turvallisuusselvityksen tekemiseksi säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä ja niitä koskevaa päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevien kuulutusten tarkoitus vastaa maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:ssä säädettyä tietojen alkuperäistä käsittelytarkoitusta.

SIS-rajatarkastusasetuksen 33 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan, kun SIS-järjestelmässä olevassa kuulutuksessa on käytettävissä valokuvia, kasvokuvia ja sormenjälkitietoja, tällaisia valokuvia,

Luonnos

kasvokuvia ja sormenjälkitietoja saadaan käyttää sellaisen henkilön henkilöllisyyden vahvistamiseksi, joka on löydetty järjestelmään tehdyn aakkosnumeerisen haun tuloksena. Sormenjälkitietoihin voidaan kaikissa tapauksissa tehdä hakuja henkilön tunnistamiseksi. Jos henkilöllisyyttä ei voida kuitenkaan varmistaa millään muulla tavalla, henkilön tunnistamiseksi tehdään hakuja sormenjälkitietoihin. SIS-palauttamisasetuksen 19 artiklan mukaan SIS-rajatarkastusasetuksen 33 artiklaa sovelletaan SIS-järjestelmään SIS-palauttamisasetuksen mukaisesti tallennettuihin ja siinä käsiteltäviin tietoihin. SIS-rajatarkastusasetuksen 33 artiklan 3 kohdan mukaan Schengen-sääntelyä soveltavien jäsenvaltioiden toimivaltaiset kansalliset viranomaiset voivat tehdä hakuja SIS-järjestelmään kuulutusten yhteydessä tallennettuihin sormenjälkitietoihin vakavien rikosten tai terrorismirikosten tekopaikoilta löydettyjen täydellisten tai epätäydellisten sormenjälkien tai kämmenenjälkien perusteella. Tältä osin kyse on kuitenkin suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, jota ei voida SIS-asetusten kansallisen liikkumavaran puitteissa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä.

Ehdotetun *3 momentin* mukaan Maahanmuuttovirasto saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitettuihin maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin noudattaen SIS-rajatarkastusasetuksen 26 artiklassa säädettyjä edellytyksiä. SIS-rajatarkastusasetuksen 26 artiklan mukaan sellaista kolmannen maan kansalaista, jolla on vapaan liikkuvuuden direktiivin 2004/38/EY mukainen tai unionin taikka unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden välillä tehdyssä sopimuksessa tarkoitettu oikeus vapaaseen liikkuvuuteen unionissa, koskevan kuulutuksen on oltava mainitun direktiivin tai sopimuksen täytäntöönpanemiseksi hyväksytyjen sääntöjen mukainen.

Ehdotetun *4 momentin* mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetut 10 §:ssä tarkoitetut oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 ja 32 artiklan sekä 36 artiklan 3 kohdan ja 36 artiklan 4 kohdan mukaisiin kuulutuksiin. Poliisi voisi siten luovuttaa ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetut sormenjälkitiedot edellä mainittuihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin samoin edellytyksin kuin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerätyt biometriset tiedot.

Ehdotetun *5 momentin* mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetut 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 ja 32 artiklan sekä 36 artiklan 3 kohdan ja 36 artiklan 4 kohdan mukaisiin kuulutuksiin. Poliisi voisi siten luovuttaa ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennetut sormenjälkitiedot edellä mainittuihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin samoin edellytyksin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometriset tiedot.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:n mukaan rekisterinpitäjä saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Välttämättömyysvaatimus koskee muun henkilötietojen käsittelyn ohella myös tietojen luovuttamista. Lain 10 §:n nojalla ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tallennettuja sormenjälkitietoja voidaan lain 8 §:n mukaisesti luovuttaa SIS-järjestelmään vain, kun se on välttämätöntä. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa ei ole erityisiä säännöksiä biometristen kasvokuvien käsittelystä. Kuvien luovuttamista SIS-kuulutuksiin voidaan kuitenkin pitää välttämättömänä vastaavin perustein kuin sormenjälkitietojen luovuttamista.

7.3 Ulkomaalaislaki

131 §. Henkilötuntomerkkien ottaminen. Pykälän voimassa olevan 5 momentin mukaan ulkomaalaisen henkilötuntomerkit voidaan salassapitosäännösten ja poliisin henkilötietolain 15 §:n 4 momentin estämättä luovuttaa SIS-järjestelmään SIS-palauttamiskuulutuksen, SIS-maahantuloikieltokuulutuksen tai kadonneita ja haavoittuvassa asemassa olevia koskevan SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Edellä poliisin henkilötietolain 15 f §:ssä ehdotetaan, että poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja saisi jatkossa käyttää rajoitetusti tiettyjen vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Poliisin henkilötietolaissa tietojen käsittelylle asetetut rajoitteet eivät siten enää olisi esteenä tietojen rajoitetulle luovuttamiselle sellaisiin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin, joiden käyttötarkoitus on ensisijaisesti lainvalvonnallinen. Ulkomaalaislain 131 §:n 5 momenttia ehdotetaan tämän takia muutettavaksi siten, että poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkomaalaisen henkilötuntomerkit myös SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklan sekä 36 artiklan 3 kohdan ja 36 artiklan 4 kohdan mukaisiin kuulutuksiin. Poliisi voisi siten luovuttaa ulkomaalaisen henkilötuntomerkkejä samoihin SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisiin kuulutuksiin kuin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja. Kiinniottoa ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen tai luovutussopimuksen perusteella tapahtuvaa luovuttamista varten tehtävien 26 artiklan mukaisten kuulutusten sekä salaista tarkkailua, tiedustelutarkastuksia ja erityistarkastuksia koskevan 36 artiklan mukaisten kuulutusten osalta tietojen luovuttaminen kytkettäisiin rikoksiin, joiden estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja voisi ehdotetun poliisin henkilötietolain 15 f §:n mukaan käyttää myös kansallisesti.

7.4 Poliisilaki

2 luku Yleiset toimivaltuudet

1 §. Henkilöllisyyden selvittäminen. Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa. Jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä henkilöllisyyttä voida muutoin selvittää, poliisimiehellä on mainitun pykälän 2 momentin mukaan oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinoin 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään. Lainkohdan esitöiden mukaan poliisi voi käytössään olevia henkilörekistereitä apunaan käyttäen selvittää henkilöllisyyden esimerkiksi vertaamalla henkilön tatuointeja tai arpia taikka muita erityistuntomerkkejä poliisin henkilörekisteriin talletettuihin tietoihin, jos poliisin toimenpiteen kohteeksi joutuneella henkilöllä ei ole henkilöllisyyttä varmentavaa asiakirjaa mukanaan eikä henkilöllisyyttä voida muutoin luotettavasti selvittää. Jos henkilöllisyys on mahdollista luotettavasti selvittää poliisin henkilörekistereissä olevan kasvokuvan perusteella, ei henkilöllisyyttä tarpeettomasti saisi selvittää muiden henkilötuntomerkkien perusteella. Henkilöllisyyden selvittämisellä ei saisi puuttua kiinni otetun oikeuksiin enempää eikä kiinniotetulle saisi aiheuttaa suurempaa haittaa kuin olisi tarpeellista (ks. HE 224/2010 vp, s. 74–75).

Voimassa olevan poliisilain säännöksen ensimmäisen virkkeen sanamuoto poikkeaa rajavartiolain 36 §:n 2 momentista, jossa säädetään rajavartiomiehen oikeudesta selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien avulla. Rajavartiolaitoksen 36 §:n 2 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien perusteella, jos henkilö kieltäytyy

Luonnos

antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai henkilöllisyyttä ei muuten voida selvittää. Lainkohdan perusteluiden mukaan rajavartiolaiton säännös vastaisi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momenttia (HE 224/2010 vp, s. 162). Poliisin henkilötietolain säännöstä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että henkilöllisyyden selvittäminen henkilötuntemerkkien avulla olisi myös poliisilain mukaan mahdollista, jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai henkilöllisyyttä ei muuten voida selvittää. Muutoksella täsmennettäisiin, että poliisimiehellä on rajavartiomiestä vastaava oikeus selvittää henkilöllisyys henkilörekistereitä apunaan käyttäen myös tilanteissa, joissa henkilö ei ole kieltäytynyt antamasta 1 momentissa tarkoitettuja henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Henkilörekisterien käyttäminen voi olla tarpeen myös näissä tilanteissa, koska henkilöllisyyttä ei useinkaan voida riittävän luotettavasti selvittää pelkästään henkilön itsensä kertomien tietojen perusteella.

8 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian. Esitettyjen muutosten toteuttaminen edellyttää muutoksia erityisesti poliisin ja Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmiin. Säännöksissä ei kuitenkaan velvoitettaisi viranomaisia toteuttamaan uusia toiminnallisuuksia välittömästi lain tullessa voimaan. Tietojärjestelmämuutosten täytäntöönpanoon ei siten arvioida välttämättömäksi varata aikaa ennen lakimuutosten voimaantuloa.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sisäministeriö seuraa esitetyn sääntelyn toimivuutta muun muassa lakia soveltavilta viranomaisilta ja muilta keskeisiltä sidosryhmiltä saatavan palautteen sekä uusia käsittelytarkoituksia koskevien tilastotietojen perusteella.

SIS-rajatarkastusasetuksen 60 artiklan ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 74 artiklan mukaan komissio laatii yleisarvioinnin SIS-keskusjärjestelmän toiminnasta sekä jäsenvaltioiden kahden ja monenvälisestä lisätietojen vaihdosta kolmen vuoden kuluttua asetusten soveltamispäivästä ja tämän jälkeen neljän vuoden välein. Komissio toimittaa arviointikertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle. SIS-palauttamisasetuksen 18 artiklan mukaan komissio arvioi asetusten soveltamista kahden vuoden kuluessa sen soveltamisen alkamispäivästä. Asetuksen 19 artiklan mukaan SIS-rajatarkastusasetuksen seuranta ja tilastointia koskevia säännöksiä sovelletaan myös SIS-palauttamisasetuksen mukaisesti SIS-järjestelmässä käsiteltäviin tietoihin.

10 Suhde muihin esityksiin

Sisäministeriössä on meneillään lainsäädäntöhanke poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi ([SM046:00/2023](#)). Hankkeen tehtävänä on arvioida poliisilain 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Hankkeessa valmistellaan muutoksia samoihin poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin, joita ehdotetaan muutettavaksi tässä esityksessä. Hankkeissa valmisteltavat muutosehdotukset sovitetaan yhteen valmisteluvaiheessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan EU:n tekoälyasetuksen kansallista toimeenpanoa ([TEM044:00/2024](#)). Työryhmän toimikausi on 29.4.2024–30.6.2026. Työryhmän on tarkoitus valmistella myös eräitä EU:n tekoälyasetuksessa tarkoitettua jälkikäteistä biometrasta etätunnistamista koskevia säädösmuutoksia, joilla on vaikutusta biometrinen tietojen käyttöedellytyksiin lainvalvonnassa. Hankkeissa ei kuitenkaan valmistella muutoksia

samoihin säädöksiin. Hankkeissa valmisteltavat muutosehdotukset sovitetaan tarvittaessa yhteen valmisteluvaiheessa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 7 §:ssä säädetyn oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen ja 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta. Esitystä on lisäksi arvioitava perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden sekä 9 §:ssä säädetyn liikkumisvapauden kannalta.

11.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (ks. esim. PeVL 6/2024 vp). Perusoikeusjärjestelmässä kysymys voi olla ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta (PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp). Oikeudella henkilökohtaiseen turvallisuuteen korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta (ks. PeVL 44/1998 vp).

Esityksessä ehdotetaan poliisin henkilötietolakiin ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin sääntelyä, jolla mahdollistettaisiin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettujen ulkomaalaisten biometristen tietojen käyttäminen eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Oikeus tietojen käyttöön olisi rajattu sellaisiin säännöksissä täsmällisesti yksilöityihin rikoksiin, joiden tehokasta estämistä, paljastamista ja selvittämistä voidaan 1. lakiehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa kuvatuin perustein pitää erityisen tärkeänä sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Näiden rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen arvioidaan liittyvän painava yhteiskunnallinen intressi. Ehdotetun sääntelyn tavoitteet liittyvät osaltaan myös perustuslain 7 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen turvallisuuden suojaamiseen. Tällaisen vahvan intressin olemassaolon on perustuslakivaliokunnan mukaan yleensä katsottu muodostavan sellaisen perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä oikeuttaa perusoikeuden rajoittamisen, jos muutkin yleiset rajoittamisedellytykset ovat käsillä (ks. esim. PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp, PeVL 67/2010 vp, PeVL 5/1999 vp). Henkilökohtaista turvallisuutta suojattaisiin myös ehdotetulla mahdollisuudella käsitellä biometrisia tietoja hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi selvennettäväksi poliisilain sääntelyä henkilöllisyyden selvittämisestä henkilötuntemerkkien avulla. Henkilöllisyyden selvittämistä koskevalla sääntelyllä toteutetaan perustuslain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua toimeksiantoa säättää lailla henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisen perusteista (ks. esim. PeVL 6/2024 vp). EUT on katsonut, ettei sormenjälkien ottamisessa kyse ei ole intiimiluonteisesta toimenpiteestä, koska sormet ovat yleensä muiden henkilöiden nähtävillä. Samoin kuin kasvokuvan ottamisella, silläkään ei aiheuteta asianomaiselle erityistä fyysistä tai psyykkistä haittaa (C-291/12, *Schwarz vs. Stadt Bochum*). Henkilöllisyyden selvittämisessä olisi edelleen nykyistä vastaavasti noudatettava soveltuvien osin pakkokeinolain säännöksiä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta.

Poliisin henkilötietolaissa ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää nykyisestä poiketen myös passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja ulkomaalaisten

Luonnos

biometrisia tietoja yksittäisvertailuihin tilanteissa, joissa toimivaltuussääntelyn mukaiset edellytykset henkilöllisyyden selvittämiseksi täyttyvät. Ehdotetulla oikeudella yksittäisten rekisteritietojen käyttämiseen vähennettäisiin tarvetta käyttää henkilön oikeuksiin enemmän puuttuvia keinoja kuten kiinniottamista, jonka tulisi olla viimesijainen keino henkilöllisyyden selvittämiseksi.

11.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Momentin toisen lauseen lakivaruksen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa on rajoittanut lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, PeVL 13/2016 vp).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18 ja 19/1990) 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kohdan mukaan oikeus ei kuitenkaan ole rajoittamaton, sillä viranomaiset saavat puuttua sen käyttämiseen silloin, kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä henkilötietojen suoja on katsottu olennaiseksi osaksi 8 artiklan yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattujen oikeuksien rajoitukseen kohdistuva välttämättömyyden vaatimus edellyttää, että rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve, puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyt päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on oltava asianmukaiset ja riittävät perustelut (PeVL 35/2018 vp).

EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artiklat kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 21/2017 vp).

Perustuslakivaliokunta on myös painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden.

Luonnos

Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/2014 vp ja PeVL 10/2014 vp).

Arvioidessaan SIS-järjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentävää lainsäädäntöä perustuslakivaliokunta totesi, ettei sen valtiosääntöisiin tehtäviin kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta. Valiokunnan mukaan on kuitenkin ollut selvää, että Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määritelyjen edellytysten mukaisesti, eikä suomalaisessa lainsäädännössä tule pyrkiä EU-oikeuden kanssa ristiriidassa oleviin ratkaisuihin. Siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 40/2021 vp ja siinä viitatu lausunnot).

Esityksessä ehdotetaan henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä, joka annettaisiin osittain yleisen tietosuoja-asetuksen ja EU:n SIS-asetusten kansallisen liikkumavaran puitteissa ja osittain rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallista täytäntöönpanolainsäädäntöä täydentävänä erityissääntelynä. Ehdotettuja säännöksiä arvioidaan seuraavissa jaksoissa tarkemmin suhteessa lailla säätämisen vaatimukseen ja tietosuojan yleislainsäädännön kansalliseen liikkumavaraan (jakso 11.2.1), erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyedellytyksiin (jakso 11.2.2), käyttötarkoitussidonnaisuuteen (jakso 11.2.3) sekä tietojen luovuttamista koskeviin edellytyksiin (jakso 11.2.4). Esityksen arvioituja vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan käsitellään myös edellä jaksossa 4.2.4.

11.2.1 Henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn välttämättömyys

Perustuslakivaliokunta on EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojasta lailla säätämisen vaatimuksen osalta. Tietosuoja-asetuksen sääntely henkilötietojen suojasta on olennaisesti yksityiskohtaisempaa kuin henkilötietodirektiivin (95/46/EY) ja sen toimeenpanemiseksi annetun henkilötietolain sääntely (PeVL 14/2018 vp). Valiokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (ks. esim. PeVL 51/2018 vp ja PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (esim. PeVL 26/2018 vp ja PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomaisen (PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain 10 §:n tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Luonnos

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta. Merkityksellistä tässä suhteessa on, että rikosasioiden tietosuojalaki on soveltamisalallaan yleislakina sovellettavaksi tuleva laki, jota on tarkoitus täydentää eri hallinnonaloja koskevalla erityislainsäädännöllä. Henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan kuitenkin joiltain osin täyttää myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislaille (ks. PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp).

Esityksessä on kyse osin yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan ja osin rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelyssä noudatettava yleislainsäädäntö määrittyy tietojen käsittelytarkoituksen mukaisesti. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan joko yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia tai rikosasioiden tietosuojalakia näiden yleissäädösten soveltamisalaa koskevien säännösten mukaisesti.

Henkilötietojen käsittely passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä sekä maahanmuuttohallintoon liittyvissä tehtävissä perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi. Samoin SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-palauttamisasetuksen mukaisten kuulutusten alkuperäinen käsittelytarkoitus kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Ehdotettu passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettujen ulkomaalaisten biometristen tietojen käyttäminen eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta puolestaan kuuluisivat rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Myös SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisten kuulutusten tallentamisessa SIS-järjestelmään on kyse rikosasioiden tietosuojalaisissa tarkoitettusta henkilötietojen käsittelystä.

Ehdotettu yleisestä tietosuoja-asetusta täydentävä sääntely perustuu asetuksen 6 ja 9 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan 6 artiklan 3 kohdan mukaan antaa säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista. Säännökset voivat koskea esimerkiksi käsittelyn lainmukaisuutta koskevia edellytyksiä, käsiteltävien henkilötietojen tyyppiä, käyttötarkoitusta ja säilytysaikoja sekä yhteisöitä, joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään (ks. jakso 11.2.3). Biometristen tietojen käsittelyssä on lisäksi noudatettava jäljempänä tarkemmin kuvattavia yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan säännöksiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä (ks. jakso 11.2.2).

Luonnos

Esityksessä on arvioitu välttämättömäksi ehdottaa yleisen tietosuojasetuksen kansallisen liikumavaran puitteissa annettavaa ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallista täytäntöönpanolainsäädäntöä täydentävää erityissääntelyä. Sääntely koskisi henkilötietojen käsittelyä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, käsittelyyn sovellettavaa menettelyä sekä henkilötietojen luovuttamista muille viranomaisille. Esityksessä ehdotetaan myös EU:n SIS-asetuksia täydentävää sääntelyä biometrinen tietojen luovuttamisesta SIS-kuulutuksiin. Esityksessä muutoksissa on kyse erityisen arkaluonteisina pidettävistä biometrisistä tiedoista, joiden käsittely edellyttää siitä aiheutuvien riskien vuoksi täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä. Ehdotetut säännökset on arvioitu välttämättömiksi myös jäljempänä tarkemmin käsiteltävien salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevalle sääntelylle asetettujen edellytysten vuoksi (ks. jakso 11.2.4).

11.2.2 Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen syytä arvioida aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että biometriset tunnistetiedot ovat monin tavoin arkaluonteisia tietoja. Sormenjäljet sisältävät yksilöstä sellaista informaatiota, joka mahdollistaa hänen tarkan tunnistamisensa hyvin erilaisissa yhteyksissä (PeVL 29/2016 vp, ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio *S. and Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008). Arkaluonteisten tietojen käsittelyn salliminen koskee yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, PeVL 14/2009 vp). Myös EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaan erityisiä henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille (ks. PeVL 3/2021 vp).

Schengenin tietojärjestelmän (SIS) käyttöä koskevia asetusehdotuksia ja SIS-asetuksia täydentävää sääntelyä käsitellessään perustuslakivaliokunta katsoi, että asetusehdotuksissa yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta keskeisimmäksi muodostui kysymys biometrinen tunnistetietojen käsittelystä. Merkityksellistä on, että biometrisiä tunnistetietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisten rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta. Valiokunnan mielestä biometrinen tunnistetietojen rekisteröinti merkitsee lisäksi erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettävien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä. Valiokunta kiinnitti tämän johdosta erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. Erityisesti lasten tietojen käsittelyn osalta valiokunta muistutti, että lapsilta otettujen biometrinen tunnistetietojen käsittelyn tulee olla välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen kannalta. (ks. PeVL 40/2021 vp sekä PeVL 13/2017 vp ja siinä viitatuksi lausunnot.)

Valiokunta on myös painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 3/2021 vp ja siinä viitatuksi lausunnot PeVL 31/2017 vp ja PeVL 13/2017 vp). Valiokunta on pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta

Luonnos

pitkänä (PeVL 51/2018 vp, PeVL 13/2017 vp). Valiokunnan mukaan biometrinen tunnistaminen rekisteröintiä merkitsee lisäksi erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 13/2017 vp, PeVL 29/2016 vp, ks. myös EUT:n ratkaisut C-362/14, *Schrems* sekä C-293/12 ja C-594/12, *Digital Rights Ireland*).

Sormenjälkien tallentamista ja käyttöä on arvioitu myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tuomioissa. EIT on todennut, että henkilötietojen tallettaminen viranomaisen rekisteriin merkitsee yksityisyyden suojan rajoittamista. Lisäksi sormenjäljet sisältävät yksilöstä sellaista informaatiota, joka mahdollistaa hänen tarkan tunnistamisensa hyvin erilaisissa yhteyksissä. Jo sormenjälkitietojen tallentaminen rekisteriin voi antaa aiheita huoleen yksityiselämän suojan kannalta (ks. esim. *S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008 ja *Leander v. Ruotsi*, 26.3.1987).

Tapauksen *S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta* yhteydessä EIT tarkastelee laajamittaista sormenjälkien ja DNA-tunnisteiden keräämistä keskitettyyn poliisin rekisteriin. EIT toteaa muun muassa, että yksityiselämän suojaan puuttumista voidaan pitää välttämättömänä demokraattisessa yhteiskunnassa oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi, jos sillä vastataan pakottavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen ja varsinkin jos se on järkevissä suhteissa tähän oikeutettuun tavoitteeseen, sekä jos kansallisten viranomaisten esiintuomat perusteet ovat relevantit ja riittävät. EIT toteaa myös, että rikostorjunnan oikeutettu intressi saattaa olla suurempi kuin henkilötietojen kohteiden edut ja yhteiskunnan kokonaisuus henkilötietojen, mukaan lukien sormenjälkien ja DNA-tunnisteiden, suojaamisessa. EIT katsoo olevan kaiken väittelyn yläpuolella, että rikosten, varsinkin organisoidun rikollisuuden ja terrorismin, vastainen taistelu, joka on yksi tämän päivän eurooppalaisten yhteiskuntien haasteista, riippuu suuresta määrin modernien tieteellisten tutkinta- ja tunnistusmenetelmien käytöstä. EIT toteaa kuitenkin, että keskitetyn rekisterin eduista huolimatta lähtökohdaksi tulee ottaa tasapainon löytäminen yleisen turvallisuuden ja yksityiselämän suojan välille. Tuomioistuimen mukaan yksityiselämän suoja heikkenee kohtuuttomasti, jos modernien tieteellisten rikostutkintakeinojen käytön hyväksytään hinnalla millä hyvänsä menevän yksityiselämän suojan edelle.

EUT on käsitellyt sormenjälkien merkitystä muun muassa ID-asetuksen pätevyyttä koskevassa ratkaisussa C-61/22 (*RL vs. Landeshauptstadt Wiesbaden*). Biometriset tiedot mahdollistavat asianomaisten luonnollisten henkilöiden täsmällisen tunnistamisen, ja ne ovat erityisen arkaluonteisia, koska niiden käytöstä voi aiheutua huomattavia riskejä perusvapauksille ja -oikeuksille. Vaikka sormenjäljet mahdollistavat henkilön tarkan tunnistamisen, sormenjälkien antamat tiedot eivät kuitenkaan ratkaisun mukaan yksinään mahdollista kuvan saamista asianomaisten henkilöiden yksityis- ja perhe-elämästä. Näin ollen rajoitus, joka aiheutuu velvollisuudesta sisällyttää kaksi sormenjälkeä henkilökorttien tallennusvälineeseen, ei EUT:n mukaan loukkaa perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa vahvistettujen perusoikeuksien keskeistä sisältöä. EUT viittaa tässä yhteydessä myös asiassa C-817/19 (*Ligue des droits humains*) antamaansa tuomioon, jonka mukaan lentoliikenteen harjoittajien keräämät matkustajarekisteritiedot (PNR-tiedot) voivat tapauksesta riippuen paljastaa hyvin täsmällisiä tietoja henkilön yksityiselämästä. EUT on myös arvioinut passiasetuksen sormenjälkiä koskevia velvoitteita ja todennut, että niihin liittyvä yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaamista koskeva loukkaaminen on perusteltavissa tavoitteella, joka on passien suojaaminen väärinkäyttöä vastaan (ks. jaksossa 2.2.1 tarkemmin käsitelty ratkaisu C-291/12, *Schwarz vs. Stadt Bochum*).

Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 51 kappaleen mukaan henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Biometriset tiedot ovat yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklassa ja rikosasioiden

Luonnos

tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tietosuojasetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten on kiellettyä. Poikkeamisperusteista säädetään artiklan 2 kohdassa. Tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvien käsittelytarkoitusten osalta esityksessä ehdotettu sääntely perustuu asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan. Mainitun alakohdan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Ehdotetun sääntelyn nojalla ei perustettaisi uusia arkaluonteisia tietoja sisältäviä tietokantoja, vaan sääntely koskisi voimassa olevan lainsäädännön nojalla poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin kerättävien tietojen käsittelyedellytyksiä. Esityksellä ei muutettaisi myöskään tietojen säilytysaikoja lukuun ottamatta poliisin henkilötietolain 38 §:ään ehdotettua säännöstä, jolla passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttöä rikostorjuntaan liittyvissä tarkoituksissa ehdotetaan suojatoimenajajattavaksi kymmeneen vuoteen tiedon merkitsemisestä.

Esityksessä ei ehdoteta erityissääntelyä sellaisista asiakokonaisuuksista, joista jo säädetään kattavasti ja täsmällisesti tietosuojan yleislainsäädännössä. Tietosuojalain 6 §:ssä säädetään erityisten henkilötietoryhmien käsittelyssä edellytetyistä asianmukaisista ja erityisistä suojatoimenpiteistä, jotka rekisterinpitäjän on toteutettava, kun erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvasta käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Yleinen tietosuojasetus ja tietosuojalaki sisältävät yksityiskohtaiset säännökset myös muun muassa rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta sekä lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn seuraamuksista. Vastaavasti rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään muun muassa rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta, valvontaviranomaisesta ja oikeusturvasta, vahingonkorvauksesta, rangaistuksista ja vaitiolovelvollisuudesta. SIS-järjestelmään tallennettujen henkilötietojen käsittelystä, rekisteröidyn oikeuksista ja oikeussuojakeinoista sekä valvontaviranomaisista säädetään lisäksi suoraan sovellettavissa EU:n SIS-asetuksissa.

Esityksessä ehdotetaan täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettujen biometristen tietojen sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettujen ulkomaalaisten biometristen tietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Laeissa säädettäisiin tarkoituksista, joihin tietoja saa käsitellä, käsittelyyn sovellettavasta menettelystä sekä edellytyksistä, joilla tietoja voi luovuttaa. Käsittelyssä tulee lisäksi sovellettavaksi yleinen tietosuojalainsäädäntö. Sääntelyn arvioidaan vastaavan arkaluonteisten tietojen käsittelylle perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä asetettuja edellytyksiä ja täyttävän perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset.

11.2.3 Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Perustuslakivaliokunta on korostanut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on perustuslakivaliokunnan mielestä laajojen biometrisiä tunnistetta sisältävien rekisterien yhteydessä ollut syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta voidaan tällöin tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi ((ks. mm.

Luonnos

PeVL 15/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 14/2017 vp sekä passilain muuttamista koskeva PeVL 14/2009 vp).

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt passirekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käsittelytarkoituksia passilain uudistusta koskevan esityksen HE 234/2008 vp yhteydessä. Esityksessä ehdotettiin, että poliisi olisi saanut käyttää passin sormenjälkitietoja henkilöllisyyden selvittämiseksi suorittaessa sellaista poliisin yksittäistä tehtävää, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista. Perustuslakivaliokunta ei pitänyt poliisin henkilötietolakiin ehdotettua säännöstä asianmukaisena etenkin käyttötarkoituksen määrittelyltä edellytettävän täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta (PeVL 14/2009 vp).

Ulkomaalaislain muuttamista koskevassa lausunnossaan PeVL 47/2010 vp perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntämisyjärjestyskysymyksenä, että ulkomaalaislain 131 §:n perusteella kerättyjen sormenjälkien käyttäminen rajoitetaan vain niiden keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Tällainen tarkoitus voi valiokunnan mukaan sinänsä liittyä myös tarkasti määriteltyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen, mutta ainoastaan siinä laajuudessa kuin tällä toiminnalla on kiinteä yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Lisäksi valiokunta piti ehdotettua sääntelyä perustuslain 6 §:n kannalta arveluttavana sen vuoksi, että se kohdistui vain tiettyihin ulkomaalaisryhmiin.

Edellistä Eurodac-asetusehdotusta käsittelevässä lausunnossaan perustuslakivaliokunta arvioi, että sormenjälkitietojen käytön laajentamista Eurodac-asetusehdotuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten tai muiden vakavien rikosten torjuntaa, havaitsemista tai tutkimista varten ei voida pitää vähäisenä poikkeuksena. Vakavilla rikoksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia rikoksia, joista seurauksena määrättävän rangaistuksen enimmäisaika kansallisen lainsäädännön mukaan on vähintään kolme vuotta. Tämänkaltainen käyttötarkoituksen laajentaminen sormenjälkitietojen ollessa kyseessä ei perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan olisi ollut ainakaan kansallisen lainsäädännön yhteydessä valtiosäännön kannalta hyväksyttävää (PeVL 21/2012 vp).

Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt erityistä huomiota sormenjälkitietojen käyttötarkoituksen laajentamiseen arvioidessaan sääntelyä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (PeVL 51/2018 vp). Valiokunta katsoi, että käyttötarkoitussidonnaisuudesta voitiin tavallisen lain sääntämisyjärjestyksessä poiketa sääntelyä olennaisesti alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen rajaamatta vain, mikäli sormenjälkitietojen käyttö eräiden Eurodac-asetuksessa tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi oli EU:n Eurodac-asetuksessa edellytettyä.

Perustuslakivaliokunta on hiljattain arvioinut käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentävän lainsäädännön yhteydessä (PeVL 40/2021 vp ja PeVL 23/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä erityisen vakavien rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen voi liittyä sellaisia painavia, perusoikeusjärjestelmäänkin palautuvia yhteiskunnallisia intressejä, jotka riittävästi perustelevat käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista. Näiltä osin on valtiosääntöisesti mahdollista tehdä rajattuja poikkeuksia käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen, mikäli huolellisesti laadittu sääntely kokonaisuutena arvioiden täyttää perus- ja ihmisoikeuksien vaatimukset ja on yhteensopivaa EU-oikeuden asettamien vaatimusten kanssa. Perustuslakivaliokunnan mielestä sanottu on syytä ottaa huomioon valtioneuvoston piirissä tehtävässä lainvalmistelussa ja selvitystyössä. Valiokunta nostaa tässä yhteydessä esiin myös selvityksen passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttämisestä rikostorjunnassa. Perustuslakivaliokunnan mielestä varsin vakiintuneesta käyttötarkoitussidonnaisuudesta koskevasta tulkintakäytännöstä ei kuitenkaan ole syytä irtaantua etenkin sääntelyn perusteiden osalta ilman riittäviä

Luonnos

perusteluita ja huolellista harkintaa. Mahdollinen käyttötarkoitussidonnaisuutta rajaava sääntely olisi hyväksyttävien perusteluiden vallitessa perusteltava ja laadittava huolellisesti asianmukaisin vaikutusarvioin ja arvioin yhteensopivuudesta sekä perus- että ihmisoikeuksiin ottaen huomioon myös EU:n tietosuojasääntelyn vaikutukset.

Esityksen suhdetta henkilökohtaiseen turvallisuuteen on käsitelty edellä jaksossa 11.1. Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että valtion tulee pyrkiä takaamaan kansallinen turvallisuus sekä yleinen järjestys kaikissa olosuhteissa (PeVL 26/2024 vp, PeVL 16/2022 vp).

EUT ottanut kantaa kansalliseen passirekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyyn yhdistetyssä asiassa C-446/12-C449/12 (*Willemss*) antamassaan ratkaisussa. Tapauksessa kantajat kieltäytyivät toimittamasta biometrisia tietoja siitä syystä, että niiden ottaminen ja säilyttäminen merkitsee heidän ruumiillisen koskemattomuutensa ja yksityiselämän suojaa koskevan oikeutensa vakavaa loukkausta. Kantajien mukaan loukkaus aiheutuu erityisesti siitä, että tiedot tallennetaan passin tai henkilökortin lisäksi myös hajautettuun tietokantaan. Lisäksi tietojen turvallisuutta koskevat riskit lisääntyvät, koska hajautetut kunnalliset tietokannat yhdistetään lopuksi keskitetyksi tietokannaksi. Kantajat väittivät myös, että viranomaiset voivat tulevaisuudessa käyttää biometrisiä tietoja muihin tarkoituksiin, kuin mihin ne on niille toimitettu. EUT:n tuomion mukaan EU:n passiasetusta on tulkittava siten, että siinä ei velvoiteta jäsenvaltioita takaamaan lainsäädännössään, että mainitun asetuksen perusteella kerättyjä ja tallennettuja biometrisiä tietoja ei kerätä, käsitellä ja käytetä muihin tarkoituksiin kuin passin tai matkustusasiakirjan myöntämistä varten, koska tämä näkökohta ei kuulu mainitun asetuksen soveltamisalaan. EU:n passiasetuksesta ei siten ole katsottava seuraavan estettä kansalliseen passirekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käsittelylle muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen (ks. vastaavasti myös jaksossa 2.2.3 käsitelty EU:n ID-asetuksen pätevyyttä koskeva EUT:n ratkaisu C-61/22, *RL vs. Landeshauptstadt Wiesbaden*).

EUT on viime vuosien aikana antanut myös useita sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin tulkintaan liittyviä ratkaisuja, joilla on merkitystä myös nyt ehdotetun sääntelyn kannalta. Ratkaisuissa on arvioitu muun muassa liikenne- ja paikkatietoja koskevan säilytysvelvollisuuden asettamista sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajille rikollisuuden torjumiseksi sekä yleisen ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (esim. C-140/20 *G. D. vastaan Commissioner of An Garda Síochána ym.*, yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18 *La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym.*, yhdistetyt asiat C-793/19 ja C-794/19 *Saksan liittotasavalta vastaan SpaceNet AG ja Telekom Deutschland GmbH*).

Edellä mainituissa ratkaisuissa EUT vahvistaa, että vain vakavan rikollisuuden torjuminen ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäiseminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen voivat suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeuttaa liikenne- ja paikkatietojen säilyttämisestä johtuvan kaltaiset vakavat puuttumiset perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa vahvistettuihin perusoikeuksiin. Kansallisen turvallisuuden takaamista koskeva tavoite on tärkeämpi kuin vakavan rikollisuuden torjumista ja yleisen turvallisuuden suojaamista koskevat tavoitteet ja sillä voidaan näin ollen perustella toimenpiteitä, joilla puututaan perusoikeuksiin vakavammin kuin toimenpiteillä, jotka voitaisiin muilla tavoitteilla. Ainoastaan sellaiset puuttumiset mainittuihin perusoikeuksiin, jotka eivät ole vakavia, voidaan oikeuttaa rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa yleisesti koskevalla tavoitteella.

Biometrinen tietojen käsittelyn henkilön tunnistamiseksi tai hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi ei EUT:n oikeuskäytännön valossa voida arvioida muodostavan yhtä vakavaa puuttumista perusoikeuksiin kuin liikenne- ja paikkatietojen säilyttäminen. Sormenjälkien antamat tiedot eivät EUT:n mukaan yksinään mahdollista kuvan saamista asianomaisten henkilöiden yksityis- ja perhe-elämästä (ks. asia C-61/22, *RL vs. Landeshauptstadt Wiesbaden*) toisin kuin

Luonnos

sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien säilyttämät liikenne- ja paikkatiedot tai tuomiossa C-817/19 (*Ligue des droits humains*) käsitellyt matkustajarekisteritiedot (PNR-tiedot). Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä koskevassa EUT:n oikeuskäytännössä on asetettu liikenne- ja paikkatietoja matalampi kynnys henkilöllisyyttä koskevien tietojen säilyttämiselle. EUT on arvioinut, ettei henkilöllisyyttä koskevien tietojen säilyttäminen lähtökohtaisesti ole vakava puuttuminen käyttäjän perusoikeuksiin, sillä nämä tiedot eivät voi paljastaa käyttäjien osoitteiden kaltaisia yhteystietoja lukuun ottamatta muita tietoja viestinnästä eikä käyttäjien yksityiselämästä. Sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajat voidaan siten määrätä säilyttämään kaikkien sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskevat tiedot ilman erityistä määräaikaan rikosten torjuntaa, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa sekä yleisen turvallisuuden takaamista varten, ilman että on tarpeen, että rikokset tai yleiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat ovat vakavia (ks. C-140/20, *G. D. vastaan Commissioner of An Garda Síochána ym.*).

Esityksessä ehdotetaan poliisin henkilötietolakiin ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin säännöksiä, joilla laajennettaisiin biometristen tietojen sallittuja käyttötarkoituksia. Sääntelyssä olisi kyse tietojen käyttämisestä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lukuun ottamatta Maahanmuuttoviraston rekisterissä olevien biometristen tietojen luovuttamista Schengenin tietojärjestelmään tehtäviin SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-palauttamisasetuksen mukaisiin kuulutuksiin. Tietoja voitaisiin ehdotuksen mukaan käsitellä esimerkiksi silloin, kun se olisi välttämätöntä eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja voitaisiin käsitellä myös merkittävän vaaran estämiseksi ja toimivaltuussääntelyn mukaisin edellytyksin henkilön henkilöllisyyden selvittämiseksi. Tietojen käyttäminen henkilöllisyyden selvittämisessä olisi rajattu täsmällisesti ainoastaan yksittäisiin hakuihin henkilöllisyyden todentamiseksi, eikä säännös mahdollistaisi laajempia muiden rekisteröityjen tietoihin kohdistuvia vertailuja.

Poliisin henkilötietolakia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että kansallisen turvallisuuden suojaamisesta vastaavat viranomaiset eli suojelupoliisi ja Puolustusvoimat voisivat saada passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja, kun se olisi välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavalla toiminnalla tarkoitetaan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavaa toimintaa. Kyse voi olla esimerkiksi Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta terrorismiin liittyvästä toiminnasta, väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ulkomaisten tiedustelupalvelujen toiminnasta taikka Suomen turvallisuuden kannalta keskeisen valtion levottomuuksista (ks. PeVM 4/2018 vp).

Ehdotettu sääntely perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen kansalliseen liikkumavaraan. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Kohdan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön on muodostettava demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Näihin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa kansallinen turvallisuus, yleinen turvallisuus sekä rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojele tai tällaisten uhkien ehkäisy.

Ehdotetun sääntelyn arvioidaan täyttävän EU-oikeuden vaatimukset ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamiselle asetetut edellytykset. Sääntely on arvioitu välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi toimenpiteeksi yllä mainittujen yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa mainittujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Luonnos

Mahdollisuus tietojen käyttöön rikostorjunnassa rajattaisiin sellaisiin säännöksissä yksilöityihin rikoksiin, joiden tehokasta estämistä, paljastamista ja selvittämistä voidaan pitää erityisen tärkeänä sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Kyse olisi muun muassa vakavalaatuisista maanpetos- ja vakoilurikoksista sekä terrorismirikoksista, yleisvaarallisista rikoksista, järjestäytyneeseen rikollisuuteen tyypillisesti kytkeytyvistä rikoksista sekä rikoksista, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta. Muutoksilla parannettaisiin lisäksi toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuuksia suojata kansallista turvallisuutta sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Sääntelyllä turvattaisiin siten painavia yhteiskunnallisia intressejä.

Tietojen käsittelytarkoituksia laajentaa osaltaan myös SIS-asetusten sääntely, jota sovelletaan SIS-järjestelmään luovutettuihin biometrisiin tietoihin (ks. 11.2.4). SIS-poliisiyhteistyöasetuksen mukaisissa kuulutuksissa on jo lähtökohtaisesti kyse tietojen käyttämisestä rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-palauttamisasetuksen mukaisissa kuulutuksissa tietojen alkuperäinen käyttötarkoitus vastaa ulkomaalaislain nojalla kerättyjen tietojen alkuperäisiä käsittelytarkoituksia, mutta SIS-järjestelmään luovutettuja biometrisia tietoja on mahdollista luovutuksen jälkeen käyttää SIS-rajatarkastusasetuksen 33 artiklan 3 kohdan nojalla terrorismirikosten ja vakavien rikosten selvittämiseksi laajemmin kuin esityksessä ehdotetaan sallittavaksi kansallisten rekisterien osalta. Tältä osin kyse on kuitenkin suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, jota ei voida SIS-asetusten kansallisen liikumavaran puitteissa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä.

11.2.4 Henkilötietojen luovuttaminen

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on valiokunnan mukaan pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 sekä PeVL 17/2016 vp ja siinä viitatuut lausunnot). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 71/2014 vp, PeVL 62/2010 vp ja PeVL 59/2010 vp). Valiokunta on käytännössään arvioinut myös arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (esimerkiksi PeVL 38/2016 vp).

Esityksessä ehdotettu tietojen luovuttamista koskeva sääntely perustuisi edellä tarkemmin kuvattuun yleisen tietosuojasetuksen 6 ja 9 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan 6 artiklan 3 kohdan mukaan antaa säännöksiä muun muassa yhteisöistä, joille ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan suoraan sovellettavia SIS-asetuksia täydentävää sääntelyä tietojen luovuttamisesta SIS-kuulutuksiin.

Poliisin henkilötietolain 21 §:ään otettaisiin säännökset edellytyksistä, joilla poliisi voi luovuttaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja erälle muille rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille. Tietoja olisi nykyisestä poiketen mahdollista luovuttaa suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle, Tullille ja Puolustusvoimille ehdotetun 15 b–15 e §:n mukaisesti käsittelytarkoituksiin. Tietojen luovuttaminen olisi kytketty

Luonnos

vastaaviin menettelyä koskeviin edellytyksiin kuin niiden käyttäminen poliisin tehtävissä. Siten esimerkiksi tietojen luovuttaminen vaaran estämiseksi taikka rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi edellyttäisi aina pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä. Tietoja saisi myös luovuttaa näissä käsittelytarkoituksissa ainoastaan osana keskusrikospoliisin suorittaman vertailun tuloksia lukuun ottamatta yksittäisten rekisteritietojen luovuttamista säännöksissä täsmennettyjen henkilöiden löytämiseksi. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan olevan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetyllä tavalla kattavaa ja täsmällistä.

Lakiin ei ehdoteta nimenomaista sääntelyä poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla talletettujen biometrinen tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille. Tietoja voidaan jo nykyisen sääntelyn mukaan luovuttaa rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle sekä voimassa olevassa 15 §:n 4 momentissa tarkoitettujen valtion turvallisuuteen kytkeytyvien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi että tietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, kuten valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Poliisin henkilötietolain 15 §:ään on perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 51/2018 vp) johdosta otettu yleissäännös, jossa säädetään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn välttämättömyyedellytyksestä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia poliisin rekisterissä olevia tietoja voidaan siten myös luovuttaa vain, kun se on välttämätöntä. Vastaavasti myös maahanmuuttohallinnon henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjä saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Esityksessä ei myöskään ehdoteta muutoksia säännöksiin, jotka koskevat poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamista muille Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisille. Esityksessä tarkoitettuja biometrisia tietoja voitaisiin kuitenkin luovuttaa saatavuusperiaatteen mukaisesti myös näille viranomaisille nykyistä laajemmin voimassa olevan sääntelyn nojalla. Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja sekä ulkomaalaislain nojalla poliisin rekisteriin tallennettuja tietoja saa voimassa olevan poliisin henkilötietolain 25 §:n mukaan luovuttaa toisen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojadirektiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen samoilla edellytyksillä kuin poliisi saa itse käsitellä kyseessä olevia henkilötietoja.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi SIS-asetuksia täydentävää sääntelyä tietojen luovuttamisesta Schengenin tietojärjestelmään. Poliisin henkilötietolain 27 §:ssä ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 14 §:ssä säädettäisiin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen sekä Maahanmuuttoviraston rekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käyttämisestä eräissä SIS-järjestelmään tehtävissä kuulutuksissa, jotka on kuvattu tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa. Ulkomaalaislain 131 §:n säännöstä tietojen luovuttamisesta SIS-järjestelmään täydennettäisiin siten, että tietoja voitaisiin käyttää nykyistä laajemmin SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitetuissa kuulutuksissa. SIS-asetukset ovat suoraan sovellettavia, mutta kansallinen sääntely on arvioitu tarpeelliseksi salassapidon murtavalle sääntelylle asetettujen edellytysten vuoksi. Tiedot luovutettaisiin SIS-asetuksissa säädettyjä tarkoituksia varten SIS-järjestelmään, jossa ne ovat muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja tiettyjen unionin virastojen henkilöstön käytettävissä asetuksissa säädetyin edellytyksin.

SIS-poliisiyhteistyöasetuksen ja SIS-rajatarkastusasetuksen 22 artiklan mukaan valokuvat, kasvokuvat ja sormenjälkitiedot kuuluvat tietoihin, jotka on tallennettava SIS-järjestelmään, jos ne ovat saatavilla. SIS-järjestelmässä olisi SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen johdanto-osan 20 kappaleen mukaan voitava käsitellä biometrisiä tietoja, joiden avulla kyseessä olevat henkilöt voidaan tunnistaa luotettavasti. SIS-palauttamisasetuksen johdanto-osan 11 kappaleen mukaan sormenjälkien ja valokuvien tai kasvokuvien käyttäminen on

Luonnos

luotettava menetelmä henkilöiden tunnistamisessa, joten ne olisi aina sisällytettävä palauttamista koskeviin kuulutuksiin. Valokuvien, kasvokuvien tai sormenjälkitietojen tallentaminen ja tällaisten tietojen käyttö olisi rajoitettava siihen, mikä on tarpeen asetettuihin tavoitteisiin nähden, niiden olisi oltava sallittuja unionin lainsäädännössä, kunnioitettava perusoikeuksia, myös lapsen etua, ja oltava unionin tietosuojalainsäädännön, myös SIS-asetuksissa vahvistettujen tietosuojasäännösten, mukaisia.

Kasvokuvien ja sormenjälkien käyttämisen välttämättömyys on arvioitava aina kuulutuksen tallentamisen yhteydessä. SIS-poliisiyhteistyöasetuksen ja SIS-rajatarkastusasetuksen mukaisten kuulutusten tallentaminen on mahdollista vain, jos se on oikeasuhteista. Oikeasuhtaisuuden vaatimuksesta säädetään SIS-poliisiyhteistyöasetuksen ja SIS-rajatarkastusasetuksen 21 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan ennen kuulutuksen tallentamista ja kuulutuksen voimassaoloa jatkaessaan jäsenvaltioiden on määritettävä, onko tapaus niin vakava, merkityksellinen ja tärkeä, että siitä tarvitaan kuulutus. SIS-asetusten sääntelyn oikeasuhtaisuus on arvioitu asetusten valmistelun yhteydessä.

11.3 Liikkumisvapaus

Perustuslain 9 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta. Tähän oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi. Pykälän 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Suomen kansalaisen luovuttamisesta tai siirtämisestä toiseen maahan voidaan 3 momentissa säädetyin edellytyksin säätää lailla.

Perustuslain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua maasta poistumisen vapautta ja sen rajoituksia toteutetaan passia ja henkilökorttia koskevan sääntelyn avulla. Koska passi on maasta poistumisen pääsääntöinen edellytys, perustuslakivaliokunta on pitänyt passin antamis- ja peruuttamisedellytyksiä olennaisina perustuslain 9 §:n 2 momentissa taatun maastapoistumisoikeuden toteuttamiselle (ks. PeVL 27/2005 vp, PeVL 33/1997 vp). Passin myöntämisestä ja peruuttamisesta säädetään passilaissa, jolla toteutetaan myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artiklassa tarkoitettua liikkumisvapautta. Henkilökorttilailla täsmennetään vastaavasti liikkumisvapautta ja EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteita siltä osin kuin henkilökorttia käytetään matkustusasiakirjana. Passilaissa ja henkilökorttilaissa säädetään myös biometristen tunnisteiden keräämisestä asiakirjan hakijalta sekä hakijan tietojen tallettamisesta poliisin pitämään passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin.

Passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettujen tietojen käsittelystä säädetään poliisin henkilötietolaissa. Esityksessä ehdotetaan lakiin säännöksiä, joilla laajennettaisiin biometristen tietojen sallittuja käsittelytarkoituksia. Tietoja olisi nykyisestä poiketen mahdollista käyttää esimerkiksi eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Tietojen sallittujen käyttötarkoitusten laajentuminen voi välillisesti vaikuttaa maasta poistumisen vapauteen sellaisten henkilöiden osalta, jotka jättävät asiakirjan hakematta rekisteritietojen uusien käyttötarkoitusten takia. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia passin ja henkilökortin myöntämis- ja peruuttamisedellytyksiä koskevaan sääntelyyn, asiakirjan hakijalta kerättäviä tietoja koskevaan sääntelyyn tai passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietosisältöön. Poliisin henkilötietolakiin ehdotetun henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn ei arvioida muodostavan tosiasiallista estettä liikkumisvapauden toteuttamiselle.

Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän

Luonnos

vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Esityksessä ehdotetaan maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin säännöksiä oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otettujen biometrinen tietojen käyttämisestä eräisiin SIS-järjestelmään tallettaviin kuulutuksiin, kuten SIS-palauttamisasetuksessa tarkoitettuihin palauttamista koskeviin kuulutuksiin. Esityksessä ehdotetuilla henkilötietojen käsittelyä koskevilla säännöksillä ei puututa YK:n ihmisoikeusjulistuksessa, Geneven pakolaissopimuksessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa turvattuun oikeuteen hakea turvapaikkaa tai palauttamiskiellon periaatteen. Ehdotetuilla maahanmuuttohallinnon henkilötietolain säännöksillä ei muuteta henkilön oikeutta hakea turvapaikkaa tai käännättämis- tai karkottamispäätöksen tekemistä koskevaa sääntelyä. Kolmannen maan kansalaisen asema arvioidaan voimassa olevan sääntelyn mukaisesti jo ennen palauttamiskuulutuksen tallentamista SIS-järjestelmään. Palautuskiellon periaate velvoittaa viranomaisia jatkossakin palautusten täytäntöönpanossa, vaikka henkilöstä olisi talletettu palauttamiskuulutus.

11.4 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan yleinen yhdenvertaisuuslauseke, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausekkeella ei kuitenkaan edellytetä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 20/2017 vp, PeVL 11/2012 vp). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (esim. PeVL 67/2014 vp, PeVL 31/2014 vp, PeVL 46/2006 vp). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 11/2012 vp).

Yleistä yhdenvertaisuuslauseketta täydentää syrjinnän kieltö. Perustuslain 6 §:n 2 momentissa on luettelo eräistä kielletyistä erotteluperusteista. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Erikseen mainittuihin kiellettyihin erotteluperusteisiin rinnastetaan muut henkilöön liittyvät syyt (esim. PeVL 15/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (esim. PeVL 53/2016 vp, PeVL 38/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että mitä laajemmaksi henkilötietojen käsittelyn muodostama puuttuminen yksityiselämän suojaan muodostuu, sitä suurempi on sen merkitys arvioitaessa, onko rekisteröinti perusteltavissa yhdenvertaisuuden kannalta, kun on kyse kolmansien maiden kansalaisten asettamisesta eri asemaan kuin unionin kansalaisten (esim. PeVL 33/2016 vp). Esityksessä ehdotettavat uudet henkilötietojen käsittelytarkoitukset vastaavat pääosin toisiaan unionin kansalaisten ja kolmansien maiden kansalaisten osalta. Poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja kolmansien maiden kansalaisten biometrisia tietoja saisi kuitenkin käsitellä unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä tietoja laajemmin eräiden valtion turvallisuuteen kytkeytyvien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla talletettujen tietojen osalta ehdotus vastaisi tältä osin

Luonnos

voimassa olevaa poliisin henkilötietolakia, jossa näiden rikosten on katsottu olevan kiinteässä yhteydessä tietojen alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin kuuluvaan valtion turvallisuuden suojaamiseen. Valtion turvallisuuden suojaaminen on vastaavasti myös yksi Maahanmuuttoviraston rekisteriin talletettujen biometristen tietojen alkuperäisistä käsittelytarkoituksista.

Perustuslakivaliokunta on poliisin henkilötietolain uudistusta käsitellessään todennut, että sääntelyn soveltamisessa on otettava huomioon EU-oikeudestakin seuraavat välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden vaatimukset. Vaikka poliisilain periaatesäännökset tulevat sinänsä sovellettaviksi myös poliisin henkilötietolain soveltamisessa, valiokunnan mielestä ehdotusta poliisin henkilötietolaiksi oli täydennettävä poliisilain 1 luvun 2—5 §:n kaltaisilla periaatesäännöksillä. Lakiehdotusta oli lisäksi täydennettävä yleisellä syrjintäkiellolla (PeVL 51/2018 vp). Poliisin henkilötietolain 2 §:n 3 momentin mukaan henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava poliisilain 1 luvussa säädettyjä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimusta, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Mainitun pykälän 4 momentin mukaan henkilötietojen käsittely ei saa ilman hyväksyttävää perustetta perustua henkilöiden ikään, sukupuoleen, alkuperään, kansalaisuuteen, asuinpaikkaan, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, ammattiyhdistystoimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn. Poliisilain ja poliisin henkilötietolain periaatesäännökset ja syrjintäkielto tulevat sovellettavaksi myös esityksessä ehdotettuun henkilötietojen käsittelyyn rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Ulkomaalaisten tietoja voisi ehdotuksen mukaan myös luovuttaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietoja laajemmin sellaisiin SIS-järjestelmään tehtäviin kuulutuksiin, joita ei tehdä Suomen kansalaisista. Näihin SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-palauttamisasetuksen mukaisiin kuulutuksiin saa voimassa olevan kansallisen sääntelyn mukaan käyttää poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla talletettuja tietoja, mutta ei Maahanmuuttoviraston rekisterissä olevia biometrisia tietoja. Henkilöllisyyden todentaminen ja henkilöiden luotettava tunnistaminen on tarpeen SIS-palauttamisasetuksessa ja SIS-rajatarkastusasetuksessa kuulutuksille säädettyjen käyttötarkoitusten toteuttamisen kannalta, jotta voidaan varmistaa, että paluuveto on noudatettu, tukea palauttamispäätösten täytäntöönpanoa sekä estää paluu Schengen-alueelle niissä tapauksissa, joissa henkilölle on määrätty maahantulokielto. Ehdotetuilla maahanmuuttohallinnon henkilötietolain muutoksilla varmistettaisiin henkilöiden luotettava tunnistaminen myös tilanteissa, joissa kuulutuksen kohteen biometrisia tietoja ei ole talletettu poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia kuulutusten tallentamisen edellytyksiin, joista säädetään suoraan sovellettavissa SIS-asetuksissa.

Perustuslain 6 §:n 3 momentin säännöksillä lasten tasa-arvoisesta kohtelusta korostetaan, että lapsia tulee kohdella aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina ihmisinä periaatteessa yhtäläisin perusoikeuksin sekä keskenään yhdenvertaisesti. Toisaalta säännös muodostaa perustan lasten vaarallisuuden ja aikuisväestöä heikompana ryhmänä tarvitsemalle erityiselle suojelulle ja huolenpidolle (esim. PeVL 27/2016 vp, PeVL 58/2006 vp). Poliisin henkilötietolakiin ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotettu sääntely biometristen tietojen luovuttamisesta kadonneita ja haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä koskeviin SIS-kuulutuksiin on merkityksellistä myös lasten oikeuksien kannalta. SIS-poliisiyhteistyöasetus ja sitä täydentävä kansallinen sääntely mahdollistavat jo nykyisellään ennaltaehkäisevien kuulutusten tallentamisen lapsista, joita uhkaa esimerkiksi väkivalta, pakkoavioliitto tai vanhemman sieppaus. SIS-järjestelmässä olisi asetuksen johdanto-osan mukaan oltava kuulutuksia kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, joiden matka olisi estettävä, jotta voidaan huolehtia heidän suojelemisestaan tai ehkäistä yleiseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen kohdistuva uhka. Lasten osalta tällaisissa kuulutuksissa ja niihin liittyvissä menettelyissä olisi otettava huomioon lapsen etu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklan ja lapsen oikeuksia koskevan 20

Luonnos

päivänä marraskuuta 1989 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen 3 artiklan mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti SIS-asetuksia täydentävää kansallista sääntelyä käsitellessään erityistä huomiota SIS-asetuksen ennakkollista kuulutusta koskevaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan esityksessä ehdotettu kansallinen sääntely olisi rajannut biometristen tunnisteen käyttöä siten, että sääntelyn tavoite olisi vaarantunut (ks. PeVL 40/2021 vp, PeVL 23/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä hallintovaliokunnan mietintöluonnoksessa ehdotettu ulkomaalaislain 131 §:n 5 momentin 1 kohdan sääntely ei ollut esteenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyksessä (PeVL 23/2022 vp).

Kadonneita ja haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä koskevissa kuulutuksissa voidaan voimassa olevan kansallisen sääntelyn mukaan käyttää poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettuja biometrisia tietoja, mutta ei passirekisterin tai henkilökorttirekisterin tietoja taikka Maahanmuuttoviraston rekisterissä olevia biometrisia tietoja. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin henkilön luotettavan tunnistamisen kannalta välttämättömiä biometristen tietojen tallentaminen kadonneita ja haavoittuvassa asemassa olevia koskeviin SIS-kuulutuksiin myös silloin, kun tietoja ei ole talletettu poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n nojalla. Sääntelyllä edistettäisiin tältä osin lapsen oikeuksien toteutumista.

Esityksen arvioituja vaikutuksia yhdenvertaisuuteen ja lapsiin käsitellään myös edellä jaksossa 4.2.5.

11.5 Sääntämisyksjärjestyksen arviointi

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, ks. myös esimerkiksi PeVL 56/2014 vp ja PeVL 18/2013 vp). Esityksessä ehdotetun henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn on jaksoissa 11.1–11.4 kuvatuin perustein arvioitu olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide ottaen huomioon ehdotusten taustalla olevien tavoitteiden painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 696/2021,

muutetaan 3 §:n 1 kohta, 15 §:n 2 ja 4 momentti, 16 §:n 1 momentin 8 kohta, 22 §:n 2 momentti, 31 §:n 3 momentti ja 38 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 kohta laissa 818/2022, 15 §:n 2 ja 4 momentti ja 38 §:n 2 momentin 7 kohta laissa 696/2021 sekä 16 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 632/2020,

lisätään lakiin uusi 15 a–15 f §, 21 §:ään uusi 2 momentti, 27 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 818/2022, uusi 4 momentti sekä 38 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 696/2021, uusi 8 kohta seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *SIS-asetuksilla* Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1860, Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatar-
kastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1861 sekä Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteis-
työssä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1862, jäljem-
pänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*;

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain noudattaen 15 a–15 e §:ää.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain noudattaen 15 b, 15 c, 15 d ja 15 f §:ää.

Luonnos

15 a §

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely hakijan tunnistamiseksi ja uuden hakemuksen yhteydessä

Poliisi saa verrata henkilökortin tai passin hakijan biometrisia tietoja poliisin rekisteriin tallettuihin henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä hakijan tunnistamiseksi tai hakijan henkilöllisyyden todentamiseksi hänen hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa. Asianomaisen henkilön suostumuksella rekisteriin talletetut biometriset tiedot saa liittää henkilön myöhemmin tekemään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa koskevaan hakemukseen.

15 b §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely henkilöllisyyden selvittämiseksi

Poliisi saa verrata henkilöltä vertaamista varten otettuja biometrisia tietoja yksittäisiin poliisin rekisteriin tallettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa eikä henkilöllisyyttä voida luotettavasti todentaa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan tai muiden käytettävissä olevien tietojen avulla.

Henkilöllisyyden todentamisesta ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa liittyvissä tilanteissa säädetään ulkomaalaislaissa ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020).

15 c §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely uhrin tunnistamiseksi

Poliisi saa verrata henkilöltä vertaamista varten otettuja biometrisia tietoja poliisin rekisteriin tallettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi tai uhrin henkilöllisyyden todentamiseksi. Oikeus tietojen vertaamiseen on vain erikseen nimetyllä, asianmukaisen koulutuksen saaneella poliisin palveluksessa olevalla virkamiehellä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

15 d §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely vaaran estämiseksi

Keskusrikospoliisi saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin tallettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin,

Luonnos

jos se on välttämätöntä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi.

15 e §

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Keskusrikospoliisi saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä:

1) rikoslain 12 luvun 7 §:ssä, 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 2 §:ssä, 31 luvun 4 §:ssä, 34 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa, 2, 4 b, 5 c tai 5 e §:ssä taikka 41 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi;

2) sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta;

3) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Poliisi saa käsitellä 1 momentissa tarkoitetun vertailun tuloksia:

1) rikoksen selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka on syytä epäillä syyllistyneen 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

2) rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

3) rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä 1 momentissa tarkoitetun rikoksen uhrin tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vertailun edellytyksenä on, ettei henkilöä ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttään saatu todennettua 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla.

Poliisi saa lisäksi käsitellä yksittäisiä poliisin rekisteriin talletettuja henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja 1 momentin 1–3 kohdassa säädettyyn käsittelytarkoitukseen, jos se on välttämätöntä 2 momentissa tarkoitetun henkilön löytämiseksi.

15 f §

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja saa käsitellä, jos se on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Keskusrikospoliisi saa lisäksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin tallettuihin ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä:

1) rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 2 §:ssä, 31 luvun 4 §:ssä, 34 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä taikka 41 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi;

2) sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta.

Luonnos

Poliisi saa käsitellä edellä 2 momentissa tarkoitettua vertailun tuloksia:

1) rikoksen selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka on syytä epäillä syyllistyneen 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

2) rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

3) rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä 2 momentissa tarkoitettua rikoksen uhrin tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua vertailun edellytyksenä on, ettei henkilöä ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttä saatu todennettua muiden 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla.

Poliisi saa lisäksi käsitellä yksittäisiä poliisin rekisteriin talletettuja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja 2 momentissa säädettyyn käsittelytarkoitukseen, jos se on välttämätöntä 3 momentissa tarkoitettua henkilön löytämiseksi.

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

8) henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa tarkoitettua ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä tietoja rikosten estämistä ja paljastamista, esitutkintaa ja muuta tutkintaa sekä poliisille ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöön ottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) säädettyjen tehtävien suorittamista varten;

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa:

1) suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille 15 b §:ssä säädettyin edellytyksin henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa, rajavartiolain (578/2005) 36 §:n 2 momentissa tai tullilain (304/2016) 17 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa;

2) suojelupoliisille, Rajavartiulaitokselle ja Tullille 15 c ja d §:ssä säädettyin edellytyksin Rajavartiolaitoksen tai Tullin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöksellä;

3) suojelupoliisille, Rajavartiulaitokselle, Tullille ja Puolustusvoimille osana 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettua vertailun tuloksia 15 e §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi sekä yksittäisiä tietoja 15 e §:n 4 momentissa säädettyyn tarkoitukseen;

4) suojelupoliisille ja Puolustusvoimille osana 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettua vertailun tuloksia kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Luonnos

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä 21 §:ssä säädetään, henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan tämän pykälän 1 momentin 4, 6, 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten.

27 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmään:

- 1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;
- 2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuuluttava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;
- 3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuuluttava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;
- 4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

31 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen ulkomaille

Sen lisäksi, mitä 25 ja 27 §:ssä säädetään, henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa 15 c §:n mukaiseen käsittelytarkoitukseen.

38 §

Muissa poliisin lakisäätöissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

- 7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä;
- 8) henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käsitellä tämän lain 15 e §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ainoastaan kymmenen vuoden ajan tiedon merkitsemisestä.

Luonnos

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 9 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti sekä lisätään 14 §:ään uusi 2–5 momentti seuraavasti:

9 §

Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

Oikeus sormenjälkitietojen käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Sormenjälkiä saa käyttää vain henkilöllisyyden varmistamiseksi ja muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan valmistamiseksi. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 c §:ää. Tietojen käyttöön oikeutetulla on oikeus ottaa rekisteröidyltä sormenjäljet ja verrata niitä rekisteröityihin sormenjälkiin. Vertailua varten otettuja tietoja saadaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi vertailun jälkeen.

10 §

Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 b, 15 c, 15 d ja 15 f §:ää. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 b, 15 c, 15 d ja 15 e §:ää.

14 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

Luonnos

Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1861, jäljempänä *SIS-rajatarkastusasetus*, ja Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1862, jäljempänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*, tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1860 3 artiklassa tarkoitetun palauttamista koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi.

Maahanmuuttovirasto saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi noudattaen SIS-rajatarkastusasetuksen 26 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

Poliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Poliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa
472/2024, seuraavasti:

131 §

Henkilötuntemerkkien ottaminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1861, jäljempänä *SIS-rajatarkastusasetus*, ja Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1862, jäljempänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*, tarkoitettuun SIS-järjestelmään:

- 1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1860 3 artiklassa tarkoitetun palauttamista koskevan kuulutuksen tekemiseksi;
- 2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi;
- 3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;
- 4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;
- 5) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;
- 6) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Henkilöllisyyden selvittäminen

Jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai henkilöllisyyttä ei muuten voida selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimitamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 696/2021,
muutetaan 3 §:n 1 kohta, 15 §:n 2 ja 4 momentti, 16 §:n 1 momentin 8 kohta, 22 §:n 2 momentti, 31 §:n 3 momentti ja 38 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 kohta laissa 818/2022, 15 §:n 2 ja 4 momentti ja 38 §:n 2 momentin 7 kohta laissa 696/2021 sekä 16 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 632/2020,
lisätään lakiin uusi 15 a–15 f §, 21 §:ään uusi 2 momentti, 27 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 818/2022, uusi 4 momentti sekä 38 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 696/2021, uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *SIS-asetuksilla* Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1860, Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1861 sekä Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1862;

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *SIS-asetuksilla* Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1860, Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1861 sekä Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU)

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2018/1862, jäljempänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*;

15 §

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain noudattaen 15 a–15 e §:ää.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

(kumotaan)

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain noudattaen 15 b, 15 c, 15 d ja 15 f §:ää.

(uusi)

15 a §

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely hakijan tunnistamiseksi ja uuden hakemuksen yhteydessä

Poliisi saa verrata henkilökortin tai passin hakijan biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometriin tietoihin, jos se on välttämätöntä hakijan tunnistamiseksi tai hakijan henkilöllisyyden todentamiseksi hänen hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa. Asianomaisen henkilön suostumuksella rekisteriin talletetut biometriset tiedot saa liittää henkilön myöhemmin tekemään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa koskevaan hakemukseen.

(uusi)

15 b §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely henkilöllisyyden selvittämiseksi

Poliisi saa verrata henkilöltä vertaamista varten otettuja biometrisia tietoja yksittäisiin poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometriin tietoihin, jos se on välttämätöntä henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa eikä henkilöllisyyttä voida luotettavasti todentaa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan tai muiden käytettävissä olevien tietojen avulla.

Henkilöllisyyden todentamisesta ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa liittyvissä tilanteissa säädetään ulkomaalaislaissa ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020).

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

15 c §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely uhrin tunnistamiseksi

Poliisi saa verrata henkilöltä vertaamista varten otettuja biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometriin tietoihin, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi tai uhrin henkilöllisyyden todentamiseksi. Oikeus tietojen vertaamiseen on vain erikseen nimetyllä, asianmukaisen koulutuksen saaneella poliisin palveluksessa olevalla virkamiehellä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

(uusi)

15 d §

Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely vaaran estämiseksi

Keskusrikospoliisi saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometriin tietoihin, jos se on välttämätöntä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi.

(uusi)

15 e §

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Keskusrikospoliisi saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä:

1) rikoslain 12 luvun 7 §:ssä, 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 2 §:ssä, 31 luvun 4 §:ssä, 34 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa, 2, 4 b, 5 c tai 5 e §:ssä taikka 41 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi;

2) sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta;

3) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Poliisi saa käsitellä 1 momentissa tarkoitetun vertailun tuloksia:

1) rikoksen selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka on syytä epäillä syyllistyneen 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

2) rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

3) rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä 1 momentissa tarkoitetun rikoksen uhrin tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vertailun edellytyksenä on, ettei henkilöä ole tunnistettu

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai hänen henkilöllisyyttään saatu todennettua 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla.

Poliisi saa lisäksi käsitellä yksittäisiä poliisin rekisteriin talletettuja henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja 1 momentin 1–3 kohdassa säädettyyn käsittelytarkoitukseen, jos se on välttämätöntä 2 momentissa tarkoitettun henkilön löytämiseksi.

(uusi)

15 f §

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja saa käsitellä, jos se on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitettun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Keskusrikospoliisi saa lisäksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä verrata yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatavia biometrisia tietoja poliisin rekisteriin talletettuihin ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin, jos se on välttämätöntä:

1) rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 2 §:ssä, 31 luvun 4 §:ssä, 34 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä taikka 41 luvun 2 §:ssä tarkoitettun rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi;

2) sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta.

Poliisi saa käsitellä edellä 2 momentissa tarkoitettun vertailun tuloksia:

1) rikoksen selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka on syytä epäillä syyllistyneen 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi, jos se on välttämätöntä sellaisen henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen;

3) rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, jos se on välttämätöntä 2 momentissa tarkoitetun rikoksen uhrin tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun vertailun edellytyksenä on, ettei henkilöä ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttään saatu todennettua muiden 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla.

Poliisi saa lisäksi käsitellä yksittäisiä poliisin rekisteriin talletettuja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisia tietoja 2 momentissa säädettyyn käsittelytarkoitukseen, jos se on välttämätöntä 3 momentissa tarkoitetun henkilön löytämiseksi.

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

8) henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020) tarkoitetusta ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä tietoja rikosten estämistä ja paljastamista, esitutkintaa ja muuta tutkintaa sekä poliisille ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) säädettyjen tehtävien suorittamista varten;

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

8) henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa tarkoitetusta ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä tietoja rikosten estämistä ja paljastamista, esitutkintaa ja muuta tutkintaa sekä poliisille ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) säädettyjen tehtävien suorittamista varten;

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

(uusi)

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan tämän pykälän 1

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa:

1) suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille 15 b §:ssä säädettyin edellytyksin henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa, rajavartiolaiton (578/2005) 36 §:n 2 momentissa tai tullilain (304/2016) 17 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa;

2) suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille 15 c ja d §:ssä säädettyin edellytyksin Rajavartiolaitoksen tai Tullin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöksellä;

3) suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle, Tullille ja Puolustusvoimille osana 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettun vertailun tuloksia 15 e §:n 2 momentissa tarkoitettun henkilön tunnistamiseksi tai henkilöllisyyden todentamiseksi sekä yksittäisiä tietoja 15 e §:n 4 momentissa säädettyyn tarkoitukseen;

4) suojelupoliisille ja Puolustusvoimille osana 15 e §:n 1 momentissa tarkoitettun vertailun tuloksia kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä 21 §:ssä säädetään, henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten

Luonnos

Voimassa oleva laki

momentin 4, 6, 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten.

27 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

(uusi)

31 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen ulkomaille

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa vain 15 §:n 2 momentin mukaisiin tarkoituksiin.

Ehdotus

estämättä ainoastaan tämän pykälän 1 momentin 4, 6, 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten.

27 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmään:

- 1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;*
- 2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;*
- 3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;*
- 4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.*

31 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen ulkomaille

Sen lisäksi, mitä 25 ja 27 §:ssä säädetään, henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa 15 c §:n mukaiseen käsittelytarkoitukseen.

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 §

Muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä.

38 §

Muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä;

8) henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käsitellä tämän lain 15 e §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ainoastaan kymmenen vuoden ajan tiedon merkitsemisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 9 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti sekä lisätään 14 §:ään uusi 2–5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

9 §

Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

Oikeus sormenjälkitietojen käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Sormenjälkiä saa käyttää vain henkilöllisyyden varmistamiseksi ja muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan valmistamiseksi. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 §:n 2 momenttia. Tietojen käyttöön oikeutetulla on oikeus ottaa rekisteröidyltä sormenjäljet ja verrata niitä rekisteröityihin sormenjälkiin. Vertailua varten otettuja tietoja saadaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi vertailun jälkeen.

Oikeus sormenjälkitietojen käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Sormenjälkiä saa käyttää vain henkilöllisyyden varmistamiseksi ja muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan valmistamiseksi. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 c §:ää. Tietojen käyttöön oikeutetulla on oikeus ottaa rekisteröidyltä sormenjäljet ja verrata niitä rekisteröityihin sormenjälkiin. Vertailua varten otettuja tietoja saadaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi vertailun jälkeen.

10 §

Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

10 §

Oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otettujen sormenjälkitietojen käsittely

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 §:n 2 momenttia.

alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 b, 15 c, 15 d ja 15 f §:ää. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otettuja sormenjälkitietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 b, 15 c, 15 d ja 15 e §:ää.

14 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

14 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin

(uusi)

Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos saa lisäksi salassapitosäännösten esittämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1861, jäljempänä SIS-rajatarkastusasetus, ja Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1862, jäljempänä SIS-poliisiyhteistyöasetus, tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2018/1860 3 artiklassa tarkoitetun palauttamista koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi.

Maahanmuuttovirasto saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi noudattaen SIS-rajatarkastusasetuksen 26 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

Poliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut oleskeluluvan ja oleskelulupakortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Poliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 10 §:ssä tarkoitetut unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin hakijalta otetut sormenjälkitiedot SIS-rajatarkastusasetuksessa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksessa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään:

1) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

2) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 e §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa
472/2024, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

131 §

131 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan lisäksi salassapitosäännösten estämättä ja sen estämättä, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 §:n 4 momentissa säädetään, luovuttaa Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1861, jäljempänä *SIS-rajatarkastusasetus*, ja Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1862, jäljempänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*, tarkoitettuun SIS-järjestelmään:

1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1860 3 artiklassa tarkoitetun palauttamista koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1987/2006 muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1861, jäljempänä *SIS-rajatarkastusasetus*, ja Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1862, jäljempänä *SIS-poliisiyhteistyöasetus*, tarkoitettuun SIS-järjestelmään:

1) Schengenin tietojärjestelmän käytöstä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1860 3 artiklassa tarkoitetun palauttamista koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

Luonnos

Voimassa oleva laki

2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.
(uusi)

(uusi)

(uusi)

Ehdotus

2) SIS-rajatarkastusasetuksen 24 artiklassa tarkoitetun maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskevan kuulutuksen tekemiseksi;

3) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 32 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi;

4) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen on syytä epäillä syyllistyneen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

5) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi, kun kuulutettava henkilö on syyllistynyt tai hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 f §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

6) SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.

4.

Laki

poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Henkilöllisyyden selvittäminen

Henkilöllisyyden selvittäminen

Jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä henkilöllisyyttä voida muutoin selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja *tai* henkilöllisyyttä *ei* muuten voida selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
